kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

SAYI: 8 EYLÜL 1985 35.000 TL. (KDV DAH.)

GENÇ ERKEKLE AŞK

VE... SEZEN AKSU

kadınlar neden barıştan yana?

KADIN EROTİKASI

refah'a istanbul'u kazandıran sibel eraslan evine gönderildi

"BEN İMANLI FEMİNİSTİM"

çok özel söyleşi

Merhaba

Refah'ın yerel seçimlerdeki patlamasıyla birlikte, özel olarak Refah Partisi, genel olarak politik İslam, biz kadınların gündemine yakıcı bir biçimde girdi. Kimimiz iktidara geldiklerinde bizim hayatımızın nasıl müdahale edeceklerini gözümüzün önüne getirdik, korktuk. Kimimiz öfkelendik. Kimimiz "bir bakalım, neler yapacaklar" diye bekledik. Kimimiz de, Refah'ın bunca kadını nasıl etkileyebildiğini anlamaya çalıştık.

Sibel Eraslan, Refah'ın kadın çalışmasındaki en önemli isimlerden biriydi. O sıralarda İstanbul İl Kadın Komisyonu Başkanlığı yapıyordu. Binlerce kadın militanla çalıştı, yüz binlerce kadınla konuştu. Sonra, seçimler kazanıldı ve Eraslan başkanlıktan alındı. Biz Sibel Eraslan'la kadın olarak yaşadıklarını konuşmak istedik. Çok ilginç, çarpıcı bir söyleşi oldu.

Biz, yalnızca İslami kesime değil herkese yapılan baskılara karşı olmakla birlikte, politik İslamla girişilecek ideolojik mücadeleyi özellikle kadınlar açısından çok gerekli görüyoruz. Bu konu üzerinde yazmayı, tartışmayı daha sonraki sayılarımızda sürdürmek istiyoruz.

Eylül'ün ilk haftası artık barış kutlamalarıyla geçiyor. Bütün kadınların, barış için söyleyecekleri vardır; bizim söylemek istediklerimizi de Gülnur özetledi. Bu arada Barış Treni Türkiye'deydi. Ayşe Düzkan, dünyanın dört bucağından kadınlarla birlikte İstanbul'a da uğrayıp, bir gece kaldı. Ayşe'yi çok özlemişiz. Şimdi Pekin'e doğru gidiyorlar. Pekin'de neler olacak, gelecek sayımızda okuyabilirsiniz.
Bu sayımız yine çok dolu. Çeşitli ülkelerden kadınlar... Kendilerinden küçük erkeklerle birlikte olan kadınların deneyimleri, düşünceleri... Ve tabii ki Sezen Aksu. 32 sayfa yetmiyor. Ama ne yapalım?

Ya, siz neler yapıyorsunuz? Neler yaşıyorsunuz? Abone kampanyamız sürüyor. Arkadaşlarınıza Pazartesi aboneliği hediye etmeyi düşünüyor musunuz? Bayilerin denetlenmesinde de size güveniyoruz. Anketimize tahminimizden daha çok yanıt geliyor. Teşekkürler. Pazartesi için neler düşündüğünüz bizim için çok önemli. Anket formunu hâlâ göndermediyseniz, hemen gönderin. Çıkartmalarınızı yollayacağımıza güvenin. Gecikirsek, ihmal ettiğimizi sanmayın, yani biraz iş, güç. Bilirsiniz her şey kolay olmuyor. Gecikenler de olabilir diye biraz bekledik. Biz bu ay Ankara'ya gidiyoruz. Sizden de haberler bekliyoruz? Yaşadığınız, haber olmasını istediğiniz, paylaşmak istediğiniz her konuda bize yazın.

Ekim'de görüşmek üzere.

Ankaralı okurlarımızla buluşuyoruz

Bu ay iki okur toplantımız var. Biri yine her zamanki gibi İstanbul'da, 9 Eylül Cumartesi, saat 14. 00'de Taksim, Bilar'da.
İkinci okur toplantımız Ankara'da. Pazartesi çabşanları 23 Eylül Cumartesi günü Ankara'dayız. Bütün Ankaralı okurlarımızı 23 Eylül Cumartesi günü, saat 14.00'de Mülkiyeliler Birliği Konferans Salonu'nda bekliyoruz. Adres: Konur Sokak, No.1, Kızılay, Ankara.

kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

Refah Partisi'nin İstanbul Kadın Komisyonu eski Başkanı. On sekiz bin kadın üyeyle İstanbul'u karış karış dolaştı. Ayda yaklaşık iki yüz bin kadınla görüştü. Refah'a seçimi kazandıran en önemli isimlerden biri. Refah seçimi kazandı, Sibel Eraslan eve gönderildi.

"Ben imanlı feministim"

On yıldır militarı çalışma sürdüren Sibel Eraslan, şimdi evinde. Kabına sığamıyor. İster istemez partisindeki erkek egemenliğini sorguluyor. Evinde yaptığımız çok özel söyleşide, okul ve partideki militan yıllarını, şimdiki çelişkilerini anlattı.

"Ben imanlı fe

Sibel Eraslan'ı basından ve çeşitli toplantılardan tanıyorduk. Uzun yıllar Refah Partisi'nin İstanbul Kadın Komisyonu Başkanlığı yaptı. Özellikle 27 Mart seçimleri öncesi, kalabalıklara yaptığı konuşmalar, gazetelere verdiği demeçler, kapı kapı dolaşarak örgütlediği kadınlarla yıldızı iyice parladı. O dönemde aktif on sekiz bin kadın üyeyle çalıştığı, ayda yaklaşık iki yüz bin kadına ulaştığı söyleniyordu. Sonra, Refah İstanbul'u aldı ama kadınların hiç birisine tek bir yöneticilik, danışmanlık verilmedi. Aksine Sibel Eraslan ve ekibi görevden alındı. Onların yerine, genel merkez yöneticilerinin eşleri, kızları, gelinleri atandı.

Seçim sonuçları açıklandığında gazeteciler Tayyip Erdoğan'a "Sizin için çalışan kadınlar nerede?" diye sorunca, "Bilmem, içeride oturuyorlar herhalde", diyordu. Sibel Eraslan'ın Tayyip Erdoğan'la, komisyon başkanı olarak yaptığı son konuşma ise hâlâ anlatılıyor. "Başkanım, sizin danışmanlarınızdan, genel sekreterlerinizden birinin kadın olmasını beklerdim". "Nasıl olur? Bu fıtrata aykırıdır", "Ama başkanım biz kapı kapı gezerken daha zorunu yaptık". "Onu davanız için yaptınız. Allah rızası için yaptınız." "Bunu da Allah rızası için yaparız." Kısacası, Tayyip Erdoğan iktidar olunca, seçilmesinde kadınların çok büyük rolü olmasına rağmen, seçimden sonra onları evlerine gönderdi.

Oysa Refah Partisi'nin İstanbul örgütü top yekün yenilikçi biliniyordu. Kadınların görevden alınması, genel merkezin yenilikçilere yaptığı bir darbe olarak algılansa da, sonuç olarak Tayyip Erdoğan ve ekibi iktidarda. Belli ki darbe kadınlara... Fehmi Koru o günlerde durumu, "Boynuz kulağı geçerse, budarlar", diye özetliyordu. 80'li yılların türban mücadelesi veren militan öğrencileri, 90 lı yılların aktif Refah Partilisi olmuş ve partili erkeklerin asla tahmin etmedikleri bir hareketlilik sağlamışlardı. Artık seçimler kazanılmış, bu kadınları eve göndermenin zamanı gelmişti. Anlaşılan, varoşlarda çalışan militan kadınlar evlerine dönecek, iktidar vitrinine daha çok yakışan ve erkeklerle bir derdi olmayan kadınlar göstermelik olarak onların yerini alacaktı. Pardösünün altına kot pantalon, postal giydiği için eleştirilen Sibel Eraslan ve ekibinin yerine, şık eşarplı, ince topuklu kadınlar atanacaktı.

Sibel Eraslan, şimdi evde. Biz de onu evinde ziyaret ettik. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen Kadın Zirvesi'ne Refah Partisi adına katıldığında, Asuman'la tanışmaları söyleşi talebimizi hemen kabul etmesine neden oldu. Üstelik bizi yemeğe davet etti. Ona epeyce kalabalık gittik. Semra, Filiz, Asuman, Nesrin... Bize musakka pişirmek istiyormuş ama lahmacun ve kola ikram etti. Okumayı, düşünmeyi, yazmayı, konuşmayı yemek yapmaktan ve ev işlerinden daha çok sevdiği kesin (Tıpkı bizim gibi). Çok kısa bir zaman önce eşinin işi nedeniyle (eşi Kadıköy yakasında Çekmeköy Belediye Başkanlığı yapıyor) Ümraniye'ye taşınmışlar. İki çocuğuna o bakıyor. Onunla sohbete başladıktan sonra da "sizli bizli" bir konuşma sürdürebilmek imkânsız. Bir zamanların militanı şimdi evinde ama kabına sığamıyor. Refah adına örgütlemek için gittiği kadınlardan çok şey öğrenmiş. Kadınların sorunlarına duyarlılaşmış; şimdi kendi durumunu sorguluyor. Refah Partisi'yle çelişkileri olduğu kesin ama bunları üstü kapalı ifade ediyor. Ancak, Refah'taki erkek egemenliğini anlatmaktan çekinmiyor. Çünkü, eve dönmeyi içine sindiremiyor. Sibel Eraslan kuşkusuz özel bir kadın. Elbette bütün Refahlı kadınlar için aynı şeyi söylemek mümkün değil.

Onunla İslam ya da Refah Partisi'nin programı üzerine tartışmadık. Birbirimizi ikna etmemiz (hiç değilse bir günde) mümkün değil. Onu anlamaya çalıştık. Birbirimizi anlamaya başlarsak tartışmamız daha kolay olur. Bir başka söyleşide tartışmak üzere.

ministim”

- Kadınlar Refah Partisi'nde ne zaman çalışmaya başladı?

Refah Partisi 87'den itibaren kadın üye kabul etmeye başladı. Daha önce böyle bir şey yoktu. Kadın Komisyonları da 90'da çalışmaya başladı. Bu fikrin mimarı İstanbul'da Bahri Zengin'dir, Ankara'da da Hasan Hüseyin Ceylan. Tayyip Bey de bunun en başarılı uygulayıcısı oldu.

- Nasıl oldu da bunu kabul ettiler?

Başörtüsü mücadelesi çok önemli olmuştur. 84-86'da başörtüsü yasakları nedeniyle üniversite önünde eylem yapıyorduk. İlk eylemlerde ben açıktım, ama ben de ceza aldım. Görünüşü yargılamıyorlardı, bir düşünce sistemini yargılıyorlardı... O zamanlar bu mesele için ölebileceğimizi zannediyorduk. Bunun için ölünür, her şey yapılır. İslami hareket ilk defa bir protesto ile kendisini tanımlıyordu. Deniz Gezmişler de düşünceleri için mücadele ettiler ama terörist ilan edildiler. Başörtüsü için halktan, bizim de tahmin etmediğimiz acayip bir onay geldi. Ve bu erkekleri de harekete geçirdi. 17-18 yaşında küçücük kızlar bir şeyler yapıyordu. Bizi desteklediler. Kadınlar bir kapıyı açmıştı ve İslami camia bu konuda yazmaya, çizmeye, konuşmaya başladı. Politika üretmeye başladı. Sahip çıktı... Yekta Güngör Özden bilseydi ki bu çocuklar bir gün başka şeyleri de zorlayacaklar, hakkımızı verirler, okullara alırlardı. Bunlar demokrasi için ciddi tehditler oluşturur. Birilerini bastırır, yok sayarsanız, o fobi ile yaşarsınız, bastırdıklarınız büyür bir yerlere gelir. Şimdi de Kemalistler, bizim için bir gün gelecekler ve bize aynı şeyi yapacaklar diye düşünüyorlar, o fobi ile yaşıyorlar. Bizim kültürümüzde öyle bir şey yok, öç alma gibi bir şey yok. İslami terbiye, İslami ahlak gibi manevi bir boyutu var ki bu işin, çok farklı. O terbiye ile büyümüş değiliz. Öte yandan, bazı ikilemler yaşıyorum. Hem kadın olmak, hem anne olmak, hem siyasi olmak... Bunları bağdaştıramıyorum. Batılı tarzda bir eğitimle büyümüşüm, her şeyim, zevklerime kadar Batılı. Bir dönemden sonra Müslümanlığı kabul ediyorsunuz, Müslümanca yaşamak istiyorsunuz ama okuduğunuz okullar, seyrettiğiniz televizyonlar, mırıldandığınız şarkılar Türkiye'deki insanlardan farklı değil ki, aynı şeylerden etkileniyoruz.

- Nasıl bir ailen var?

Ailem Kemalisttir. Babam emekli astsubay. Haram lokma yemez; devlet ekonomisi önemlidir. Sosyal demokratları beğenmez. Ecevitçidir. Annem lise mezunu. Biz üç kardeş mandolin, gitar dersleri ile büyüdük. Kız kardeşim baleye de gitti. Eteğin dizinde olacak, saçlar iki örgü yanda. dağınık saçla sofraya oturulmaz. şu saatte yatakta okunur. yazın on kitap okunur falan...

Biz üç kardeş mandolin, gitar dersleri ile büyüdük. Kız kardeşim baleye de gitti. Eteğin dizinde olacak. saçlar iki örgü yanda. dağınık saçla sofraya oturulmaz. şu saatte yatakta okunur. yazın on kitap okunur falan...

Kadınlık durumuna rağmen...

Pazartesi olarak Sibel Eraslan'la bir görüşme yapmayı bizim açımızdan anlamlı kılan, onun politik bir kadın olarak bir parti içinde yaşadığı deneyimleri, kadın olmaktan kaynaklanan ve tüm kadınlar için genelleştirilebilecek çelişkileri açığa çıkarma düşüncesiydi. Söyleşimizde bir İslam tartışmasına girmekten özel olarak kaçındık. Bunun bir nedeni, çok farklı dünya görüşlerine sahip olduğumuzu ve bu tartışmaya girmenin yukarda söz ettiğim amaç açısından anlamlı bir sonuç vermeyeceğini bilmemizdi. Sonuçta ortaya çıkan söyleşinin farklı sınıf, milliyet, etnik gruplardan, farklı ideoloji ve politik hareketlerden kadınların kadın olarak deneyimlerinde çok fazla ortak nokta olduğunu bir kez daha ortaya koyduğu kanısındayız. Kadınlık durumunun evrenselliği belli ki İslamcı hareketin kapısında da durmuyor, içeri nüfuz ediyor ve yaşanan bir çok çelişkinin oluşturduğu yumakta belirleyici renklerden biri oluveriyor. Ne var ki, kadınlık durumunun evrenselliği, kadınlık dışındaki kimliklerimizin, farklı konum ve aidiyetlerimizin bizi çok farklı yerlere götürmesini engellemiyor. Kadınlar arasındaki bu farklılıklar, kadınlarla ilgili sorunlara, feminizme yaklaşımlarımızda da bizi ayırabiliyor. Sibel'le söyleşimizde tartışmasına girmemeyi tercih ettiğimiz ve doğrudan feminizmle ilgili konular da var; cinsellik, kadının bedeni ile ilişkisi, aile gibi. Bizim feminizmimiz aileyi, aile içinde kadın ve erkeğin farklı rollerini ve cinsiyetçi işbölümünü, üreme ve cinselliği yaşama biçimlerini, kısacası özel alanı sorgulamaya dayanıyor. Sokakta, iş yaşamında, politikada, yani kamusal alanda yaşadığımız cinsiyetçilikle, özel alanda yaşadıklarımızın bağlantılı olduğunu düşünüyoruz; bu iki alan arasındaki kopukluğu sorguluyoruz. Politik İslam hareketi içinde yaşadıkları deneyim sonucu cinsiyetçilikle yüzyüze gelen ve kamusal alanda erkek egemenliğini sorgulamaya başlayan kadınların önünün tam da bu noktada tıkandığı kanısındayız. Politik İslam bir inanç, Tanrı'yla kul arasında bir mesele olmanın ötesinde bir toplumsal ve politik projeye sahip: cinsel ve toplumsal rolleri yaratılıştan gelen farklara dayandıran ve Şeriat görüşü çerçevesinde hem özel hem kamusal alanı dini esaslara göre düzenlemeyi içeren bir toplumsal proje bu. Tam da bu nedenle biz politik İslamın kadınların kurtuluşu, özgürleşmesi projeleri açısından çok ciddi bir engel ve tehlike içerdiğini düşünüyoruz. Çok farklı biçimlerde de olsa, Kemalizm gibi politik İslamın da özel alan/kamusal alan ayrımını sorgulamanın önünde bir engel oluşturduğu ve İslamcı hareket içindeki kadınların cinsiyetçiliği sonuna dek ve tutarlı bir biçimde sorgulayabilmelerinin önündeki engelin de bu olduğu kanısındayız.

İslamcı hareket içindeki kadınların kamusal alana çıkışlarının bir ön koşulu olarak örtünme, özel/kamusal alanların ilişkisi konusunda canalıcı sorunlardan biri. Örtünmenin özel alana dair bir gerekçesi var. Erkek yaratılıştan cinsel isteklerine hakim olamayan bir varlık olduğu için, onun nefsini uyandırmamak konusunda önlem almak kadına düşüyor. Burada erkek ve kadının gerçekten cinsellik bakımından bu kadar farklı biçimlerde doğup doğmadıkları tartışması bir yana, çözümün mesela erkeğin nefsinin terbiyesinde değil de kadının örtünmesinde aranması bizim açımızdan oldukça sorunlu. İslamcı hareket içindeki kadınların kamusal alanda yaşadıkları cinsiyetçiliği sorgularken özel alana girmekten nasıl imtina edebilecekleri bizim için şu anda yanıtı olmayan bir soru.

Bu noktada, örtünmenin kendisini ve bunun kadınlar açısından anlamını tartışmakla, örtünme hakkının tartışılmasını birbirinden ayırmak istiyoruz. İnsanların düşünce ve inanç ve bunları ifade etme haklarına yönelik tüm yasak ve baskılara karşı olmak, örtünmenin yasaklanmasına, engellenmesine de karşı olmaktır. Kadınların zorla örtülmeleri kadar zorla açılmalarına da karşıyız. Örtünmenin kadının bedenine sahip çıkmasıyla ilişkisi bizim açımızdan çelişkili de olsa, örtünme ve açık gezme hakkının tek ve aynı hak olduğunu düşünüyoruz. Ayrıca, İslamcı hareketin yaşadığı canlanma ve militanlaşmada, Kemalist baskı ve yasakların insanlarda yarattığı tepkilerin de çok önemli bir payı olduğu kanısındayız.

Nesrin Tura

saçlar iki örgü yanda, dağınık saçla sofraya oturulmaz, şu saatte yatakta olunur, yazın on kitap okunur falan... Her şeyimiz babamız tarafından ayarlanmıştır.

- Böyle bir ailede sen başını örtünce ne oldu?

Ailemin çok büyük tepkisi oldu. Aşırı tepkisi oldu. Yani bulunduğum yeri kocama borçlu değilim; mücadelemi kendim verdim. Bir gün Bediüzzaman'ın kitabını birisi hediye etmiş, ben de başucuma koymuşum. Babam görünce, cart, cart yırttı. 'Ben ömrümü bu adamlarla mücadeleye vermişim, sen bunları getiriyorsun. Başıma bu mu gelecekti yarabbi...' Belki de ona bir tepkiydi. Gençlik tepkisi. O sıralar ben şiiri de çok seviyorum, Sezai Karakoç, İsmet Özel okuyorum. 84'de *Uç Mesele* yayımlanmış, ilk kez acıklı roman yazmayan biri. İşte gençlik tepkisi, bir de bunların etkisi, serde de reaksiyoner bir ruh olunca. Kardeşlik, eşitlik, sosyal barış. İnsanlar farklı statüde de olsa, farklı renkte, farklı ekonomik koşullarda da olsa birbirleriyle eşit olması... bunlar beni çok etkiliyordu.

- Ne zaman başını örtmüştün?

Hukuk son sınıfta. Örtünmek için kendinizi hazır hissetmeniz gerekiyor. Bir takım şeylere hazır olmadan örtünürseniz ortada kalıveriyorsunuz, çünkü herşey sizin karşınızda, okul karşınızda, babanız karşınızda. Birgün vapurdan inerken, açık bir kadın arkadan kolumu bir çekti, kitaplarım etrafa saçıldı, "Utanmıyor musunuz, sizin gibiler böyle? Bir de elinizde kitaplar var, başınızı örtüyorsunuz. Hangi çağda yaşıyoruz?" diyordu. Bunlarla mücadele etmek çok zor. 17-18 yaşındasınız, herşey karşınızda. Bir takım şeyleri bilmek gerekiyor, tevekkül, metanet gibi.

- Nasıl?

Örtülü kızlar evlerde toplanıyorduk, örtüsüz olanlar da gelirdi. Bir konuyu çeşitli yerlerden okur, tartışırdık, neticede bir şeyler öğrenirdik. Bizim o zamanlar düşündüğümüz ve konuştuğumuz bir tek şey vardı, kadının vücudunun sergilenmesi, ticari bir meta olarak kullanılması ve başörtülü olarak okuyabilmek, mesleğimizi yapabilmek. Bunların dışında kadınla ilgili bir düşüncemiz yoktu, belki hâlâ yok. Oluşturmamız lazım. Sinop'ta onu düşündüm, bu kadınlar bunları tartışıyor, oysa benim tartıştığım bir konu yok daha. Mücadelem var. Kendimi TC'ye kabul ettireceğim ki ondan sonra ben de birşeyler üretmeye başlayayım. Toplantı sonunda partiye yazdığım raporda acilen bir grubun kurulup, bu konularda tartışılması, kadın politikasının oluşturulması üzerinde durdum. Politikalar oluşurken bir takım keskinliklerle de karşılaşacağız, kendi camiamız içinde de. Çünkü İslami kesimde de alışılmış gelenekler var. İslam zannedilen bir takım gelenekler var.

- Sonra ne yaptın?

Örtülü kızların yapabildikleri tek iş tesettür mağazalarında tezgâhtarlıktır. Başörtüsü ve pardösü satmaktır, başka bir şey biçilmez, istersen tıp fakültesinde oku. Benim bulduğum iş, kocamın sekreterliği oldu. Üç ay sonra nişanlandık. Güçlü olsaydım evlenmezdim. Yapmak istediğim çok şey vardı.

- Mesela?

Master tezim yarım kaldı. Üniversiteye dönmek isterim. Bu sene yine düşünüyorum ama çocuklarımı ne yapacağım. Birilerine bırakmak onları çok hırçın yapıyor, özellikle de dört yaşındaki müthiş hırçın, gazete bile okutmuyorlar.

- Yuvaya vermeyi düşünmüyor musun?

Bakımsız kalıyorlar. Son günlerde Bosna Hersekli çocukları görünce düşünüyorum da hepimizin başına gelebilir savaş. Ben çocuklarımı sevememiş biri olacağım, şimdi en güzel zamanlarındalar. İkiye kesilmiş bir durum var. Bir yanda kendimi yaşama isteği çağlıyor böyle. Öbür tarafta da vazifeler, sorumluluklar var. Pek çoğumuz düşünmeden evlilikler yaptık, yapmak zorunda kaldık. Çünkü sizi okula almıyorlar, anne baba karşı çıkıyor, memleketine telefon ediyor kız, "Ya başını aç okula gir, ya da eve gelme!" diye bir cevap alıyor, ne yapacak. Bir imza masası açmıştık, erkekler de geliyor. "A bacılar siz ortada kalmayacaksınız biz hepinizi alırız", Fikre bakın, bizimle evlenecekler... Biz onlara da sinirleniyorduk. Bu arada evlenenler oldu., hemen bir çözüm gibi... Sonra da boşanmalar. Çok boşanan arkadaşımız var.

> "Kürsüden konuşurken tabii ki genel politikalar üzerinde duruyorduk, ama kadınlarla özel konuşmalarımızda öncelikle kendi gücünü farketmesini istiyorduk. Herşey onu pısırıklaştırmıştı, hapsetmişti. Kocası hapsetmiş, çocukları hapsetmiş..."

- Senin hikâyene dönelim mi?

Üç ay içinde nişanlandık. Benden 12 yaş büyük. Bir sığınma isteği... Yani bir takım deneyimleri olsun, en azından işi gücü olan biriyle evlenevim diyorsun, aptallardan biriyle değil de... Ben de daha akıllı birisiyle evlilik yaptım. Gerçi kocama her zaman sevgi ve saygı duyarım... O sıralar biz parti fikrine de karşıyız, bu devlet gidecek... tümüyle düzene karşı... Kocamı kökten Refahlı. Nakşi bir ailenin içinde büyümüş, hiç bir zaman bunalım yaşamamış o, çok ivi bir Müslüman.

- RP'de çalışmanda kocanın etkisi oldu mu?

Tabii. Erbakan'ı o zamana kadar herkes gibi tanıyorum, kadayıfın altı hikâyeleri falan. Erbakan benim için düzenin bir parçası. O sıralar Refahçı bir tek üniversiteli kız yok. Üniversite bitince hayata atılıyorsun, politize ortamdan çıkıyorsun, bir şeyler okuyup, daha geniş düşünmeye başlıyorsun. Bu sıralarda RP'den kadın komisyonu için bir teklif geldi. Gittim. Selamünaleyküm, aleykümselam ve Tayyip Bey'e ilk sorum, "Siz nasıl bir mücadele düşünüyorsunuz? Kapitalist sistem içinde mi kalacaksınız, yeni bir devlet kurma mücadelesi var mı?" Tayyip Bey gülerek anlatmaya başladı, kitle psikolojisinden bahsetti... Bir kaç hafta dersler verildi falan...

- İlk izlenimlerin nasıldı?

Şu dikkatimi çekmişti. Kadınlar kendilerini tanıtırken "Ben falanca beyin karısı..." "Ben falanca beyin eşiyim" diyordu. Ben de "Valla eşimi söylesem de tanımazsınız, ben Sibel Mançin" dedim. O zaman evliyim ama kendi soyadımı kullanıyorum. Bizim cemaat olarak öyle bir fikrimiz var, evlenincede de kendi soyadımızı kullanıyoruz. İslamiyette öyledir. Çocuk annesinin soyuyla anılır. En tabii nesep doğurmayla gelen neseptir... Böyle şeyler öğreniyoruz işte, onun için biraz kabımıza sığmıyoruz. İslamiyet'e göre kadın çocuğunu bile emzirmeyebilir. Evişi yapmak istemiyorsa kocası parayla birini tutmak zorunda, öyle bir gücü yoksa evlenmesin... kadın çalışır, kazandığını da kendine harcar, çocuğuna ve evine harcamak zorunda değil; böyle bir sorumluluğu yok.

- Bütün bunlar tartışmalı değil mi?

Tartışmalı tabii. Ataerkil bir toplumda yaşıyoruz. Kendi içimizde de bunları tartışıyoruz. O zamanlar ukala kızlar durumundaydık. Her zaman da öyle kaldık, herhalde öyle kalmaya da devam edeceğiz.

- Kaç kişiydiniz?

İl komisyonumuz 27 kişiydi, her ilçede de 27 kadın, 33 ilçe var, her mahallede 14 kadın, her sokakta da 5 kadın. Tabii ki örgütleyemediğimiz sokaklar oldu, ama orada da en yakın yerde oturan birisi sorumluydu. Temelde sokağın sorumlusunun orada oturması zorunludur. Altı ay önce saydığımda bunlar 18 bindi. şu an ne bilmiyorum. bence azalmıştır.

- Yani 18 bin kadınla birlikte çalıştınız?

Evet. Çalmadığımız kapı kalmadı. Kadınlara neden şikayetçisin dediğimizde, birinci sırada söylediği şey ekonomik, yani hayat pahalılığı; ikincisi kocam evine bağlı değil, kazandığını kumarda yiyor, beni dövüyor... Üçüncüsü çocuğuma okul, okula giderken yürüyebileceği düzgün bir yol. Yani kocası için, çocuğu için istiyor, dördüncü sırada da ben de okumak isterdim, diyor, beni de okutsalardı, bir mesleğim olsaydı... Bu kadınların yeniden okuma şansları yok, şartlar onları öyle refüze etmiş ki artık düşünemez hale gelmişler, kavanozun içine tıkılmışlar. Ne yapılabilir diye düşündük. El alışkanlıkları kazandırılabilir, eskiden halkevlerinin yaptığı şeyleri bugün bizim belediyeler yapmaya çalışıyor... Yarın günlük işler beni çok ilgilendiriyor, boş zamanı olan kadınlar var, her mahallede atölyeler olsa, kadınların 1-2 saat çalışabilecekleri, sonunda para kazanabilecekleri yerler... Geçen gün bunları kocama anlatıyordum, "Sen gittikçe komünistleşiyorsun, yakında kolhoz filan kurmaya kalkacaksın", dedi... (kahkahalar)

- 200 bin kadınla yüzyüze görüştüğünüz söyleniyor.

Bir ayda 200 bin kadına ulaşıyorduk... üstelik bu çalışma sadece seçim döneminde değil sürekli olan bir çalışma. Biz başladığımız zaman sıfırdı. Sıfırdan bu noktaya geldik. O zamana kadar Müslüman kadın kimliği hiç ortaya çıkmamış... Okumuşlar, doktora falan yapmışlar ama evlerinde oturuyorlar; evlenmemişler veya en fazla bir dergide yazıyorlar. Hanımefendi bir görünüm var. Ve birdenbire ortalığı bu eylemci kızlar basınca onlar da peşinden geldi, eklemlendi.

- Bu komisyonların yapısını da belirledi mi?

Tabii. Kayınpederimin önünde hiç bir eltim konuşmaz. Ben de bu sene konuşmaya başladım. Ağzı yaşmaklı kadını biz o yaşmağın altından konuş-

turmaya başladık; bakkala gidip neden bu yumurta 4500'e çıktı demeğe başladı. Okulda öğretmene gidip çocuğunun hakkını korumaya başladı. Gene yaşmaklı ama konuşuyor. Geçen gün Kanal 7'de gösteriyordu. Çarşaflı bir kadına soruyorlar "Teyze, belediyenin çalışmaları üzerine ne düşünüyorsunuz?" diyorlar. O da, "Her şey iyi ama halkla ilişkileri biraz zayıf", diyor. Kocamla şok geçirdik. O kadına bu lafı söyletmek, sesini belki şimdiye kadar kayınpederi duymamıştır bile. Kürsüde konuşuyorlardı. Var mı diyordum bir şey söyleyecek olan, hiç ummadığım kadınlar kalkıp konuşuvordu... Bunlar belki sizin için önemli değildir. (Öyle şey olur mu itirazları, bizim için de önemli açıklamaları ve giderek artan bir merak) Konuşmayan kadını konuşturduk.

- Şimdi de çok konuşmaya başladılar?

Bana da öyle geliyor. Aşırı konuşuyorlar... İş tabii bunun akıllıca olması, reaksiyonerlikten biraz çıkılması.

- Kadınlarla konuşurken genel parti propagandası haricinde bir şey söylüyor muydunuz? Kadınları ne çekiyordu?

Kürsüden konuşurken tabii ki genel politikalar üzerinde duruyorduk, ama özel konuşmalarımızda öncelikle kendi gücünü farketmesini istiyorduk. Herşey onu pısırıklaştırmıştı, hapsetmişti. Kocası hapsetmiş, çocukları hapsetmiş... önce karnını doyurmak istiyordu, biz bunu keşfedince kendisine güvenmesi için çaba harcadık. Mesela toplantıya çağırıyoruz, 'Kocama sormam lazım' diyor, biz buna kendisinin karar vermesi gerektiğini, kocasından ayrı bir kişiliği olduğunu anlatıyorduk. Bize ara ara genel politikalarla ilgili şunu anlatın, bunu anlatın diye öneri gelirdi. Mesela *la ilahe illallah*'ı anlatıyorduk. Allah'tan başka ilah yoktur senin üzerinde. İmana bütün ilahlar reddedilerek girilir, yani la ile girilir, inkârla girilir; çok enterasandır, bunu anlatmaya çalışıyorduk... Bu sefer adamlardan telefonlar yağmaya başladı... "Ya sen ne yapıyorsun? Bizim karımızı elimizden aldın, bizim düzenimizi bozdun."

- Refahlı erkekler mi tepki gösteriyordu?

Refahlı, refahsız... karısıyla konuştuğumuz bütün erkekler. Ve kadınlar yavaş yavaş, hem kocasına lanet edip, hem de partiye gelmeye başladı. Kadınlar tepkileriyle birlikte geliyordu, kocam beni aldatıyor, kocam beni dövüyor... diye. Diğer sistemlerin vaat edeceği bir şey kalmamıştt, kapitalizm son haddine kadar yaşanmış, bu kadınlara da fakirlik, dayak kalmıştı.

- Ve siz bu kadınlara değer verip konuşuyordunuz?

Evet. Bizim de çıkardığımız bir sonuç bu. Halide Edipler falan, hep kadın şöyle olmalı, böyle olmalı demiş. Atatürk sonrasında da kadın hiçe sayılmış, hele okumamışsa, mesela Erzincan'dan gelmişse.. İnsan bile değil. Ve ilk defa onların kapısını çalıp, bu konuda ne düşünüyorsun diyorduk. Bu enteresan bir hareketlilik getirdi, kalabalığı politize etmeye başladı. SHP'de DYP'de delegeler çalışırken bizde üyeler çalışıyordu.

- Sonunda seçimi kazandınız?

Evet, ama o kadınların tek tek gönülleri yapılarak.

- Tayyip Erdoğan'ın vaatleri var mıydı?

Tabii. Kadın Meclisleri... Kadın sığınmaevleri. Tamam kadın sığınacak biri değildir ama öyle bir ev lazım. Kadın sığınmaevi denmeyebilir, zaten benim düşündüğüm daha çok huzurevi gibi bir şey. Ben bunu erkeklere anlatamıyordum. Bataklığı kurutmak varken sivrisineklerle mi uğraşacaksınız diyorlardı. Bu bataklık kuruyana kadar sivrisineklerle de uğraşacaksınız. Ben çaresiz olduğumu hissettim. Tabii ki öncelikli işler var, İSKİ gibi, çevre sorunu gibi. İstanbul ölü bir kent.. Bunun yanında dövülen kadınlar, ama bunlar da çok önemli. Bu kadınlar bize geliyor, benim kapımı çalıyor, ben de onlarla oturup ağlamaktan başka bir şey yapamıyordum.

- Ama Güngören'deki kadın sığınmaevi kapatıldı.

Bizim zamanımızda değil. Bizden önce, borcundan dolayı... Aslında mümkün mertebe sivil örgütlerin bunları yapması lazım, o zaman da finans sorunu var. (Bağımsız kadın sığınmaevleri üzerine konuşmalar sürdü, sonra...)

- Tayyip Bey'e vaatlerini hatırlattınız mı?

Kadın meclisleri nispeten kuruldu. Pendik, Bahçelievler, Gaziosmanpaşa'da kuruldu. Benim istediğim Büyükşehir'deydi. Olmadı.

- Bu meclisler nasıl çalışıyor?

Muhtarlara yazı gönderiliyor, temsilci gönderin diye. İsteyen geliyor, Refahlı olması şart değil. Belediye Başkanı ile toplantı yapılıyor. şikâyetlerini, isteklerini doğrudan başkana söyleyebiliyorlar.. Bu da çok fayda sağladı. Hani şeffaflaşma diyorlar ya, buna bir adımdı.

- Doğrudan kadınla ilgili değil yani?

Hayır hayır.. kadınların yerel yönetimden istekleriyle ilgili. Bu istek sığınmaevi de olabilir, kanalizasyon da..

- Tayyip Erdoğan'la bir tartışmanız oldu mu?

Daha fazla bir şey söylemek istemiyorum.

- En fazla kaç kişiye hitap ettin?

Kayseri Spor Salonu'nda altı bin, altı bin beş yüz kişiye konuşmuştum. O bambaşka bir duygu.

- Nasıl, heyecanlanıyor muydun?

Tabii ki. Sen bir laf yollarsın millet ayağa kalkar, sen ikinci lafını yollarsın...

- Hâlâ konuşma yapıyor musun?

Tabii.

- Sen göründüğün kadar yalnız değilsin?

Yalnızlığım şu, yavaş yavaş dönüşüyoruz. İçinizdeki bir yalnızlık. Çok büyük bir kalabalık bir yere gidiyor, siz onu yönlendirdiniz ama gidişat istediğiniz gibi değil. Biz kitleyi etkiledik. Bir noktadan sonra kitle sana yön vermeye başlıyor. Orada kalıp astragan kürk giyip, rejimle yirmi kilo vermeye çalışan biri olabilirdim. Şimdi rejim yapsam da kendim için yaparım. kocam istediği ya da Tayyip Erdoğan'a iyi görünmek istediğim için değil.

- Bunlar çok feminist sözler.

Amerika'dan, İsveç'ten, Norveç'ten bir takım gazeteciler geliyor, beni dinleyip "biliyor musunuz, aslında siz feministsiniz" diyorlar. Ben de onlara "Ben imanlı feministim, ateist olmayan bir feministim" diyorum.

- Bütün feministler ateisttir diye bir şey yok ki.

Aslında İslam'daki kadın hakları çok geniş ama biz onları kültürümüz içinde değiştirmişiz.

- Ya İslam ülkelerindeki kadınların durumu?

Onları saymıyorum. Bu konuda hiç uygulama yok. Kaynaklara inmek lazım. Mesela bana İmam Gazali'yi getiriyorlar. İmam Gazali hayatında evlenmemiş, kadın tanımamış, ayrıca kadınları sevmeyen bir adam.. Sevdiğim bir düşünür ama kadınları sevmez mübarek. Şimdi bu bir yorum.

- Tartışmalı bir yorum değil mi?

Ama kaynağa inmek lazım. Zaten Kuran'ın anlattığı şeyler geneldir. İçtihad diye bir mekanizma var. Suudiler bugün eroin için kafa kesiyor. Peygamberimizin zamanında böyle bir şey yoktu. O zaman olmayan sorunların cevabını bugün üretmen lazım. Ana ilkeler insana saygı, hakka saygı, yaradılmışa saygıdır.

"Tamam kadın sığınacak biri değildir ama öyle bir ev lazım. Ben bunu erkeklere anlatamıyordum. Bataklığı kurutmak varken sivrisineklerle mi uğraşacaksınız diyorlardı. Bu bataklık kuruyana kadar sivrisineklerle de uğraşacaksınız."

"Orada kalıp astragan kürk giyip, rejimle yirmi kilo vermeye çalışan biri olabilirdim. Şimdi rejim yapsam da kendim için yaparım. kocam istediği ya da Tayyip Erdoğan'a iyi görünmek istediğim için değil."

- Parti programında durum nasıl?

Kadının ticari bir meta olarak kullanılmaması var ama onun dışında bir şey yok. Adil, ekonomik düzen anlatılıyor ama adil düzende sanat nasıl olacak, kadının durumu ne olacak belli değil. Şimdi bizim söylediklerimiz var. Bunların dikkate alınarak bir parti politikası oluşturulması lazım. Yarın öbür gün iktidara gelecek olan bir parti.. Kadından Sorumlu Devlet Bakanı da herhalde Ahmet Dökülmez olamaz yani.

- Nermin Erbakan olabilir.

Büyük bir ihtimalle (Kahkahalar)

- Gelelim senin görevden alınmana.

O, kadınlarla ilgili değil, yok aslında kadınlarla ilgili tabii ki. Refah Partisi'nde askeri disiplin içinde çalışılır, üstten gelen talimatlara uyulur. Başarının bir sebebi de budur. Pek çok şeyi hallediyor bu. Ben de o noktalardan birinde idareciydim. Ben de bunun faydasını biliyorum. Etkinlik sağlıyor, güç sağlıyor.. sus diyorsunuz susuyor. Şimdi başka bir grup arkadaş görevde, ama onların dili farklı, yani bir stil farklılığı olması gerekir deniyor. Biz eylem yaparız. Eylemcilerin bölümü bitti... Şimdi de farklı kesimdeki insanlara hitap etmek niyetindeler. Çırağan Sarayı'na..

- Yani burjuvalaştılar?

Evet, tam da söylemek istemediğim bir şey. Ben bunu hissediyorum. İçinde olan bir kadın olarak görüyorum. Beş yıldızlı otellerin önünde ben pankart taşıdığımı, imza topladığımı biliyorum. "Bu adamlar bizim paralarımızla buralara gidiyor", diyen benim; şimdi nasıl olup da oraya gidip, pasta yiyerek birisini dinleyeceğim. Kendime aykırı bu... Hani Vietnam sendromu vardır ya ben de öyleyim, kapitalist dünyada kendime yer bulamıyorum. Refah'ın yükselen yerinde kendimi bulamıyorum, benimki de 27 Mart sendromu.

- İktidar sendromu?

Kendi aramızda Uhud sendromu diyoruz. Uhud harbinde peygamber diyor ki, "Buradan ayrılmayacaksınız, ne olursa olsun, bizim üstümüze kuşların konup kalktığını görseniz... öldük... Gelmeyin bırakmayın burayı" diyor ama ona rağmen ganimetleri almak için dağı terkediyor sahabe, ganimetleri alırken kâfirler üstlerine bindiriyor ve Müslümanlar'ın ilk hezimeti oluyor... 27 Mart da böyle, gördüler şimdi, hurra... İkinci bir seçimde ah ne yaptık biz denecek...

- Seni göreve çağırırlar...

Kolay değil o kadar, ucuz değil. Çok büyük laflarım var.

- Kadın aday olup olmayacağına kadınlar karar verecek diyordun?

Evet... Belediye Meclisleri'ne aday olanlar oldu ama, kazanamadılar. Bir tek Ankara'da Halise kazandı.

- Belediye Başkanlığı'na aday olan çıkmadı mı?

Hayır. Biz çok genciz... bir de tecrübe sorunu var. Yani beni korkutuyor... Bir de ben yapmak istemiyorum. Yapmak istediğim başka şeyler var.

- Ne yapmak istiyorsun? Mesela...

Kendimi yaşamak istiyorum. Okumak istiyorum. Dışarıya gidip değişik insanlarla tanışmak istiyorum.

- Diyelim ki isteseydin, bir engelle karşılaşmayacak mıydın?

Tabii ... çünkü hazır bir şey yok. Siz oluşturacaksınız.

- Peki senin peşinden gelen, etkilediğin kadınlar...

On sekiz bin kişiden bir kişi bile fire vermez. Ama tabii ki aldığımız bir terbiye var.

- Parti terbiyesi mi bu?

Tabii ki, onunla yatıp, onunla kalkıyorsun, kolay bir şey değil ki...

- Ama sen?

Ne yapsaydım? Bayrak mı açsaydım, amazonlar gibi. Aslında bu şey oluşacak, bunun önü alınamaz artık. şimdi genel merkezde müfettişlik gibi bir görevim var ama toplantılarına da gitmiyorum.

- Bu iş partiyle olmaz derken bir parti deneyi yaşadınız.

Kaderimiz böyleymiş.

- Partiyle bir ilgisi yok mu?

Ahlakla bir ilgisi var. Hakka saygıyı kabul etmişseniz, insanların farklı düşüncelerini kabul edebilme toleransınız gelişmişse farklı şeyler sergileyeceksiniz, yoksa sizin SHP'den farkınız kalmaz ki... Ben şimdi bunları sorgulamaya başladım. Yani şimdi tesettür defileleri yapılıyor. Bizim de *yeşil popumuz* var... yüzme havuzları kadınlara ayrı hizmet veriyor. Yani herşeyi abzorbe ederek kılık değiştirip sunmak... bu değildir. İslam'ın kendi kültürü vardır. O kültürel objeleri sunmak lazım. Nedir bunlar? Ben bunları bilmiyorum. Kaynağa yönelmek lazım.

- Ama bunlar tartışmalı şeyler değil mi?

Son dönemde buna geldik. Sivil hareketin bayrağını bugün İslamcılar taşıyor. Bunları düşünüyorum. Çok ciddi kadın hareketleri de var.

- Mısır'da bazı kadınlar var, tanıyor musun?

Duyuyorum ama tanımıyorum. İranlı kadınları tanıyorum. Cihan Aktaş dolayısıyla. Cumhurbaşkanının danışmanlarından birisi kadın. İran, mollalar, sarıklılar olarak tanımıyor ama İran'ın kendi içi çok açık. Kadınlar her türlü işi yapabiliyor.

- Ama savaş sonrasında işgücü gerekli olduğu için bu kadınlar çalışmaya başladı.

Ben İran'a gidemedim, bilmiyorum, ama benim için bir kadının örtüsüyle, çarşafıyla cumhurbaşkanı danışmanlığı yapabilmesi çok önemli. Filiz Ergün gibi değil yani.

- Türkiye'deki çarşaflı kadınların da çalışma talebi var mı?

Çoğunun yok. Talep olsa, benim çektiklerimi 20 yıl önce yaşarlardı. Bu yeni bir hareket.

- Çalışma olanağı olsaydı, evlerde de bir şeyler değişmez miydi?

Evde bir şeyleri yaşamak çok zor. Kocaların alıştığı toplumsal bir düzen var. Toplumun kabul ettiği her şeyi yerinden sarsıyorsun. Ve biz Müslüman kadınlar bunları konuşuyoruz. Çocuklara nasıl bakılacak...

- Çalışma hayatı kadınların koşullarına göre örgütlensin diye bir talebiniz var.

Evet.

- Bunun feminist bir talep olduğunun farkında mısınız?

Hiç farkımda değilim. Kendi ihtiyacım olduğu için söylüyorum. Bu sorunu yaşadığım için söylüyorum. (Bu kez de sırayla çocuk bakmaktan, ortak bir ev tutmaya dek, çözümleri konuşuyoruz)

- Eski arkadaşlarınla hâlâ görüşüyor musun?

Tabii, görüşüyoruz (kahkahalar arasında "gölge komisyon" deniyor)

- Bu kadar aktif bir hayattan sonra şimdi evde oturuyorsun. Çok zor oluyor mu?

Evet. Zaten yazmakta olduğum kitabımın adı da öyle "Yalnızların Kitabı".

- Kitap mı yazıyorsun?

Evet. Temelde bir yalnızlık hissediyorsun. Bütün idealist şeylerde böyledir ya. Ona kavuşunca kavuştuğunu üretemiyorsun. İktidar sizi üretmeye, sizi sekillendirmeye başlıyor. Ben de buna gelemem. Çok şeyimi vermişim. hayatımı paramparça etmişim. Heryerdeu kovulmuş, itilmişim, annemi, babamı, kocamı, yeri geldiğinde çocuklarımı bırakmışım, onun içinde var olmuşum. Şimdi, mücadele ettiğim şeyin içine nasıl girebilirim... Daha entelektüel kesime hitap edeceğiz diyorlar... Buyrun edin... varoşlar küçük görülüyor... onlar olmasaydı İstanbul'u alabilir miydik?

- Nasıl bir kitap olacak?

12 bölümden oluşuyor. Daha dört bölüm yazdım. Hikâyeler ve denemeler birbirinin içine girmiş. Okuduğumda hikâyenin giderek denemeleştiğini görüyorum. O benim moralimi bozuyor... Üstatlar kabul etmiyor ki, ne bu hikâye mi, deneme mi?

- Nasıl yazıyorsun?

Her an yazabilirim. Gece geç yatıyorum; çocuklar oynarken yazıyorum. Çocuklarla hareket etmeye alıştım. İlk çocuğum kucağımda, küçüğüne altı aylık hamileyken kürsüden konuştuğumu biliyorum. Öyle çalıştım. Şimdi imkânlar çok ama o tılsım yok. Belki fakirdik, arabamız yoktu, damımız akardı... Şimdi herşey var o ruh yok.. Müslümanların enteresan bir çıkmazı yani. Ne yapacağız bakalım... Önemli bir aşama. Karar verilecek, ya DYP'ye dönüşecek, ya da bir savrulma hareketi ile kendine gelinecek. O varoşlar ayağa kalktı çünkü. Onlara ne denecek? Ben niye Refahçı olayım ki? Benim düzenle bir hesaplaşmam var. Bunu en iyi orada yapabileceğim için oradayım, o da kendini düzene uyduruvorsa ben nive hâlâ orada olavım.

"Kendimi yaşamak istiyorum. Okumak istiyorum. Dışarıya gidip değişik insanlarla tanışmak istiyorum."

BİRİSİNEE♪ BİRİSİNEE♪ AŞIK♪ OLDUM♪ BİRİSİNEEEE...

HEYRİYE, HEYRİYE HILDIR, HILDIR YÜRÜYE, CİVAN CİVANIM GÜRÜYE GEL BERİYE BERİYE

TÜÜPÇÜ TÜÜÜPÇÜÜ

Hiii!

TABİİ, NE KOCA, NE ÇOLUK, ÇOCUK VAR, TEK BAŞINA DUL BİR KADIN NEREYE HARCIYO BU TÜPLERİ BİR AYDA 3. TÜP DEĞİŞİYOR. ANLADIM. TÜP MÜP BAHANE. O OROSPU, TÜPÇÜ NECATİMİ KOYNUNA ALIYO NE YAPTI ETTİ KENDİNE BAĞLADI ONU. HIÇK!

İŞTE, İŞTE ONUN AYAK SESLERİ BUNLAR. TANIMAM MI... NASI BİLDİM DOORU ÜST KATA ÇIKIYO... HIÇ BU TARAFA BAKMADI BİLE UMRUNDA DİLİM ARTIK ONUN TABİİ... TABİİ.. HIÇK!

DANG DUNG

HICK!.. YARIM SAATTE TÜPMÜ DEĞİŞTİRİLMİŞ HALA ÇIKAMADI. MAHSUS SES ÇIKARTIYORLAR Kİ KUŞKULANMIYAYIM...

AH NECATİ... O BAKMALAR, O İÇ GEÇİRMELER YALAN MIYDI. EVİMİN KAPILARINI AÇTIM SANA GİRDİN ÇIKTIN. BU YAŞIMDA AKLIMI ALDIN BENİM AŞIK ETTİN... ŞİMDİ DE... Bİ... Bİ... BAŞKA KADINLA...

HIAAA!.. KESİCEM... İKİNİZİ DE KESİCEM... OYNAYAMAYACAKSINIZ BENİMLE. BAŞKASINA YAR ETMİYCEM SENİ NECATİ... BÖĞRÜNÜZÜ DEŞİCEM

MII! İPRAGAZCIYMIŞ... NECATİ'NİN GÜNAHINI ALDIM. O AYGAZ DAĞITIYO... NE... NE YAPIYOM BURDA BEN HIIIÇ.

İPRAGAZ

HAYDOLA SANİYE HANIM, N'OLDU NEDİR BU TELAŞ AYOL GEL İÇERİ GEL...

Barış Treni Türkiye'den trensiz geçti

barış ve özgürlük isteyen kadınlar

Dekin Konferansı'na giden Barış Treni Türkiye'ye de uğradı. Daha doğrusu tren değil de, trenle yolculuk eden kadınlar uğradı. Türkiye'deki ray sistemi Barış Treni'ne uygun olmadığı için, treni Sofya'da bırakıp, buraya otobüsle geldiler. 42 ülkeden 250 kadını karşılayanlar arasında **Pazartesi** ekibi de vardı. Geçen ay yazmıştık, hatırlarsınız, bu trende Türkiye'den tek bir kadın var. O da **Pazartesi**'den Ayşe Düzkan.

Barış Treni, Barış ve Özgürlük İçin Uluslararası Kadın Birliği'nin (WILPF) bir etkinliği. 1915'de, anti-emperyalist feminist kadınların Birinci Dünya Savaşı na tepkisiyle kurulan birliğin, şimdi 44 ülkede 40 bin üyesi var. Bu yıl, örgütün 80. kuruluş yıl dönümü kutlanıyor. Örgüt, 80 yıldır savaşlara, insan hakları ihlallerine, askeri darbelere karşı çıkmış, bunların etkilerini açık etmeye çalışmış.

Tren yolcuları önce Helsinki'de bir araya geldiler. Orada çeşitli toplantı ve konuşmalardan sonra 6 Ağustos'ta yola çıkarak Petersburg, Kiev, Bükreş, Sofya'ya uğradılar. Her şehirde bağlantı kurdukları kadınlar tarafından ağırlanıp, bilgi aldılar. İstanbul'daki ilk toplantıda **Pazartesi**'den Gülnur Savran "Türkiye'de Kadın Hareketi"ni anlattı. Barış Treni'ndeki kadınların tepkisini, tarafsız bir biçimde aktarmak gerekirse, Gülnur Savran'ın konuşmasını çok beğendiler. Çünkü diğer uğradıkları şehirlerde, devlet görevlileri tarafından karşılanmışlar.

Ertesi sabah, İnsan Hakları Derneği'nde İlkay Demir "Çeşitli Etnik Gruplardan Oluşan Toplumda Barış" hakkında konuştu. Mor Çatı'da Fatmagül Berktay "Kadının İnsan Hakları"nı anlattı. Kadın Kütüphanesi'nde Aynur İlyasoğlu "Köktendincilik ve Kadın"dan söz etti. Ama en ilgi gören konuşma Ayşegül Karataş'ın İnsan Hakları Derneği'nde Kürtler in temel hakları, Kürt kadınlarının durumu ve savaş konusundaki konuşmasıydı.

250 kadın İstanbul'a geldi, 20 saat kaldı, konuşup, tartışıp gitti. Peki ama İstanbul'a neden geldiler? Doğrusu basın, trenle ilgili çok haber yaptı ama bundan söz etmedi. Bu tren, özellikle savaşların ve iç çatışmaların yaşandığı topraklardan geçmeye özen gösteriyor. Hatta ray sistemi uymasa da kalkıp otobüslerle geliyorlar! Barış Treni'nin Türkiye'ye gelme nedeni de elbette Kürt sorunu. 20 saat boyunca yaşanan savaşla ilgili sorular sordular, bildiklerini anlattılar, o nedenle Ayşegül'ün konuşmasına ilgi gösterdiler. Ama, basında bundan tek bir satır söz edilmedi.

Tren İstanbul'dan sonra Odessa, Alma-Ata, Urumçi'ye uğradı. 29 Ağustos'da Pekin'e varacak. Pekin Konferansı sırasında ve sonrasında barış hakkında bilgi alış verişinde bulunulacak. Çünkü savaşlar bitmeden kadınların özgür olamayacağını düşünüyorlar. Bu nedenle birliğin görevi, incelemek, duyurmak, önlemeye çalışmak ve kalıcı barış için mücadele etmek.

42 ülkeden, barış ve özgürlük isteyen 250 kadın İstanbul'daydı. 20 saat kaldılar, konuştular, tartıştılar ve gittiler. **Pazartesi** ekibi, onlarla hep birlikteydi.

sudanlı tayba, hintli simoneel, faslı semira...

trende amerikalılar çoğunlukta. asyahlar ise iyice azınlıkta. ortak konuşma dili ingilizce. o yüzden herhangi bir eğlencede, ya da başka bir sebeple şarkı söylendiği zaman, söylenenler genellikle ingilizce, o da olmazsa fransızca. doğu ülkelerinden gelen kadınlar bir süre sonra bu işe bozulmaya başladılar. istanbul dönüşü sofya'da trene bindiğimizde bir sürprizle karşılaştık. mısır'da yaşayan sudan'lı tayba, istanbul'dan bir darbuka, bir de tef satın almıştı. o gece tayba, hintli simoneel, fas'lı semira'yla kompartmanlardan birinde başlattığımız eğlence kısa zamanda büyüdü. semira yla tayba, darbuka ve tefle daha önce hiç duymadığım ama kulağıma çok yakın gelen şarkılar çalmaya başladılar. amerikalı bir kadın flütüyle onlara eşlik etmeye başladı (kendisine çok yabancı bir müzik olmasına rağmen gerçekten başarılıydı). bu grup, simoneel ve benim gibi el çırpmaktan ötesini beceremeyenlerle birlikte koridora çıkıp, trenin on altı vagonu boyunca oynaya zıplaya yürümeye başladı. yol boyunca, başka asyahlar, sıcak kanlı latin amerikalılar, kulakları sömürgecilik zamanlarından bu müziğe aşina olan bir sürü avrupalı, ülkelerinde yaşayan azınlıkları tanıma inceliğini göstermiş az sayıda avrupalı, beceriksiz fakat hevesli amerikalılar bize katıldı. toplantılar için ayrılmış iki boş vagona gelindiğinde herkes sırayla biraz dansetti. tren boylu boyunca üç defa katedildiğinde, yorgunluktan kimsenin adım atacak hali kalmamıştı. krisna, hindistan'da çok tanınmış bir yazar. kanada da, üniversitede, "birleşmiş milletler ve gelişme", "kadınlar ve gelişme" dersleri veriyor. 1975'den beri birleşmiş milletler'in kadın toplantılarını izlemiş. şöyle bir değerlendirme yapıyor; "1975'te birçok devletin delegasyonu erkeklerden oluşuyordu. bunun nedenini sorduğumuzda 'yeterince kaliteli kadın yok' cevabını alıyorduk. sonra 'delegasyonların mümkün olduğunca kadınlardan oluşması' yönünde bir tavsiye kararı alındı. bunun üzerine yeni bir formül bulundu. her ülkeyi temsilen sırada oturan bir kadının arkasında, kulağına ne yapması gerektiğini fısıldayan erkek bir danışman oturuyordu. bir sonraki toplantıda, kadınların sayısı artmış, erkek danışmanlarınki ise azalmıştı. en sonunda, suudi arabistan filan dışında bütün ülkeler kadın temsilci gönderir oldular. devlet zoruyla heyetlerde yer alan erkekler ise, 'bu kadınlar ne yapacaklarını biliyorlar, biz en iyisi hiç bulaşmayalım' diyerek zamanlarını barlarda içki içerek geçirmeye başladılar. arada bir de, resmi raporlarını yazmak için yanımıza gelip "şu karşılıksız emek dediğiniz şey ne?" diye soruyorlar. hani kaliteli kadın yoktu?

trende bir rahibe ve daha da ilginç bir kadın papaz var. ikisi de amerika'da aynı kiliseye bağlılar. papaz olabilmek, protestan kadınların yeni kazandığı bir hak. bir toplantıda söz alan papaz jane, inançlı bir kadın ve bir feminist olarak protestan kilisesinde yaşadığı zorlukları ve çelişkileri anlattı ve herkesin önce kendi toplumunu ve dinsel kültürünü eleştirmesi gerektiğine olan inancını ifade etti. trende on beş tane de erkek var. bunlardan birçoğu yolculuğa katılan kadınların kocaları. bir kısmı ise ülkelerinde barış politikası yürüten, feministlerle çeşitli projelerde çalışmış erkekler. bunlardan, almanya'da savaş karşıtları grubunda çalışan franz, yaşadıklarını şöyle aktardı "bu trene barış için çalışmak üzere katıldım, ama şimdi feminist bir projede olduğumun farkındayım. bence bu tren erkeklerle dolu olsaydı, asla böyle bir şey beceremezdik. kadınların nasıl tartıştıklarını, nasıl politika yaptıklarını, çelişkilerini nasıl çözdüklerini görüyorum. erkekler asla böyle barışçıl olamazlar. kadınlardan çok şey öğrendim."

trenin ilk durakları şimdi pazar ekonomisine geçmeye çalışan, eskiden sosyalist adı verilen ülkeler. buralarda kadınların örgütlü olmadıkları durumlarda nasıl bütün değişikliklerin bedelini ödediklerini gördük. özelleştirmeyle birlikte işlerinden olanlar ilk kadınlar olmuş artan yoksulluk birçok kadını fuhuşa zorlamış. ayrıca tek maaşla geçinmenin zorluğu, kadınları bir kat daha evliliğe mahkûm ediyor. bütün bunlar aile içi şiddeti artırmış. ayrıca daha önce devletin parasız olarak yürüttüğü çocuk bakımı gibi hizmetler de özel sektöre devredilmiş ve artık çok pahalı.

çin'den haberleşmek üzere...

ayşe düzkan

Kadınlar neden savaşa karşı?

Helsinki'den Pekin'e giderken İstanbul'a uğrayan "Barış Treni"ni, Barış ve Özgürlük İçin Uluslararası Kadın Birliği Örgütlemiş. Binlerce kadın, kadınların en eski ve en uzun ömürlü barış örgütü olmakla övünen bu örgüt bünyesinde ve çevresinde, dünyada kalıcı bir barışın yerleşmesi için mücadele vermiş.

Peki neden kadınlar? Barışı istemek kadınların doğal bir özelliği mi? Ya da kadınlar sevginin, şefkatin, insancıllığın doğal taşıyıcıları mı? Kadınlarla şiddet arasında aşılmaz bir uçurum mu var?

Tarih bize öyle göstermiyor. Kadınların, yalnızca kadın oldukları için, savaş çağrılarına karşı özel bir bağışıklıkları yok. Tersine tarih, oğlunu ve kocasını savaşa göndermek için didinen, bu "onur"dan kendine düşün payı almaktan geri durmayan kadınların öyküleriyle dolu. I. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında barış adına seçime adaylığını koyan bir İngiliz süfrajetinin kadınlarla ilgili öyküsü şöyle: "Destekçilerimin kadınlar olmadığını hemen farkettim... Kocalarının ve oğullarının ölümünü almak için hepsi her şeyi yapmaya hazırdı. Benim destekçilerim askerlerin kendileriydi..." Öte yandan, II. Dünya Savaşı'nda "vatan görevi" uğruna "Mutfak Tugayları" oluşturup, yağdan tasarruf ederek silah yapımına destek olmayı üstlenen kadınlar da var.

Kısacası, kadınların sırf kadın olmaktan kaynaklanan bir barışçılıkları olduğu düşüncesi gerçeklere pek uymuyor. Ama yine de, cinsiyetçi bir dünyada yaşadığımız için, kadınların hapsedildikleri belli konumlar ve bu konumlardan kaynaklanan belli kişilik özellikleri olduğu söylenebilir: Yönetimi, iktidarı paylaşma mücadelesinin dışına itildikleri için, saldırganlığı, rekabeti erkekler kadar iyi bilmez genellikle kadınlar. Ama asıl önemlisi, cinsiyetçi söylem bu durumu sürekli kılmak için barışın, şefkatin, yumuşaklığın kadınların ayrılmaz parçaları olduğunu vaaz eder. Eğer ki, kadınlar şiddet karşısında sinsinler, kendilerini tüketecek kadar şefkatli, kendileri için hiç bir şey istemeyecek kadar diğerkâm olsunlar...

Sırf kadın olduğumuz için barışçı olmamız gerektiğine inanmak, bize atfedilen bütün bu özellikleri de gönül rahatlığıyla benimsemek demek. "Barışçılık" efsanesine kendimizi kaptırdığımızda, kendimiz için bir şeyler istemekten, hayatımızı ve çevremizi dönüştürmekten geri durmak bizi bekleyen bir tuzak.

Öyleyse, dünyada kalıcı bir barışın yerleşmesini istemek için kadınlar olarak özel nedenlerimiz yok mu? Kuşkusuz var. Ama bu sadece kadın olduğumuz için değil, dünyaya kadınlar açısından baktığımız için böyle. Yani feminist bir gözlükle baktığımız için... Militarizm, silahlanma ve savaş kadınların verdikleri kararların sonuçları değil, ama bunların acısını en çok kadınlar taşıyor: Savaşta tecavüze uğrayan, çocuklarıyla sürgünden sürgüne dolaşan, yokluk içinde yaşamı sürdürmek için boğuşan hep kadınlar. Silahlanma için harcanan paralar doğrudan kadınların hayatını etkiliyor: Kamu harcamalarında yapılan kesintiler, ilk elde kadınların hayatını kolaylaştıracak eğitim, sağlık gibi sosyal hizmetlerin kısılması demek. Çocukların ve hastaların bakımında bütün yükün kadınların omuzlarında kalması demek. Öte yandan, militarizmin cinsiyetçi "erkek" imgesini, dolayısıyla da kadın düşmanlığını pekiştirdiği çok açık: Erkekleri savaştırmanın en kolay yolu onların "erkeklik"lerine seslenmek..

Bütün kadınlar doğal olarak barışçı değil. Ama iktidar odaklarının dışına itilmiş olmayı bir üstünlük haline getirmek mümkün. Dünyaya ezilmişlik konumundan bakmak, savaş mantığının dışına çıkmayı kolaylaştırıyor. Militarizme ve savaşa karşı mücadelede kadınların hep başı çekmiş olması, bu yüzden de boşuna değil.

Gülnur Savran

Evlilik kurumunun bölücülüğü

Türkiye'de resmi nikah olmaksızın imam nikâhıyla yaşayan binlerce kadından biri, bir gün gazeteye bir demeç verse ve durumunu savunsa, ilk tepkiniz ne olur? Benim aklıma çeşitli ihtimaller geliyor: "Bir kadın olarak, kendi çıkarıyla bu kadar çelişen bir durumun savunuculuğunu nasıl yapabilir?" Ya da: "Resmi nikâha başvurmadan bir erkekle birlikte yaşamasının yol açacağı ahlakçı tepkilerden ürkmüş olmalı. Fiili birlikteliğini bir biçimde meşrulaştırmaya çalışıyor." Şayet bu kadın "ünlü" bir kadınsa, bir başka ihtimal de var: "Şeriat propagandası yapıyor. Dönem dönem çeşitli ideolojilerin kadınları kullanmasının bir örneği daha: Kendi aleyhine olan bir şeyi, belli bir politika adına savunmak durumunda bırakılıyor."

Ama İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu üyelerinin aklına tek bir şey gelmiş: Zaten mağdur durumda olan bir kadını cezalandırmak! Ne adına? Laiklik adına, "Dinsel nikâh kılıfı ile birlikte yaşamaya hayır" deme adına, "Türk toplumunun temeli" olan aile ve "evlilik müessesesi kavramlarında bölücülüğü" engelleme adına.

Bir süre önce **Pazartesi** bürosuna İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu'ndan bir faks geldi. Resmi nikâh yapmaksızın imam nikâhıyla yaşadığını açıkladığı gerekçesiyle, Ebru Gündeş hakkında, Türk Ceza Kanunu'nun 237. maddesi uyarınca kovuşturma yapılması için İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmiş yazıydı fakslanan. Komisyon üyeleri yaptıkları işten çok gurur duyuyor olmalılar ki, kadın dayanışmasının (!) bir örneği olarak, bu olayı bizimle paylaşmak istemişler.

Komisyonun gerekçelerini açıklayan yazıda, aile ve evlilik kurumları öylesine övülüyor, öylesine kutsallaştırılıyor ki, insan "ya bu kadınların hiç biri evlenmemiş, ya da tıpkı Ebru Gündeş gibi onlar da, bu kez resmi evlilikte yerleştirildikleri konumun farkında değiller" diye düşünüyor. Resmi nikâhın kadına bir takım hukuksal güvenceler sağladığı çok açık da, doğrusu bu kadınlara sormadan edemeyeceğim: Onların evlilikten kaynaklanan hiç mi sorunları olmamış? "Reis" kocalarıyla yaşarken ve çocuklarına bakarken, meslek hayatlarını kocaları kadar rahat geçirmişler mi? Ev dışında çalışan kadınlar olarak, evişini kocalarıyla hep eşit mi paylaşmışlar?

Gerçi aynı komisyon, kadınların hukuksal sorunlarında danışmanlık hizmeti verecek bir "gönüllü danışmanlar" ağı kurulması için harekete geçmiş. Yine **Pazartesi** bürosuna çektikleri bir başka faksta bu girişimleri hakkında bilgi veriyorlar. Bu ikinci faksta ise şöyle ifadeler yer alıyor: "...kadın kimliği nedeniyle karşılaşılan sorunların üstesinden gelmek çok zor..." Ve: "Kadın avukat kimliği ile kadın sorunlarına sahip çıkmak, sorunu olana da sorunu çözmeye yardımcı olana da karşılıklı yararlar sağlayacaktır." Bunlar bir yandan kadınlardan yana bir tavrı ortaya koyan, öte yandan da kendilerinin de "kurtulmuş" kadınlar olmadığını teslim eden ifadeler. O zaman diğer yazıda, "kadının hukuksal durumunu iyileştirme çabalarıyla oyalanmak"tan söz etmenin anlamı ne? Ayrıca, bir kadını imam nikâhıyla yaşadığını açıkladığı için cezalandırmak kadınlardan yana olmak mı, yoksa soyut ve yasakçı bir laiklik anlayışını savunmak üzere kadınları malzeme etmek mi?

Benim bildiğim kadarıyla, tek eşli imam nikâhlıların durumu arada bir çıkarılan yasalarla resmileştiriliyor. Çocukların nesebi böylelikle düzenlenmiş oluyor. Bunun nedeni de çok açık: Toplumsal olgular ne kadar kötü olurlarsa olsun yok sayılamazlar. Kendi koyduğu hukuksal sınırlar zorlandıkça, toplum o sınırları eğip, bükmek zorunda kalır. Nikâhlanmadan birlikte yaşayan çiftlerin çocuklarına "piç" derseniz, "piç" bir toplum olmamak için bir gün gelir o çocukların adlarını değiştirmek zorunda kalırsınız - kendi koyduğunuz yasakları da bu arada çiğnersiniz. İmam nikâhlıların durumunu resmileştirmek üzere bir kez daha yasa çıkarıldığında, komisyon üyeleri Ebru Gündeş'ten özür mü dileyecekler?

Adına layık (sadece laik değil) bir Baro Kadın Komisyonu'nun yapabileceği çok önemli bir şey var: "Tek tip aile" cenderesini kırma ve kadınların fiili birliklerdeki hukuksal güvencelerini sağlama doğrultusunda çaba göstermek. Komisyonun hazırladığı metinde (o da herhalde Batı'ya karşı ayıp olmasın diye) sadece şöyle bir cümlecik geçiyor: "Serbestçe karı-koca gibi bir arada yaşamayı savunmak onurlu olabilir..." Neyin onurlu, neyin onursuz olduğuna karar vermek yerine, Komisyon, kadınları ve çocukları gözeterek, her tür fiili birlikteliği hukuksal güvenceye bağlamanın yasal zeminini araştırsaydı çok daha işlevine uygun bir iş yapmış olurdu

Gülnur Savran

İstinye show

ATV'de Ayşe Ozgün Show'u izliyoruz. Konu İstinye'de evine erkek misafir geliyor diye bir kısım mahalleli tarafından evine saldırılan sonra da sokakta dayak atılıp, üstü başı parçalanan Sevim Genç.

Sevim Genç programa gelmemiş. Komşular, uzman psikologlar konuşturuluyor. Komşu adam anlatıyor; " Saat ikide hasta ziyaretinden geliyordum (o saatte nasıl hasta ziyareti ise..), iki erkek gördüm, komşunun sarhoş oğlunu getirmişlerdir diye düşündüm ama Sevim Hanım'ın evinden çıkmışlar. "Olur mu efendim, dul bir kadının evinden o saatte nasıl olur da erkek misafir çıkar? Kadın mutlaka fuhuş yapıyordur!.." Komşu erkeğe göre kendisinin ve diğer iki erkeğin o saatte sokakta olması normal, ama Sevim Hanımın o saatte erkek misafir uğurlaması yasak. Çünkü Sevim Genç kadın, üstelik de kızıyla birlikte yaşayan dul bir kadın. Programda ileri geri konuşuluyor, yorumlar, tahliller yapılıyor. Sonuçta program, Sevim Genç'i savunmasız yargılıyor, yokluğunda mağdur iken suçlu haline getiriyor. Ayşe Özgün bir kerecik kendini Sevim Genç'in yerine koysaydı böylesine duyarsız olmazdı herhalde..

Biz de bu cinayeti işleyebilirdik

Anne Ersin Sakartay anlatıyor;

"Beş kişi falanlardı, o kalabalık grup, aldılar bizi saçlarımızdan tuttular, tekme, tokat, yumruk giriştiler... Polis diyoruz, imdat diyoruz, ağlıyoruz, yalvarıyoruz... En azından üç, dört erkek onları tutmuş olsaydı, biz kurtulabilirdik. Nafile! Ölesiye dayak yedik. Kafamı duvara vuruyorlar. Beni kaldırıp yere vurdular ve kuyruk sokumumu kırdılar. Kızlarımı saçlarından sürüklüyorlar. "

Dostları G. Hanım anlatıyor;

Zeynep'e hepimizin can borcu var. O müdahale etmeseydi, hepimiz öleceektik. Benim ayağım çatladı. Zaten o Ercan demlen adamın ağzı köpürmüş, elinde bir arabadan koparttığı antenle saldırmaya hazırlanıyor. Anten parlıyor karanlıkta... Bir boğa gibiydi. Tek yapabildiğim arabayı getirmekti."

Kızkardeş Sinem Uludağ anlatıyor;

"Feciydi her şey. Bana tokat atıyorlardı... Yere düşmüştüm. Ablam Zeynep'i ise saçından sürüklüyorlardı.

Yeni Politika Genel Yayın Yönetmeni Leyla Teköz:

"Tecavüzler gizleniyor"

Uzağa gitmeye gerek yok. Savaş çok yakınımızda, yaşadığımız topraklarda yıllardır sürüyor. Hem de bütün vahşetiyle. Kürt kadınlarının savaştan nasıl etkilendikleri üzerine, geçtiğimiz günlerde kapatılan Yeni Politika gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni Leyla Teköz'le görüştük.

• Leyla, sen İstanbul'da yaşıyorsun ama bir Kürt kadın ve Kürt halkının sesi olmaya çalışan ama kapatılan bir gazetenin yayın yönetmeni olarak savaşı bize göre daha yakından yaşıyorsun. Kadınların neler yaşadığından savaştan nasıl etkilendiğinden biraz söz eder misin?

Yeni Politika, ırk ayrımı bazında yapılan baskılara karşı çıkan, Türkiye'nin görünmeyen, anlatılmayan bir yanındaki gerçekleri göstermeye çalışan bir gazeteydi. Türk basını çoğunluk olarak Güney Doğu'da olup bitenleri doğru anlatmıyor, halkı kandırıyor, ırkçı, milliyetçi yayın yapıyor. Yeni Politika savaştan en çok zarar gören sivil halk üzerindeki vahşi uygulamaları sergiliyordu. Devlet buna tahammül edemiyor. Bu nedenle de Yeni Politika'yı kapattı.

• Kürt kadınlarının durumlarına ilişkin haberler de yapıyor muydunuz?

Evet, zaman zaman... Kürt kadınları savaştan elbetteki çok etkileniyorlar, zaten kölenin de kölesi durumundalar. 70 yıldan beri Kürt halkı üzerinde devletin uyguladığı red ve inkar politikası ve baskılar Kürt halkını köleleştirdi. Evin dışında kamu hayatına karışan erkek, asimilasyon baskısıyla daha fazla karşılaşarak eziklik, aşağılanma, horlanma yaşıyor, evde karısını döverek, ona üstünlük tavrıyla bu ezikliği dengeliyor. Kadın dayak yediğini gizliyor, bunu çocuklarına bile söylemiyor. Kürt kadınının yaşadığı baskı ve sömürü diğer kadınlardan farklı olarak üç katlı. Biz, ekonomik, cinsel baskının yanısıra ulusal bir baskı da yaşıyoruz.

• Diğer savaşlarda örneğin eski Yugoslavya'da kadınlara yönelik kitlesek tecavüzler oluyor. Kürt kadınlara yönelik tecavüzler de aynı boyutlarda mı?

Kürt köylerinde eskiden beri jandarma tecavüzlerine rastlanır. Hatta kadınlar çocuklarını jandarmayla korkuturlar. Ama bu olaylar gizli kalır. Tecavüze uğrayan kadın suçlanır. Hatta kadın ailesinin erkekleri tarafından öldürülüp aile namusu temizlenir. Son 10-15 yıldır bu durum biraz değişti, ama yine de yeterince değil. Kadınlar utançtan, korkudan yaşadıklarını anlatmıyorlar. Ev baskınlarında askerlerin evden çıkarken pantolonlarının fermuarlarını çekerek çıktıkları söyleniyor. Tecavüz, kadın erkek herkes tarafından gizleniyor. Bu nedenle de elimizde ne bir rakam, ne de yeterince bilgi var. Gerilla kadınların yakalandıklarında çırıl çıplak soyulduklarını cinsel tacize, tecavüze uğradıklarını biliyoruz. Örneğin resimde gerilla kadın sadece ayağından yara almış ama buna rağmen soyulmuş. Gerilla kadınlar cinsel saldırıya uğramaktansa ölmeyi tercih ediyor, genellikle yakalanacakları zaman kendilerini öldürüyorlar. Buna rağmen biliyorsunuz cesetleri çıplak sergileniyor.

• 13 Ağustos'da Yeni Politika'da, gözaltına alınan Kürt kadın Leman Kılırçaslan'ın üç polis tarafından tecavüze uğrayışını haber yapmıştınız.

Leman Kılırçaslan'ın Adli Tıp muayenesi daha dün yapılmış. Kasıtlı olarak geciktirilmiş. Raporda da tecavüz delili olarak sperme rastlanmadığı ve kızlık zarının yırtılmadığı yazılmış. Spermlerin bu kadar uzun bir süre yaşamayacağı biliniyor. Ayrıca kızlık zarının yırtılmamış olması tecavüz edilmediğini ispatlamaz. Doktorlar bunu bilirler aslında. Çeşitli şekillerde kızlık zarları olabiliyor, ayrıca esneyebiliyor ve cinsel ilişki ile yırtılmayabiliyor. Polisleri kurtarmak için ellerinden geleni yapıyorlar belli ki...

• Bütün tecavüz olaylarında olduğu gibi yine kurbanın ifadesi delil sayılmıyor, bir de tecavüze uğrayan kürt kadın, tecavüz eden de polisler olunca...

Kürtlere karşı savaş sadece bölgede değil. Baskılar, işkence, pislik yedirme gibi insanlık dışı uygulamalar, cinsel taciz ve tecavüzler Kürt tutuklulara ve yakınlarına da uygulanıyor. Ayrıca köyleri, evleri, tarlaları, hayvanları yakılarak göçe zorlanan sivil halk, gittikleri yerlerde açlıkla, işsizlikle, evsizlikle, kötü sağlık koşullarıyla karşı karşıyalar. Bu durumdan en fazla etkilenenler kadınlar. Vasıfsız olduklarından daha kolay iş buluyorlar fakat çok düşük ücretlerle çalıştırılıyorlar. Adana, Mersin'de tarım alanında günlüğü elli bine, İstanbul'da aylığı 2-3 milyona 24 saat kalarak ev hizmetinde çalışan kadınlara rastlıyoruz. Bedenlerini satmak zorunda kalan Kürt genç kızlarının sayısı da ne yazık ki artıyor.

Annem ve G. Hanım da yerdeydi. O sırada Zeynep lokantalara gitti, bir bıçak kapıp gelmiş... Ercan üzerine atladı. İkisi yere düştü. Bir süre sonra Zeynep yerden kalktı, bize koştu."

Bir Kumkapı gecesi böyle noktalanıyor. Anne, iki kızı ve dostları birlikte yemek yerken, anne kendilerini taciz eden adama tepki gösteriyor, suratına bardak atıyor. Aradan bir kaç saat geçince de saldırıya uğruyorlar. Bir erkek ölüyor, Zeynep Uludağ hapse giriyor. G. işinden oluyor, sözlüsü Sinem'i terkediyor. Tehditler alıyorlar, evlerinde yaşayamaz oluyorlar. Bütün bu bilgileri Hürriyet'ten Ayşe Arman'ın yazısından aktardık. Ayşe Arman iyi bir habercilik yaptı. Kumkapı olayını bütün ayrıntılarıyla yazdı. Olayla ilgili söylediği sözler çok çarpıcıydı. "Onların yerinde olsaydım, ben de bu cinayeti işleyebilirdim. Her kadın bu cinayeti işleyebilirdi."

Doğrusu biz de böyle düşünüyoruz ve Zeynep Uludağ'ın beraat etmesini istiyoruz. Duruşmasına hep birlikte katılalım.

Ayşe Arman'a sitem!

Ayşe iyi yaptın, hoş yaptın da bizi niye bu kadar harcadın?

"Erkekleri, kadınları, çocukları, kedileri, pavurya ları..." feministlerin sevmediğini nereden çıkardın. İlla bir pazarlık yapacaksak pavuryaları sana bırakabiliriz... Şaka bir yana, feminizmin "erkeklerle iktidar yarışma girmek..., kadınların üstün olduğuna inanmak" olduğunu sana kim söyledi? Feminist olmamana bir diyeceğimiz yok da, doğrusu senden böyle yanlış bir açıklama beklemezdik

İlülya Eralp

Sırp, Hırvat, Boşnak...

Savaşın ayıramadığı

Türkiye'den dört kadın ve bir çocuk Slovenya'da iki hafta süren bir yaz kampına gittik. On yedi ülkeden iki yüzden fazla kadın ve elli çocuğun katıldığı kampta, kendini savunma kursundan Rusça dersine, ırkçılıktan kadın cinselliğine, bir çok konuda çalışma grupları vardı. Mutluluk, barış ve anlaşma duygusunun hakim olduğu bu kampta, elma ağaçlarının altında, nehir kenarında, kahvaltı sofralarında Eski Yugoslavyalı feminist kadınlarla savaştan konuştuk.

Barış nasıl yapılır?

slovenya'da bosna'lı kadınları dinliyoruz. savaşan ülkelerin kadınları arasındaki dayanışmadan. savaşın ilk mağdurları olan kadınlar ve çocuklar için neler yapılabileceğinden bahsediyorlar. dinleyenler arasında sırp, hırvat, sloven, makedonyalı kadınlar var. herkes savaşın esas sorumlularının silah tüccarları, onların yararına çalışan hükümetler, uygulayıcılarının ise erkekler olduğunda hemfikir. ancak bosnalı kadınlar. türk basınının iştahla anlattığı tecavüzleri aktarmak konusunda aynı isteksizliği göstermiyorlar. dehşeti yaşayanlar için. yaşadıklarını hikaye etmek. esas önemlisi politik bir malzeme olarak kullanmak mümkün değil. ama yaşananların etkisini başka anlarda parça parça gözlemlemek mümkün. basit psikolojik danışmanlık hizmetleriyle ilgili bir toplantıdayız. savaş kurbanı kadınlara yardım eden bir kuruluşta çalışan hırvat bir kadın birdenbire ağlamaya başlıyor. utangaç bir ifadeyle "aklıma birşey geldi" diyerek şunları anlatıyor; "bu kuruluşta çalışmaya başladığım ilk günlerdi. tecavüze uğramış bir kadın başvurdu. anlattıklarını daha iyi duyabilmek için iyice yanına yaklaştım, dehşetle benden uzaklaştı. kendisine dokunulmasından bu kadar korkacağını bilmiyordum". dokunmanın sevgi, şevkat, aşk yani insanlık adına elimizde kalan ne varsa onların dışında şeyler ifade edebileceğini yaşamamış olan kadın azdır. ama savaş bu tecrübenin mağdurların ruhunda bir daha iyileşmeyecek derinlikte yaralar açtığı bir vahşet ortamı. bosna'da yaşanan savaşan kadınlar için avırdedici yanı. utanmazca etnik temizlik adı verilen politikanın doğrudan kadınların bedenleri üzerinden yürütülmesi, bu politikanın kurbanı olan kadınlar. yaşadıkları yetmezmiş gibi kendilerini kirlenmiş gören aileleri ya da çevreleriyle de karşı karşıya kalıyorlar. onlar için bu dehşeti milliyetçiliğin politik malzemesi haline getirmek çok güç. herkesin bosnalılarla dayanışma içinde olduğunu ispatlama konusunda birbiriyle yarıştığı türkiye'de ise esas güç olan dünyanın bütün ordularının benzer vahşetleri uygulamak üzere kurulup. benzer vahşetleri uyguladıklarını. herkesin başkasının yapıp ettiklerini aktarıp kendisininkileri ört bas etmeye çalıştığını farketmek. bir de tabii, bütün orduların babalarımız, kardeşlerimiz, kocalarımız, alt kat komşusu, köşedeki bakkal olan erkeklerden oluştuğunu görmek. kendi ordumuzun yaptıklarını görmeye hazır mısınız?

ayşe düzkan

Slovenya, Eski Yugoslavya'dan sadece on gün süren ve kimsenin canının yanmadığı bir savaşla ayrılmış. Bu on günün ortalarında Hırvatistan'da, Bosna'da ilk saldırılar başlamış. Slovenya kadın hareketinden olan Moidsa cinsel tacize uğrayan kadınlar için kurdukları bir telefon hattında çalışıyor. Slovenya'da yedi kadından biri ev içinde cinsel şiddete maruz kalıyormuş. "Ama savaş bambaşka" diyor. "Savaşın başladığı ilk yıl, Saravbosna'da kadınların barış için yaptıkları gösteride Eski Yugoslavya'dan 52 grup biraradaydık. Bir daha bunu gerçekleştirmek mümkün olmadı. Eski arkadaşlarımın bazıları ölü mü sağ mı onu bile bilmiyoruz" diyor.

Gordana Sırp ve Belgrad'ta yaşayan bir kadın. Genç kızlara bilgi ve danışmanlık veren feminist bir merkezde çalışıyor. Savaş başladıktan sonra siyahlı kadınlardan biri olmuş. 1987'de kırk kadının, Kudüs'ün işlek bir caddesinde, siyahlar giyip ellerinde pankartlarla oturmalarıyla başlayan eylemlerde, sonraları İsrailli ve Filistinli birçok kadın yer almış. Çeşitli yerlerde yeni gruplar olmuş. Sırbistan'ın siyahlı kadınları ise 1991 de on kişiymiş. Bugün Eski Yugoslavya'nın bir çok şehir ve kasabasında siyahlı kadın grupları varmış. Gordana "Ülkemizde milliyetçilik başladığında bunu şaka gibi aldık. Savaş başlayınca herkes sağır ve dilsiz oldu. Bu savaş biz kadınların savaşı değil, patriarkanın ve güç sahiplerinin savaşı" diyor.

Hırvat arkadaşımın adı Nela. Soyadı Pamukoviç. "Benim ailemde de soyadı Pamukçuoğlu olanlar var" diye anlatıyorum, guluşuyoruz. Nela nın annesi Sırp, babası Hırvat. Sırplar milliyetçi bir lider çıkardı, Hırvatlar onlara karşılık verdi, Bosna kurban edildi" diye duşunuyor. Aynı dili konuşan, birbirleriyle evlenen, aynı sokaklarda yürüyen insanlar birbirlerini öldürmeye başlardı. İlk kan döküldükten sonra nefret kendini üretiyor. Herkese kaçınılmaz gibi gelen savaşçı terimler ve düşünceler hayatlarımızı yönlendirmeye başladı. Bütün savaşlardaki gibi erkekler öldürüyor ve ırza geçiyor" diye aktarıyor fikirlerini. "Burada Sırp ve Bosnalı feministlerle biraraya ilk defa gelmiyoruz. Siyahlı kadınların büyük toplantılarında biraraya geldik ama bu meseleleri halledemiyor" diyor.

Nela, Zagrep'de savaştan zarar gören kadınlar

kadınlar...

Kadınların Uluslararası Yaz Kampı

Kadınların Uluslararası Yaz Okulu'na, Kazakistan, Rusya, Gürcistan, Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Sırbistan, Bosna, Almanya, Makedonya, İngiltere, Hırvatistan, Slovenya'dan, 25 değişik feminist projede çalışan gruplar katıldı. Kamp fikri, bizim dergimizi de destekleyen Alman kadın vakfı, FAS'a ait. Kampın amacı, tecrübelerimizi ve fikirlerimizi birbirimize aktarabilmemiz. İki hafta süren kampın hazırlıkları iki yıl önce başladı. Hangi konularda tartışma, ders, atölye çalışması, büyük toplantı içereceği, kadınların önerileri ve katılımlarıyla kararlaştırıldı. Kampın yeri seçilirken, kadınların ve çocukların ihtiyaçları, korunmaları düşünülmüş. Bir Orta Avrupa ülkesinde olması istenmiş. Sloven kadın hareketinden kadınların önerisiyle, Sovinya nehrinin kıyısı seçilmiş. Orta Avrupa'da büyük yapısal değişiklikler yaşayan "yeni ülkelerin" kadınlarının haberleşmeleri büyük önem taşıyor. Kampta, kadınların uluslararası bilgisayar ağıyla haberleşmelerini sağlayacak bir bilgi bankasının tanıtımı da, projeyi götüren kadınlarca yapıldı

Kampın adı, **Hipopotamus**. İri ve başaramaz durduğu halde yüzdüğü için. İki kadının yapmaya başladığı, büyük hipopotamus maketi, kampın son günlerinde çocuklarca boyandı.

için oluşturdukları bir merkezde çalışıyor.

Nataşa, Makedonyalı, Üsküp'te yaşıyor. "Savaş Makedonya'yı kıta içinde bir adaya çevirdi. İki adım ötemiz ulaşılmaz oldu. Kapılar kapandı, sınırlar çekildi, yakınımızdaki şehirlerden doğru haberler alabilmek imkansız hale geldi" diyor. "Bizim kuşak, bir ailede birden fazla etnik, dinsel, milli köken bulunmasına alışkın bir kültürle, barış içinde büyüdük. Şimdi politikacıların dilindeki düşmanlık sözcükleri, yerleşik eski kinler, her durumda diğerinden farklı olmayı değil, üstün olmayı önemseyen düşünceleri hortlattı. Biz Üsküp'te mülteci kadınlarla yardımlaşmaya çalışıyoruz."

Bosnalı bir grup kadın kampın son günlerinde geldiler. 3,5 yıldır Bosna'dan dışarı çıkmamış olan bu kadınların hepsi, MEDİCA isimli bir kuruluşun çahşanları. Eski Yugoslavya'nın en fazla kanayan yerinden gelen kadınlar, konuşmalarına eskiden dört beş saatte ulaştıkları Slovenya'ya nasıl yirmi saatte gelebildiklerini anlatarak başlıyorlar. Arkalarında beş dilde "ihtiyacımız olan tek şey gerçek" yazan afişler asılı. MEDİCA bir Alman kadının maddi desteğiyle kurulmuş. Şu ara Saravbosna'ya yakın bir üçüncü büro açma hazırlığı içindeler. Kadın doktor, hemşire, psikiyatristler barındıran bürolara her gün 30-40 kadın geliyormuş. "Kadınlara her türlü danışmanlık veriliyor. Çocuğunu arayan, iş arayan, yiyecek bulamayan kadınlara yol gösteriliyor. Tecavüz sonucu gebe kalan kadınların isteklerini ve durumlarına göre doğum veya kürtajlarını gerçekleştiriyorlar. Varsa ailelerini doğum ve sonrasında kızlarım yalnız bırakmasınlar diye ikna etmeye çalışıyoruz. Bu işte tek suçlu ırza geçen erkekler. Doğacak çocukların, doğuracak kadınların hayatlarını sürdürecek istek ve kuvveti bulmalarını sağlamayı çok önemsiyoruz" diyorlar

Arada sohbet ettiğimiz Bosnalı Azra, "Bosna'da kadınlar savaşı, 'çocuklar ne olacak, kocalarımız savaşta kaçmayı kabul edemez, onlar da gidip birilerini öldürecek, hayat ne olacak' diye karşılıyorlar. 'Biz de onları öldürelim' noktasına çok zor geliyorlar. Ben savaştan önce politikayla ilgilenmezdim, şimdi barış için kuvvet oluşturmanın dünyadaki en önemli şey olduğunu düşunuyorum" diyor.

Bosnalı kadınlar konuşmalarını "ölüler pahasına büyük bir pazarlık sürüyor, her türlü yardıma ihtiyacımız var ve bekliyoruz" diye bitiriyorlar.

Handan Koç

Benim memleket sevgim seninkini dövmesin

Slovenya'da müthiş bir doğa parçası üzerindeyiz. Daha önce defalarca gittiğim, Yugoslavya'nın bu en kuzey ucuna bu kez ateş altındaki savaş şehirlerini atlayıp da gideceğim kırk yıl düşünsem aklıma gelmezdi.

Olan bitene bakıldığında ve karşılaştırıldığında bir iki piştov patlamasıyla "bağımsızlığına kavuşmuş" olan Eski Yugoslavya'nın en müreffeh parçası Slovanya Avrupa'ya ve zengin kuzey'e her türden yakınlığının karşılığını bulmuş görünüyor. Boşnak kökenli bir Türkiyeli olarak senelerdir kullanmadığım ama annemin dili olan Boşnakça'yla birlikte çok güzel günler geçirdiğim, Sarajevo'nun anısı peşimi bırakmıyor kampta. Bosnalı kadınlar sekiz gün gecikmeyle geliyorlar. İsteyip de gelemeyen her Bosnalı kadının, savaş altındaki her kadının düşüncesiyle sessizleşiyoruz. Bosnalı kadınlar gelene kadar herkesin ne kadar da Bosna'yı sustuğunu düşünüyorum. Burada Kürt meselesini sustuğumuz gibi. Kemirgen bir suskunluk. Sırp kadınlar, Hırvat kadınlar, Makedon kadınlar... Hepsi savaşa karşı bir şeyler yapan kadınlar, boş durmayanlar. Bu suskunluk; ilgisizlik, yok saymak değil. Çaresizlik, sözün tükenmesi belki.

Allahtan şarkılar var. Şarkı söylüyoruz. İyi geliyor, şakalaşıyoruz. Aynı şeye gülmenin insanları bu kadar ayıran ve birleştiren bir şey olduğunu bu kadar kesin yaşamamıştım. Üsküplü Korneljа, Natasa, Mila ve Bosnalı Dinka ile bir kafile oluveriyoruz. Makedonca konuşsalar anlayacakmışım gibi geliyor, onlar da Türkçe.

Savaşa çok yakın bu kadınlar barıştan ve yüzyıllardır birarada yaşamış farklı etnik grupların memleketinden olduklarını anlatmaya çalışıyorlar. Kornenja ve Mila ile aynı evi paylaşan Dinka ise susuyor. Evinden uzaktan geçirdiği üç yil, onbeş günlüğüne çıkıp geri dönemediği Bosna, söze dile gelmez, gelse de eksilir onurlu bir aşk gibi. Şarkı soylüyoruz. Şakalar yapıyoruz, susuyoruz.

Kampın ikinci yada üçüncü gecesi. Kampın organizasyonunu üstlenmiş olan Sloven gruptan Mojica slovenia tarihini anlatıyor beş yüz yıl öncesinden başlayarak.

Kulaklarıma inanmak istemiyorum. Etrafımdaki kadınların yüzlerine bakıyorum, doğrusu pek duyamıyorum. Şaşkınım. Bu resmi tarihle kdınların işi ne? Sunuş yirmi yıl kadar önce Tito'nun ölümünün hemen ardından bestelenmiş, Yugoslavya'nın birlik ve beraberliğini öven bir şarkıyla bitiriliyor. Artık duramıyorum ve susamıyorum. Bu şarkının nostaljik bir değeri olabilmesi için dahi koşulların eşit olması, en azından aşağıda savaşın durması gerekmez mi? Memleket sevgisiyle, bu sunuşun temel motifi, resmi tarihe bir mesafe gerekmez mi? Yok eğer ansiklopedik bilgilerse, bu kampta ne işi var? Bilimin -üstelik tarih- nesnel olamayabileceğini ne zaman anlayacağız?

Sorularımın cevabı "Türkiye için, Türkler için kötü bir şey söylemeye, günümüz meselelerine girmemeye, objektif olmaya çalıştım" oldu, üstelik bir kaç damla gözyaşıyla. Cevabın içtenliği, sahiciliği ortadaydı. Milliyetçiliğin ve mesafesizliğinbize ettiği de Ben ne desem belli ki, "Bosna kökenli bir Türkiyeli" konuşuyor olacaktı. Bir kadının kadın olarak memleketini sevmesinin dilini nasıl bulacağız? Ağlaya ağlata, şimdilik belli ki...

Halide Velioğlu

Havva'nın Günlüğü

Havva hâlâ tatilde!.Tatil dönüşünü merakla bekliyoruz. Kimbilir neler yaşadı?

Kime, ne zaman, ne denir?

Bizim erkeklerin birbirlerine öfkelendikleri ya da çok sık tanık olduğumuz gibi tekme tokat giriştikleri anlarda, aşağı yukarı hepsinin ağzından aynı sözcükler dökülür: pezevenk, kavat, deyyus, puşt, ibne, godoş. Üşenmedik, tek tek anlamlarını araştırdık. Bir de ne görelim. Her sözcük kadın cinselliği ya da onun pazarlanmasıyla ilgili! Gerçi aralarında mütevazi farklar da yok değil. O yüzden bu sözcükleri kime, nerede, ne zaman kullanacaklarını tam olarak kestiremeyebilirler. Biz onlar için kestirelim dedik...

Pezevenk: Sözlük anlamı; *erkeklere kadın bularak yolsuz birleşmelere aracılık eden kimse.* Bu zengin sesli sözcük, üst gelir grubundan 30 yaşını aşmış erkeklere kalabalık bir ortamda söylenirse çok uygun olur. Eğer kurban üst gelir grubundan genç biriyse ya da "pezevenk" tek başına kesmiyorsa, "pezevengin dolü" de denebilir.

Kavat: Sözlük anlamı; *yolsuz birleşmelerde aracılık eden erkek, pezevenk.* Bu sözcük pek bilinmediğinden, sanki gayet normal bişi söylüyormuş gibi kurbana "meraba kavat" denir. Eğer adam uyanmazsa, "eski kavatlardan kimler kaldı, bir sen bir baban" diye abartılır. Yalnız burada azla yetinmek, "kavatın dolü" filan dememek gerekir, zira adam çakabilir.

Deyyus: Sözlük anlamı; *karısının veya kendisine çok yakın bir kadının iffetsizliğine göz yuman kimse.* Çok acil olmadığı sürece bu sözcüğe baş vurulmamalı, buzdolabının çocukların erişemeyeceği bir yerinde saklanmalıdır. Yani adam mesela pezevenktir, ama deyyus değildir. Kolay mı be deyyus olmak! Tarihteki büyük deyyuslara bakarsanız ne demek istediğimi daha iyi anlarsınız.

Puşt: Sözlük anlamı; *eşcinsel erkeklerin cinsel zevklerine hizmet eden sapık erkek çocuk.* Çok iri yarı erkeklere söylenmemelidir. Kazara ağızdan kaçarsa, hemen "puşt, hapuşt, happuuşşt" diyerek hapşırıyormuş gibi yapılmalı ve oradan hızla uzaklaşılmalıdır. Adamın "çok yaşa" demesini ummak yanlış olur.

İbne: Sözlük anlamı; *eşcinsel ilişkide pasif erkek.* Bir kere bu sözcüğü hakemlerin tekelinden kurtarmak ve toplumun geneline yaymak lazım. Nasıl olsa Avrupa'yla birleştiğimizde olmayacak mı bu iş? O yüzden her koşulda her erkeğe söylenebilir, hiç mühim değil. Bakın hakemler nasıl alıştı! İbne mühendis, ibne doktor, ibne laborant da kulağa gayet hoş geliyor.

Bunların tümünün birden kullanılabilecek örnekleri de yandaki yazımızdadır.

Canan Işık

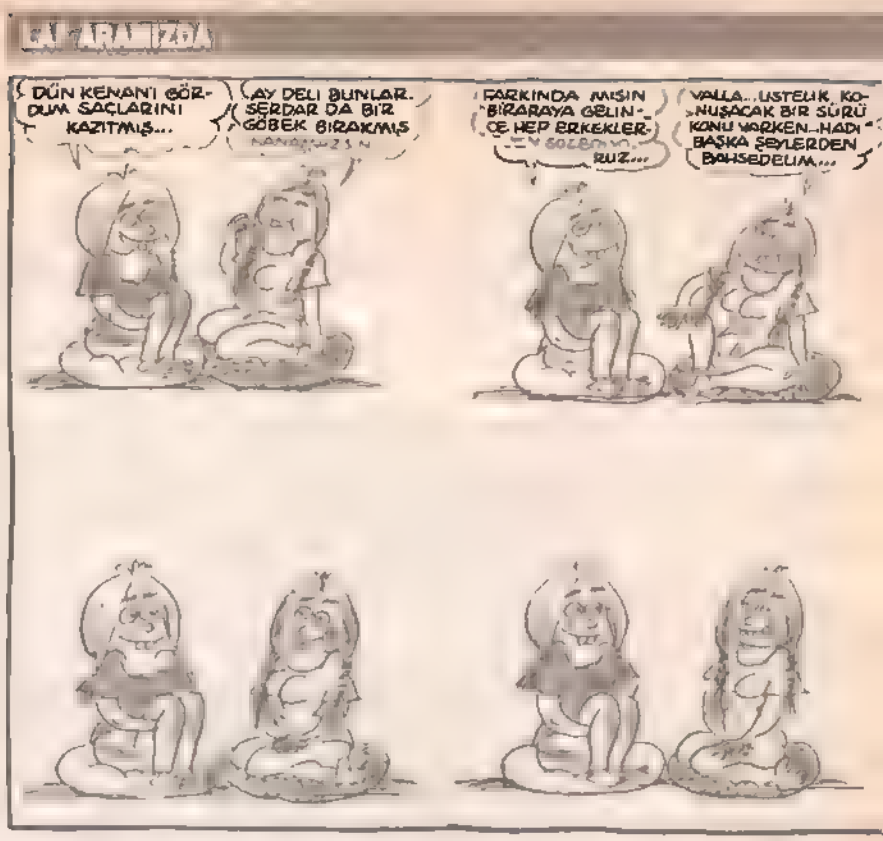

Yılın gazetecileri!

Erkeğin parası ile kadınları otele atmak da iyi iş doğrusu. Bu işi yapan Levent Evkuran'la Erdem Kırıntılım gazetecileri seçilebilir. Konumuz; *Tempo*'nun "Taksim'de Ruhuş Timleri" başlığını taşıyan kapak haberi. Kahramanlarımız bu haberi yazan, dolayısıyla da yaşayan Levent'le Erdem. Her şey bu adamların yolu bir gün Taksim'e düşünce başlıyor. Bizim gazetecilerimiz, ya Taksim'den daha önce hiç geçmemişler -bu pek akla yakın gelmiyor- ya da hiç etraflarına bakmamışlar. Kadın pazarlayan birisi onlara yanaşınca şimşek çakmış, müthiş bir haber yakaladıklarını anlamışlar. Eee haberi de yaşayarak yazmak lazım, öyle masa başında yazmaya karşılar. "Plan en ince ayrıntısına kadar hesaplandı" diyorlar. Ertesi günü Taksim'e yeniden çıkmış, bir iki denemeden sonra iki kadınla anlaşıp bir otele gitmişler. Sonuç, kendilerinin deyimiyle de "Toplumun haber alma menfaati doğrultusunda iş bi-

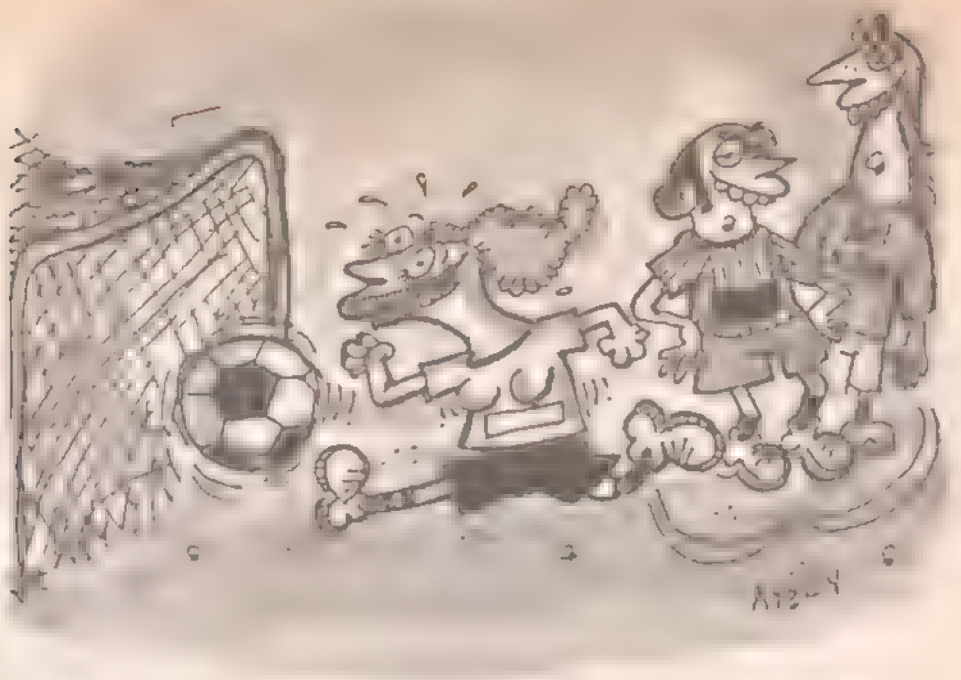

Ofsayt!

tiriyorlar" ve bir bilanço çıkarıyorlar: İki kişi on beş milyon. İşin bitirilme anının ayrıntısı yok. Ama bütün erkeklerin işine yarayacak, yol, yöntem ve bilgi aktarımı dört dörtlük. *Tempo* dergisinin bu keramet kendinden menkul gazetecilerinin yanında iki de foto muhabiri var: Tamaşa F. Dural ile Ergun Candemir. Onlara da yutkuna yutkuna seyretmek, ara sıra deklanşöre basmak düşüyor. Buna da gazetecilik diyorlar. İşsiz kaldıklarında da Taksim'de bu işi rahatça yaparlar. Ama asıl önemlisi diğer erkek meslektaşlarına örnek olurlarsa, basınımızda genelev ve satılık kızlar nerelerde bulunur haberlerinden geçilmeyecek. Bir de editörlerini düşünün "Eee efendim bir Zürefa sokak haberi yapsak, daha ucuza çıkar", diyerek sıraya girenler mi olur dersiniz, yoksa, "Bu haber Aksaray'da daha ucuza çıkar, ben yapiiim", "Adana'ya da gitmek lazım" diyenler mi? Tabii haklarını da yememek lazım, bu işi patron parasıyla yapıp, yazarak basın tarihimize geçtiler.

Futbolla ne kadar ilgilisiniz bilemiyorum, ama en azından birkaç maç izlemiş, tamamına olmasa da bir bölümüne alâka gösterip bir de telaffuz edebildiyseniz "maç kaç kaç?" diye sormuşsunuzdur. Bu arada gözünüz belki bir ofsayt pozisyonuna takılmıştır. Yan hakem ofsaytı tespit edip bayrağını havaya kaldırdığı anda akan sularla birlikte oyun da durur. Şayet Akın Göksu - Hayri Hiçler ikilisi dahil kimsecikler yan hakemin debelenişini farketmemişse ve ofsayta rağmen top ağları bulmuşsa, atılan gol iptal edilir, ofsayta düşen oyuncu falakaya yatırılır, bir köy ateşe verilir ve maçtan sonra çeşitli spor adamları bu ateşin etrafında dans ederek dönerken pozisyon gerçekten ofsayt mıydı değil miydi, onu tartışırlar.

Ortalama bir futbol izleyicisi olarak benim bu ofsayt denen şeyi anlamam epey uzun sürdü, kabullenmem ise daha da uzun. Şimdi gözünüzde canlandırın. Bir takım rakip kaleye doğru atağa geçiyor. Atağa geçenler kırmızılı olsun, savunmaya geçenler de mavili. Ama hayır, tribünden izliyormuş gibi değil, yan hakem gibi tam yandan bakın pozisyona. Bir kırmızılı daha ilerdeki bir kırmızılıya gol atması için pas veriyor. Öteki kırmızılı alıyor pası, dönüyor kaleye, bakıyor ortalık kaymak gibi, kaleciyle arasında onu engelleyecek bir tane bile mavili yok, çekiyor şutu, top ağlarda! Ama gol değil! Neden? Çünkü ofsayt! Hem de ne zamandan beri ofsayt biliyor musunuz, top pası veren kırmızılının ayağından çıktığından beri! Çünkü pası alan kırmızılı, o anda mavililerden önde olamaz, en fazla aynı çizgi üzerinde olabilir, yoksa ofsayt!

Yıllarca isyan ettiğim her ofsayt kararında, -son derece ilginç- başka kadınların da bu kuralı haksız, saçma, gereksiz bulduğunu ve onaylamadığını gözledim. En ilginci ise, futbolu bilinçaltlarına yerleştirmiş erkeklerin bu ofsayt kuralına genel olarak hayatlarında da uyduklarını, buna karşılık kadınların umurlarının bile olmadığını farketmem oldu...

Ve bu konu üzerine kafa yormaya başladım. Neden biz kadınlar, pek de ilgilenmediğimiz ve kurallarına uzak olduğumuz futbolu hasbelkader ya da "hatır" için izlediğimizde, ilk olarak "ofsayt"ı sorguluyoruz? Ve neden erkekler yalnızca "daha çok gol, daha çok seyirci" gerektiğinde sorguluyorlar bu kuralı? Ve zihnim oradan oraya atladı. Galatasaraylı Hakan'ın Torino'ya gitme konusundaki isteksizliğinin ve gittikten sonra ondan, İtalya'ya giden Tempralar'dan olduğu gibi iyi haberler almak yerine acılı türküler dinleyişimizin, geride bıraktığı hayranlarına ve din sohbetlerine duyduğu özlemden çok, "hayatta ofsayta düşme" endişesinden kaynaklandığım düşündüm. Sanki hayatın kıyısından onu izleyen yan hakem bayrağını havaya kaldıracak ve "acele ettin Hakan" diyecek. Hakan da zaten arkadakilerin itmesiyle girdiği bu pozisyonda, üstelik hiçbir şeyi "daha çok" istemezken ofsayta düşmüş olacak.

Doğrusunu isterseniz, ben de Hakan'ın yerinde olsam, bırakıp gittiğim "kurulu düzen"imin bütün kuralları benden yana olsa, beni kayırsa, o düzen benim avantajım olsa, bana herşeyi "daha çok" sunsa, e bir de müstakbel karım anneme yemekler üstüne kahveler pişirip beni bekliyorsa, nive durduk yerde ofsayta düşeyim diye düşünürüm. Bu ofsayt da neyin nesi, nereden çıktı diye düşünmem. Yan hakeme dönüp "tamam abi, avıp edivosun" derim. Bunun adı da centilmenlik olur! Oysa biz kadınlar bu hayatta pek az "pozisyona girme" fırsatı buluruz. Bu fırsatları yakalamamız için de pek çok "maviliyi" geride bırakmamız gerekir. Hele bir kez topa sahip olmuş, bütün mavilileri geçmiş ve gole o kadar yaklaşmışsak, müsaade edin de, yan hakem de, bayrağı da umurumuzda olmasın. "ne ofsaytı ya?" divelim, golümüzü atalım.

Kuralları sorgulamak, reddetmek "daha çok" savaşmanın gereği. Düşünsenize bir kez, ilk kadın tiyatrocular, ilk kadın yazarlar, ilk kadın pilotlar, ki hepsinin pozisyonu ofsayttır, ya bu kurala uymuş olsalardı?

Yeşim

Genç erkekle a

Erkeğin iyisi kaç yaşında olmalı? Bazı kadınlar otuzlu, kırklı yaşla
kendilerinden daha genç erkekleri daha cazip buluyor? Kimi için
cinsellik, kimi için heyecan ön planda. Ortak bir neden ise, erkekl
hemen sonra, kemikleşmiş bir erkek yapısı edinmeden önce kadınl
önyargısız bakabilmeleri; dolayısıyla da daha sağlıklı ilişkiler kuru
yazık ki bu sadece bir dönem ve erkekler de çabucak büyüyüp "er

...şk

ı neden
a canlı
ergenlikten
ı daha
ilmesi. Ama ne
k" oluyorlar...

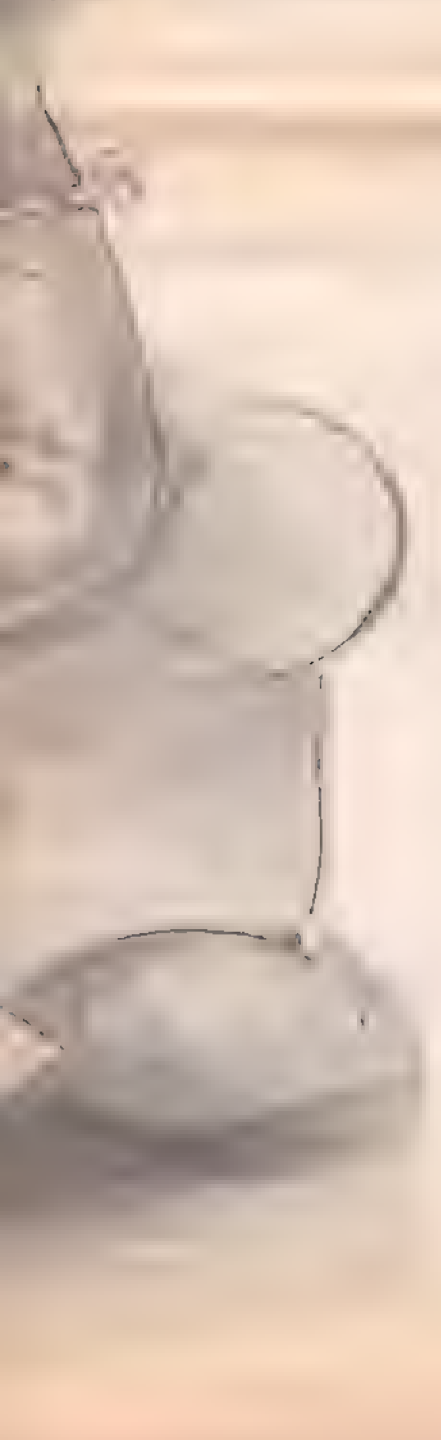

Emine: Kocam benden beş yaş büyüktü. Ayrıldıktan sonra iki yıl filan kimseyle birlikte olmadım. Sonra şimdiki sevgilim bana aşık oldu. Ben de ondan hoşlanıyordum ama bunu kendime bile söyleyemiyordum. Benden on iki yaş küçük. Ben otuz yedi, o yirmi beş Hayatta hiç düşünmediğim bir şey. Birden bire kapıldım. Önceleri çok gergindim. En güzel anlarımızda bile, aklıma aramızdaki yaş farkı geliyordu. Pek dışarlarda dolaşmak istemiyordum. Herkes anlayacak, kim ne diyecek diye. Bir kere tatilde bir çiftle tanıştık, birlikte sohbet ederken, kadın, "Aranızda epey yaş farkı var galiba?" dedi. O kadar kötü oldum ki. Şimdi ilişkimiz sekiz ayı geçti, benim bu rahatsızlığım azaldı. Bana sanki dünyanın en güzel, en mükemmel kadınıymışım gibi davranıyor, beni çok önemsiyor. Önceleri anlaşacağımızdan emin değildim, bir çekim yaşıyoruz, kısa bir süre sonra biter diye duşunuyordum ama yanılmışım, çok iyi anlaşıyoruz. Konuşacak, paylaşacak çok şeyimiz var

Sevgi: Ben doğrusu kendimden gençlerle daha iyi anlaşıyorum. Bu, her türlü ilişkide böyle. Onlarla arkadaşlık etmek de daha zevkli ve kolay. Çevremdeki okuyan, düşünen gençlerin hepsiyle iyi diyaloğum var. Sevgilim de benden genç. Onların daha yaşlı erkeklere oranla daha az olumsuz erkek özellikleri taşıdıklarını düşünüyorum. Yani üzerimde egemenlik kurmaya çalışmıyorlar. Kendilerinden çok bana hayranlar. Aramızdaki 15 yaş farkın çok olumlu etkileri var

Emine: Kendinden genç erkekle cinselliği paylaşmak da çok farklı. Daha aktif, hatta başlangıçta öğretici oluyorsun. Çekinme olmayınca kendini daha deneyimli, hatta üstün hissedince isteklerini rahatlıkla belirtiyorsun. Sevişirken espriler yapabiliyor, onunla ve kendinle alay edebiliyorsun. Henüz "erkeklik şerefi" oluşmadağı için alınmıyor. Coşkulu ve komplekssiz.

Betül: Benim de eşim benden 18 yaş küçük. Bunun biraz sıkıntısı oldu. onun açısından. İlk başta dediğin gibi bana hayrandı ve yaşamın başındaydı. Zamanla o da büyüdü ve erkek olmanın avantajlarının farkına varmaya başladı. Şimdi artık her yaptığımı, her dediğimi beğenmivor; o da kendini kanıtlamaya çalışıyor. Yine de iyi bir ilişkimiz var diyebilirim. En azından benim sayemde kadınlara yaklaşımı daha vumuşak. Güç yarışma girmiyor.

Harika: Bu biraz erkeğin kim olduğuna, neyle ilgilendiğine, ne yaptığına, ne duyduğuna bağlı değil mi? Yaşı bizden genç olan her erkekle de iyi bir ilişkimiz olacağı kesin bir şey değil. Örneğin benim arkadaşımla aramdaki on yaş fark, günlük yaşamda sorun değil, bana dinamizm katan bir yanı var. Ama zaman oluyor, onunla benim geçmişimden bir kesitin paylaşımım yaşayamamanın sıkıntısını duyuyorum. Bazı muhabbetleri ancak kendi yaşıtlarımla yapabiliyorum

Emine: Aslında bazen ben de bunu hissediyorum Onunla başbaşayken her şey çok mükemmel ama benim arkadaşlarımla birlikte olduğumuzda bir şey oluyor, pek konuşulanlara katılmıyor. Mesela yaşıtlarımla konuşurken, bir söz söylüyoruz, özet gibi, birbirimizi anlıyoruz. Bu tabii biraz eski arkadaş olmaktan da kaynaklanıyor, bize bir şey hatırlatan bir lafa katıla katıla gülüyoruz. O hiç bir şey anlamadan bakıyor. Ama çok ilgili. Öğrenmek, bilmek istiyor. Benim yaşadıklarıma da, arkadaşlarımın yaşadıklarına da ilgi duyuyor. O ilgisi hoşuma gidiyor.

Sevgi: Doğru. Onun da senin ilgi duvduğun şeylerle ilgilenmesi bayağı belirleyici bir özellik. Benim gençlik döneminin rock gruplarını, o zamanın öğrenci liderlerini bilmesi beni çok etkilemişti. Bir kesim genç var ki, bizim kuşağa bilinçli bir hayranlık besliyor. Bizim cazibemizin bir kısmı da bundan kaynaklanıyor. Bizlerin sahip olduğu değerleri biliyorlar ve bize hayranlık duyuyorlar. Burada ukalalık da devreye giriyor tabii. Ama onu sana değil de kendi yaşıtlarına yapıyor. Hatta kendi gibi olmayanlara karşı çok da acımasız. Son derece ukala ve sürekli üstten bakan bir halleri var yaşıtlarına karşı.

Emine: Sevgilim kendi yaşıtı, kendinden küçük kadınların onu doyurmadığını söylüyor. Şöyle bir şey var, benim bu ilişkiyle birlikte enerjim, coşkum geri geldi. Onun enerjisine, heyecanına, coşkusuna ayak uydurabiliyorum. Ama genç birisinin bizim deneyimlerimize sahip olması çok zor.

Betül: Heyecan, coşku diyorsun da. bu yaş farkı kaç olursa olsun, erkek de otuzlu yaşlarını sürmeye başladığında işin cazibesi kaçıyor galiba. Hayat mücadelesi ister istemez onu da değiştiriyor Hırslı, asabi, maddi, kuruma batmış, kısacası sıradan biri olup çıkıyor. En azından benim tecrübemde gözlediğim bu.

Sevgi: Haklısın bence de. Sana karşı belki değişmemeyi başarabilse de, sosyal kimlik olarak değişiyor ve inişe geçiyor. Yani genel geçer değer yargılarına boyun eğme başlıyor, radikallik bitiyor tavizler gündeme geliyor. Hep ne için? Güç için, egemenlik için, mülkiyet için. Bu varışım içine kendini kaptıranlar herhalde çoğunlukta ama az da olsa kaptırmayıp kendini koruyanlar da var. Dikkat edin onlar hiç yaşlanmıyor. İşte benim yaşıtım olan ya da benden büvük olan böyle erkekler de beni en az kafama uygun gençler kadar cezbediyor. Gençlerle üstünlüğü, onlarla ise eşitliği yaşayabiliyorum.

Harika: Benim için önemli olan erkeğin bana çok bilmişlik taslamaması, ukalalık etmemesi. Belli bir yaşın üstündeki erkeklerde de bunlar had safhaya ulaşıyor. Ukala adam istemiyorum. Bana hayran olması şart değil ama değer vermesi şart. Benden genç erkekleri kendimden eksik buluyorum. En azından yaşanmışlıkları benden az. Onlar da bunun farkında oldukları için aramızdaki güç dengesi benim tarafıma ağır basıyor. Ben de bunun keyfini yaşıyorum açıkçası.

Betül: Çok doğru bir saptama. Genç kızken kendimizden büyük erkeklere hayranlıkla bakar, anlamadığımız, bilmediğimiz için de onları müthiş gizemli ve cazip buluruz. Oysa bu kendi yetersizliğimizden kaynaklanır, yani onların yaşadıklarının onda birini yaşamamışız, deneyimsiziz. Onları ulaşılmaz bile buluruz çoğu zaman. Biz de yaşavıp olgunlaştığımızda ise o adamların hiç de kayda değer niteliklere sahip olmadığını görür, kendimizi ise gayet yeterli bulmaya başlarız. Genç erkekler de bize böyle yaklaşıyor ama sonra onlar da deneyim kazanıyorlar.

Sevgi: Yalnız onlar deneyim kazandıktan sonra bizi yönetmeye kalkıyorlar. Aramızdaki fark burada. Bizim için yalnızca erkeğin gözden düşmesi söz konusu. Yani deneyim kazanıp onları tanıdıkça, ulaşılmaz ve tapılası olmadıklarını anlıyoruz. Kadınlar kendilerinden on yaş büyük kocalarını aşağılayabilir mi, ya da onlara hükmetmeyi duşunur mü? Çok çok ileri yaşlarda ender olarak belki. Ama erkeğin kendi dünyasında zaten onlar için hazırlanmış kazanımları o kadar güçlü ki, o bunu rahatlıkla yapabiliyor. Erkek yalnızca dış dünyadan koptuğunda, mesela emekli olup eve kapandığında ikinci bir yetersizlik dönemi yaşıyor.

Harika: Ortak yaşamda genç kadın, yaşlı erkek beraberliğinin klasikleşmesi neden peki? Ortada bunca yanlış varken... Belki de dönemsel olarak bu yerleşik düzeni değiştirmek gerekli.

Sevgi: Genç kadınla daha yaşlı erkeğin birlikteliği, kadın erkek birlikteliğinin temel gerekçesinin geleneksel olarak üreme olmasının yanı sıra, "kadın erken yıpranır" şeklindeki yanlış varsavımdan dolayı klasikleşmiş. Oysa böyle bir şey yok. Yıpranmaktan doğurganlığın bitmesi kasdedilivorsa; yıpratıcı bir olay olan doğum belli bir yaşla sınırlanmasaydı halimiz ne olurdu düşünsenize? Yetmiş yaşına kadar doğurturlardı bizi. Tabii ne kaslarda hal kalırdı ne de kafada akıl. Kırkların sonunda ve ellili yaşlarda kadında yunurtlama duruyor, doğurganlık bitiyor. Bütün mesele bu. Oysa hormonal eğri kadında da erkekde de aynı yaşlarda inmeye başlıyor.

Betül: Biz çok gençken bizden büyük erkeklerle birliktelik doğal oluyor da, sonradan olgunluk döneminde bizim açımızdan daha hoş birliktelikler gençlerle gerçekleşiyor galiba. Biz de gün geliyor gücümüzü, yetkinliğimizi hissetmek istiyoruz anlaşılan Benim ilk eşim benden altı yaş büyüktü. Ondan çok şey öğrendim ama zamanla onu geride bıraktığımı hissettim, bana yetinemeye başladı. Bana sahip olduğunu düşünüyor, bunu da belli ediyordu. Ben sahiplenilmekten çok yaşamı paylaşmak istiyorum.

Emine: Belki beni de bu çok etkiledi. Sahiplenilmeden sevilmek, beğenilmek. Çok kuşkulu başlamıştım ama bu ilişki bana çok şey kattı.

Harika: Ben de otuz yaşından sonra, benim dinamizmime, hayata karşı heyecanıma ayak uydurabilecek erkeklerin daha çok otuz yaşın altındaki tipler olduğunu düşünmeye başladım. Çevreme baktığımda da yanılmadığımı sanıyorum. Benim gibi düşünen kadın ve erkeklerin sayısı da artıyor gibi geliyor.

Kadın erotikası...

Güçlü omuzlara düşen yumuşak, pırıltılı saçlar. Biçimli, yuvarlak kalçalar. Hani şu erotizm, pornografi meseleleri... İşin merkezinde tahrik olmak yatıyor. Tahrik edici görüntüler ve malzemeler sayesinde bugün bir sektör oluşmuş durumda. İş sektörel çerçevede gelişiyorsa pornografi, kültürel ve sanatsal bir takım ayrıntılar katıldıysa erotizm diye adlandırılıyor. Pornografi nerede başlar, nerede biter, erotizmin sınırları nerededir pek belli değil. Biz olayın başına dönelim; erkekler bakıyorlar ve tahrik oluyorlar. Kadının belli yerleri onlar için tahrik edici oluyor. Ama ilk eylem, bakmak. Bakıyor... Kalçalara, göğüslere, bacaklara ya da neresi hoşuna gidiyorsa, oraya bakıyor. Ve tahrik oluyor, sonra da kültürel durumuna, ortama ve koşullara göre laf atıyor, sarkıntılık ediyor, arkadaşlık teklif ediyor, kısacası istiyor, bazen de zorla. İşte bu nedenle bazı feministler "pornografi teoriyse, tecavüz pratiktir" diyor. Bu tartışmayı bir yana bırakıp kadın erotikası üretebilmenin nereden geçtiğini bulmaya çalışalım. Hani geçen sayımızda Melek Güneş, "Erkekler çekici değil mi?" diye soruyordu ya, bunun üzerinde biraz daha duralım; İsteği yaratan ilk hareket bakmak. "Cinselliğin nesnesi kadınlar." Kısacası kadınlara bakmak esas alınmıştır; hani "güzele bakmak sevaptır" derler ya, işte öyle bir şey. Ama iş bakmakla kalmıyor, bakmak tahrik olmayı getiriyor ve ardından da istemeyi. Kadın vücudu estetik olarak, kadınları rahatsız etmeyecek biçimlerde kullanılsa da bu sonuç değişmiyor. Pornografi ile erotizm arasındaki tartışmalı çizgi farklı bir sonuca yol açmıyor. Erkek tahrik oluyor ve talep ediyor, arzu gösteriyor çünkü bakıyor. Bakarak gördükleri de onun için yeterli oluyor.

Olaya bir de bizim cepheden bakalım. Biz ne yapıyoruz? Bakıp, beğenip, seçebiliyor muyuz? Sonuçta tahrik olup, istiyor muyuz? Erkek vücudunu tanımlayabiliyor muyuz? Kadın erotikasının yaratılması işte bu soruların cevaplarında yatıyor. Yüzyılların alışkanlığı bakılıp, beğenilip, seçilen, arzu edilen konumdan kurtulmak o kadar kolay mı? Şu bizim *Ayıp Köşe*'de ıkına sıkına yazdıklarımız, el yordamıyla bulup yeni yeni ifade edebildiğimiz şeyler. Bu konuda değil yazmak, yüksek sesle birbirimizle konuşmak da çok yeni. Kahkahalar arasında yakalanan birkaç fikir, yeni bir bakış yine birkaç kişi tarafından kaleme alınmaya çalışılıyor. Curcunayı düşünebiliyor musunuz? Tabii ki yetersizliklerimiz var, eksiklerimiz çok. Ama bu işin peşini bırakmaya da niyetimiz yok.

Erkek vücudunun estetiği bizim için ne anlam ifade ediyor? Bir düşünün, sokakta yürürken erkeklere bakıyor muyuz? Hani şu tanımadığımız, şöyle bir yanımızdan geçen erkeklere... erkekler kadınlara bakıyor, ama ya kadınlar? Tanımadığımız erkeklere bakıp tahrik olmuyoruz. Genellikle "tanımak" gerekiyor. Tanımadan bu "iş" olmuyor. Sokakta yürürken bakmak, beğenmek henüz tanımadığımız bir duygu, ama bir süre birlikte olduğumuz, yani oturup, kalktığımız, çalıştığımız mekânlarda gördüğümüz erkekleri biraz tanımlayıp beğenmeye, tahrik olmaya başlayanlarımız var. Ama hep ek bir bilgi, hareket, duygu gerekiyor. Belki de bu noktada ayrıntıları değerlendirmek lazım. Bu adamların nesi hoşumuza gidiyor? Saçları... bacakları... omuzları... kalçaları ya da nereleri? Önce ilgimizi çeken ne oluyor? Kadın erotikasının malzemeleri buradan çıkabilir. Bir de işin duygu cephesini tartışmak gerekiyor. Cinsel açıdan istemek, arzu etmek, birlikte olabilmek için bu adamları tanımak, duygularını bilmek isteriz ya. İşin püf noktası galiba burada. Sadece bakıp, beğenip, okuvup tahrik olmak istiyor muyuz? Çünkü, duyguları dışlamadan, "tanıma" isteğini ertelemeden erotik malzeme üretilemiyor, daha doğrusu şimdiye dek üretilememiş. Siz ne düşünüyorsunuz?

Onunla karşılaştığımda tenimin altından hafif bir ateş yayılıyor, gözlerim görmüyor, kulaklarım çınlıyor, bedenimden ter damlaları akıyor, her yerimi bir titreme alıyordu. Güneş gözümü almış gibi. Bakamıyordum. Başımı eğiyor göz göze gelmek istemiyordum. Özellikle gözlerimi kaçırıyordum. İşte yine karşılaştık. Şimdi ne yapacağım? Bu kez kaçış imkânsız. Peki ama niye kaçıyorum? Ona bakabilir miyim? Kafamı kaldırsam. Göz göze gelsek. Ama herşeyi anlayacak. Anlasa ne yapar? Bakmak istiyorum. Acaba o bana bakıyor mu? İşte bakıyor. Gördü. Ona baktığımı gördü. Şimdi ne olacak? Aman Allahım benden tarafa geliyor. Hemen kaçmalıyım. Aaah... "Pardon", "Bu telaş niye? Bir şey mi oldu? Neden kalktınız?", "Yooo, yani.. şeey", "Masanıza oturabilir miyim?", "Ben kalkıyorum", "Ama daha yeni geldiniz", "Olabilir, ben gidiyorum". Koluma dokunuyor. Vücudum elektriğe tutulmuş gibi titriyor. Bu kez kolumu hafifçe sıkıyor. Kendimi kurtarmaya çalışmıyorum. Zaten ayakta duracak halim kalmadı. Sandalyeye çöküyorum. O, hâlâ ayakta. Eğiliyor. Yüzüme bakmaya çalışıyor. Kafamı çeviriyorum. Onunla göz göze gelmeye cesaretim yok. "Bi dakka". Eliyle çenemi tutuyor ve yüzümü kendine doğru çeviriyor. Gözlerimi kapatıyorum. Nefesini hissediyorum. "Lütfen". Gözlerimi açıyorum. Göz gözeyiz. Çenemi tutan eline dokunuyorum. Elimi tutuyor ve yavaşça yanımdaki sandalyeye oturuyor. "Tanışalım mı?" Gülümsüyorum. Ter içindeyim. Ağzımı açamıyorum. Konuşsam, anlaşılmaz şeyler çıkacak ağzımdan. Korkuyorum. Ama artık bakıyorum. Taa gözlerinin içine. O da gülümsüyor. Hâlâ el eleyiz. Yumuşacık tutuyor. "Bir şey içer misin?", "Evet", diyorum kısaca. Garsonu görebilmek için başım çeviriyor. Koyu sarı saçları yumuşacık dalgalanıyor. Bir erkeğin böyle bakımlı, böyle güzel saçları olabileceğini düşünmemiştim. Zaten ilk kez saçları dikkatimi çekmişti. Bir de elleri. Geçen gün yanımdaki masada oturuyordu ve arkadaşıyla tavla oynarken, ellerini seyretmiştim. Galiba o gün farketti. "Neden konuşmuyorsun?" Gülümsüyorum. Elimi hafifçe sıkıyor. Bacağını bacağıma değdiriyor. Ben gülümsemeye devam ediyorum. Konuşacak halde değilim. Vücudum sırılsıklam. Göğüslerimin kaskatı olduğunu, oramın titrediğini hissediyorum. "Bir dakika" diyerek ayağa fırlıyorum. Beni tutmasına fırsat vermeden tuvaletteyim. Kimse yok. Hemen içeri giriyorum. Elim iki bacağımın arasında. Yavaş yavaş okşuyorum. Sonra elimi külotumun içine sokuyorum. Gözlerim kapalı. Onu düşünüyorum. Onun ellerini. Parmaklarımı giderek daha hızlı hareket ettiriyorum. Orta parmağımı yavaşça içime sokuyorum. İki büklüm oldum. Kalkıyor, geriliyorum. Her tarafım titriyor. Vücudumun her noktası ayrı ayrı kasılıyor, dalgalanıyor. Artık hiçbir şey düşünemiyorum. Sırtımdan aşağıya kuvvetli bir dalga geldiğinde, elimle oramı hafifçe sıkıyorum. Artık rahatım. Kendime biraz çeki düzen verip dışarı çıkıyorum. O, masada beni bekliyor. "Çantamı burada bırakmıştın, onun için bekledim.", "Teşekkürler", "Çay içmek ister misin?", "Hayır", "Ne yapmak istersin?", "Dışarı çıkmak istiyorum". Biraz temiz hava iyi gelir. Kalkıyoruz. Elini omuzuma atıyor. Hiç itiraz etmiyorum. Vücutlarımız birbirine değiyor. Ben yine terlediğimi hissediyorum.

Erkekler için doğum kontrolü;

VAZEKTOMİ

Vazektomi, yani erkeğin tohum kanallarının bağlanması yöntemi. Çok küçük bir operasyonla gerçekleşen bu yöntem en kesin doğum kontrol yöntemlerinden biri. İstanbul'da Tıp Fakültesi Kadın ve Çocuk Sağlığı Eğitim ve Araştırma Birimi'nde vazektomi yaptıran üç erkekle konuştuk. Sonuç; onlar da memnun, birlikte oldukları kadınlar da...

Bir uyarı

Ezelden beri kadın[illegible] şiıkları doğum kontrolü [illegible] ta- rin kadınlarla paylaşmaları, kadınlar için çok önemli. Vazektomi de bu amaç açısından oldukça iyi ve teşvik edilmesi gereken bir yöntem. Ancak b[illegible] [illegible] ları ve hatta sakıncaları olduğu da gözardı edilmemeli. Örneğin, vazektomi, eş değiştiren ya da çok eşli bir kadın için sorunun ancak bir kısmını çözüyor. Öte yandan, erkeğin çok eşli olması ve vazektomiden sonra prezervatiften vazgeçmesi cinsellik yoluyla bulaşan hastalıklar açısından sakıncalar doğurabilir. Kısacası vazektominin [illegible] kadınların bunları ve ek önlemleri akıllarında [illegible] bulundurmaları iyi olabilir. Özellikle de, eşleriyle ilişkileri pek şeffaf değilse...

Metin Hamamcıoğlu, 35 yaşında, evli, on ve on bir yaşında iki kızı var. Artık çocuk sahibi olmak istemediği için bu yöntemi seçtiğini söylüyor. Cinselliği ilk yaşamaya başladığında cinsellik ve doğum kontrolüyle ilgili hiç bir bilgisi yokmuş. Her şeyi okuyarak öğrenmeye çalışmış. On iki yıl önce evlenmiş. Bir kaç yıl sonra çocukları olsun istiyorlarmış ama hemen olmuş. Ondan sonra eşi uzun süre spiral kullanmış. Fakat spiral eşini etkilemiş, prezervatifi de yeterince güvenli bulmamışlar. Bir yabancı dergide vazektomi yöntemini görünce çok etkilenmiş, aklına yatmış. Bir gazete haberinde Türkiye'de de uygulandığını öğrenince hemen baş vurmuş.

"Orada kahraman gibi karşılandım. Pek çok açıklama yaptılar, iyice ikna oldum. Hiç düşünmeden operasyona razı oldum. Operasyon sırasında da en ufak bir kuşku duymadım. Zaten çok kolay bir şey, sinek ısırması gibi. Anlamadım bile." Peki ya operasyon sonrası? "Sonrası daha da kolay. Hiç bir yan etkisi yok ve çok güvenli bir yöntem. Cinsellik daha kolay ve zevkli yaşanıyor. Zaten karısını, sevgilisini düşünen erkek vazektomi yaptırır. Yan etkisi olur diye karımın doğum kontrol hapı kullanmasını hiç istemedim. Spiral de uzun süre kullanınca olumsuz etkiliyor. En iyisi vazektomi.

"Bana 'ya çocuklarına bir şey olursa' diye soruyorlar. Çocuklarıma bir şey olursa yaşamamın anlamı kalmaz ki!" Çevrenin tepkileri bu kadarla sınırlı değil. İlk akla gelen cinsel yaşamın bitmesi. "İlgisi yok"diyor Metin Bey. "Aksine kendinizi daha da rahat hissediyorsunuz." Zaten Metin Bey'in felsefesi de ilginç! "Üç günlük dünya, eğer cinsel yaşantınızın çok iyi olmasını istiyorsanız bunu yaptırmak zorundasınız."

C. 30 yaşında, evli, 3 yaşında bir oğlu var. Ancak ismini ve resmini yayınlamazsak açık açık konuşacağını söyledi. Onun vazektomi yaptırmasının üç nedeni varmış. "Oğlumu çok seviyorum, fakat çocuk büyütmek çok zor, başka bir çocuğum olsun asla istemiyorum. Karımı çok seviyorum, onun doğum kontrolü uygulayarak zarar görmesini istemiyorum. Sevişmeyi çok seviyorum, zaman zaman kaçamaklarım oluyor, herhangi bir problem yaşamak istemiyorum. Prezervatif kullanmaktan hoşlanmadığım için en iyi yöntem bu. Beş ay önce yaptırdım, beş aydır hiç bir pişmanlık duymuyorum. Eşim de çok destekledi beni, o da çok memnun. Fakat kız arkadaşlarım biraz yadırgıyor."

Gazeteci N. 40 yaşında. Bir kere evlenmiş, şimdi bekâr. Çocuğu yok, olmasını da istemiyor. Altı ay önce vazektomi yaptırmış. Arkadaşımız olmasına rağmen o da ismini ve fotoğrafını yayınlamamızı istemedi. Onun gerekçesi daha farklı. Böyle bir nedenle ünlü olmak istemiyormuş!

"Üç sene önce korunma yöntemleriyle ilgili bir broşür geçti elime. O sırada yurt dışındaydım. Hiç çocuk yapmak istemediğim için vazektomi bana çok uygun geldi. Çok düşündüm, bir çocuğun sorumluluğunu alabilecek durumda değilim. Bir de kötü bir deneyimim oldu. Beş yıl önce evli olduğum kişi spiralle hamile kaldı. O çok çocuk istiyordu, ben hiç istemiyordum, yapacak durumda değildik. Sonuçta kürtaj oldu. İkimizin de başına ilk kez böyle bir şey gelmişti. Onun çok üzülmesi, benim de istemediğim için ona baskı yapmam bizi çok yıprattı. Onun üzüntüsü, benim çaresizliğim çok feciydi. İlişkimizin dengesi değişti. Bir daha böyle bir şey yaşamak istemedim. Eşimden sonraki beraberliklerimde bundan çok korktum. Kürtajdan iki yıl sonra broşürü gördüm. Doktora gittim. Hastaneye naklettiler, testler yapıldı, bilgi verildi, gün aldım. Ama tam o günlerde Türkiye'ye döndüm. Sonra tesadüfen Çapa'daki merkezi duydum. Hemen gittim."

N.'nin ilk ilişkilerinde doğum kontrolünü birlikte olduğu kadınlar uyguluyorlarmış. "Herhalde benden daha deneyimli oldukları için" diyor. Yurt dışındaki yaşamında hep prezervatif kullanmış. Asıl olarak doğum kontrolü için değil, AIDS nedeniyle... Çünkü sürekli beraberliklerinde kadınlar hap ve spiral kullanmışlar, N. zaman zaman destek olmak için prezervatif kullanmış.

"Şimdi kendimi rahatlamış hissediyorum. Çocuk sahibi olma korkusu sürekli vardı", diyor. Peki ya başka korkular?

"İktidarsızlık korkusu yoktu. İkna oldum çünkü. Ama Türkiye'dekiler yeterince profesyonel değiller. Yurt dışında operasyon bölgesinin temizliği ve oda sıcaklığı konularında titizleniyorlardı. Burada onu görmedim. Operasyon çok küçük bir şey. Masada pişman oldum. Vazektomi için değil de. Türkiye'de yaptırdığıma. Şimdi hiç pişmanlığım yok. 40 yaşından sonra çocuk sorumluluğunu alamam. Marjinalim. düzene. mesleğe entegre değilim. Çocuk korkum yok. çok büyük bir rahatlık. Ben çok bilinçli seçtim, çok kararlıydım. Yaşamında bilinçli çocuk istemeyen erkeklerde tedirginlik yaratabilir. En ufak bir sorunu vazektomiden bilebilir. Ben bile bir ara üşüttüm. tedirgin oldum. Yurt dışında bilgi aldım. burada da anlattılar. aslında tedirgin olacak bir şey yok. Erkeğin seçiminde teşvik değil. bilinçli biçimde içselleşmesi gerekir. Çocuk istemediğini. cinselliğinin etkilenmeyeceğini bilmesi gerekir.

Filiz Kocali

Vazektomi sırasında hayalara, penise, idrar yollarına dokunulmuyor. Yalnızca tohum hücrelerinin geçtiği kanal bağlanıyor. Tohum hücreleri dışarı atılmayıp vücut tarafından eritiliyor. Böylece, menide tohum hücresi bulunmadığı için gebelikten kesin korunma sağlanıyor.
Vazektomi 15-20 dakika sürüyor. Ağrısız ve kansız bir işlem. Deride hiç bir iz kalmıyor. Cinsel hayatta hiç bir değişiklik yapmıyor. Cinsel istek, boşalma, zevk alma aynen devam ediyor. Geri dönüşü zor, ilk beş yıl içinde yüzde 10. Vazektomi hakkında. bilgi almak ve (eşine, sevgilisine) uygulatmak isteyenler 0212.533 12 04-ten İstanbul Tıp Fakültesi Kadın ve Çocuk Sağlığı Eğitim ve Araştırma Birimi'ni arayabilirler.

Reşit oldum!..

Eskiden sanırdım ki, 18 yaşıma geldiğimde rüştümü ispat etmemle birlikte bir peri gelecek, sihirli bir değnekle hayatıma dokunacak ve silinmesini istediğim tüm baskılardan kurtulacağım. Özgürlüğün kapıları ardına dek açılacak ve kanatlanıp uçacağım.

Hayır, genç arkadaşlarım, sakın bu yanılgıya sizler de düşmeyin! Çünkü gerçeğe dönüş ve ayakları yere basış çok sert oluyor. Ben perimi ve sihirli değneğimi çok bekledim ama sanırım o bizim evi bulamadı...

Eğer ailenizle yaşıyorsanız ve bir gelir kaynağınız yoksa, özgürlük sizi sokakta görüp kafasını çeviriyor, utanmadan tanımazlıktan geliyor. Para herşey değil diyenlere sakın inanmayın! Para hiç bir şey değilse bile Türkiye'de en azından özgürlük demek...

Özgürlük, iyi bir iş ve bol maaş demek! Sizi insanların tacizkar tutumlarından uzak tutan iyi bir semtte daire demek! Gece dışarı çıktığımızda rahatça ve güvenle eve dönmenizi sağlayan araba demek! Kim demiş özgürlük soyut bir kavram diye? Ben onun cüzdanımdaki sıcaklığını hissedip hışırtılarını duyabiliyorum.

Sakın pembe düşlere kapılmayın! Cesaretinizi toplayıp hayatınızın sorumluluğunu ele almaya karar verdiğinizde, yediğinizin önünüzde yemediğinizin arkanızda olduğu günleri geride bıraktığınızda, deliler gibi çalışmanız gerekiyor. Aksi takdirde özgürlük size sırtını dönüp gidiyor....

İyi düşünün, zor yol her zaman en iyisidir. "Bu evde yaşıyorsan bizim kurallarımıza uymak zorındasın" çağrılarım daha ne kadar katlanabileceksiniz?

Füsun Kamışoğlu

Benim adını Aşkım

Teyzem koymuş bana bu adı. Otuz yıl önce. Aşık olduğu erkek ona böyle nitap edermiş... Aşkım... Ve o sıralarda ben doğmuşum. Teyzem, adımın Aşkım olmasını istemiş. Ve tabii ki bütün aile karşı çıkmış. Ayıptır, böyle isim olur mu, üstelik kız çocuğu biz nasıl sesleniriz ona bu isimle... falan filan... Sonunda teyzemin ısrarıyla kura çekmeye karar verilmiş. Ve üç kez Aşkım çıkmış kurada. Yine karşı çıkılmış ama aşık teyzemin gücü kazanmış. Otuz yıl önce... Ben, henüz yeni doğmuşum, farkında bile değilim ismimle bu kadar uğraşacağımı.

Teyzem, o erkekle, yani isim babamla evlenmiş. Dokuz yıl sonra da ayrıldılar.

Evdekiler kısa süre sonra adıma alıştılar. Fakat okulda, sokakta çok tacize uğradım. Önceleri değiştirmek istedim, sürekli yeni adlar buldum kendime. Henüz adımın güzelliğinin farkında değildim. Daha sonra adıma değil de erkeklere kızmaya başladım. Bazen de acımaya, hatta komik ve aciz bulmaya... Güzel sözler ne kadar zor çıkıyor ağızlarımdan. Kadınlar ise ismimi hep çok beğendiler. Bazıları 'Kızım olursa adını Aşkım koyacağım' dedi.

Erkeklerse, "Karım, sevgilim yanlış anlar. Aşkım yerine Aşkın desem olur mu? (korkaklığım bu kadarı). Telefondan seni bu isimle isteyemiyorum, başka isim bulamamışlar mı, bu ismi sana kim koydu?" "Teyzem." "Anlamıştım zaten kadın olduğunu, erkek adam kızına bu ismi koydurur mu?" (Babama da ucu dokundu). Daha da ileri gidip benim bile yanlış anlayacağımı sanıyorlardı. Benim adım bu. Hatta kısa bir süre flört ettiğim biri de 'Sana Aşkım diyen erkekleri kıskanırım ne zor bir durum' demişti ve tabii ki ilişkimizin sonu olmuştu. Bazen de 'Sevgilin sana aşkım dese anlayamayacaksın, ne yazık' diyorlardı. Anlaşılmaz mı salaklar? O vurguyu siz de hemen hissedebilseniz de ismimle bu kadar uğraşmasanız.

Bir keresinde işsizdim, iş görüşmesinde patronla tanıştığımızda 'Aaa bu isimle çalışman çok zor, buraya gelip giden insanların yanında sana nasıl seslenirim, yanlış anlamazlar mı, bu adam kırkından sonra azmış derler valla, gel sana yeni bir isim bulalım' dedi, çalışmaya çok ihtiyacım vardı ama orada değil. Resmi dairelerde vb. çeşitli yerlere işim düştüğünde ismimden dolayı hemen bir ilgi, bir alaka. Üstelik soyadım da Tekgül. Geçmişte de soyadı Tekgül olan çok meşhur bir dansöz varmış; Özcan Tekgül. Bunu da erkeklerden öğrendim. Benim de, ismimden ve soyadımdan dolayı mutlaka akrabalık durumum olduğunu düşünüp 'Sanatçı mısınız?' diyenler de oluyordu. Tacizin kolay yolunu bulmuşlardı. bende böyle bol malzeme varken... Sadece aşık olduğum erkekler kolay söyledi adımı, ama ya diğerleri, 'Aşkım ı isim olarak bile zor söyleyen erkekler...

Aşkım Tekgül

Belma Özgün Perulu arkadaşıyla.

"Bir dünyanın kadınları"

Papua Yeni Gineli iki arkadaşım

Gözüme ilk çarpan, daha doğrusu burnuma çarpan nefis bir koku ve beyaz bir şapkanın çevresindeki egzotik renkli çiçekler. Koku bu çiçeklerden geliyor mutlaka diye düşunurken şapkanın kenarında toplu iğne ile tutturulmuş bir etiket gördüm. Üzerinde 85.-DM vazıyordu. Hafif bir bilmişlikle kadın siyah olduğuna göre Papua Yeni Gine'lidir dedim ve sordum. Evet, gerçekten "Evet" dedi. Yani banka reklamı ile tanıdığımız ulustan bir kadın vardı karşımda. Nerede tanıştık biliyor musunuz? Almanya'nın Nürnberg kentinde. Bir hafta boyunca şapkası ve etiketi ile gördüm onu.

Mayıs sonunda hüzünlü bir yolculuk yaparak Nürnberg'e gittim. Bir gün önce Kuşadası eski Belediye Başkam'nın vurulmasının sarsıntısı ilk kez yabancı bir ülkeye gitme heyecanımı söndürmüştü.

Ama Papua Yeni Gine'li bir kadınla tanışmak duyduğum coşkuyu geri getirdi. Katıldığını "Yamalıbohça Dünya" sergisine, 30 ülkeden 100 kadar kadın gelmişti. "Bir Dünyanın Kadmları" Kadının günlük uğraşılarını araştırma grubu tarafından düzenlenen sergi ve konferans bir hafta sürdü. Oluşan çalışma gruplarında her kadm kendi ülkesini ve çalışmalarını anlattı.

Perulu kadın 3500 m yükseklikte Ant dağlarında yaşıyordu. En yakın pazara üç günde yürüyerek ulaşabiliyordu. İlk kez ülkesinin dışına çıkmıştı. 62 yaşındaydı. Gelini ve torunu ile gelmişti. Bir hafta boyunca 2 yaşlarmdaki torununu hep sırtında taşıdı. Yaptığı eşyaları satarak ekonomik özgürlük kazanmak istiyordu. Tahiti'nin Bora Bora adasından gelen kadın da, Burma sınırında yaşayan kadm da aynı biçimde pazar arayışı içindeydi.

En önemlisi, sorunlarımız ortak olsun olmasın, dünyanın her tarafında iş, güç, çocuk bakımı ile uğraşan kadın, anne, kız hepimizin, duygu dünyamızın renkli yönünü, yaptığımız Yamalı Bohça örtülerde görebilirdiniz. Tüm kadmlar, ayrı enlem boylamlarda da olsak, yaşamımızı kendimiz yönlendirmek istivorduk.

Bu amaçla herkes kendi dünyasını anlatan parçalar yaptı. Hepsini birleştirip dev bir yorgan haline getirdik. Mesajlarımızı ileten bu yorganı ekimde Pekin'de yapılacak Kadm Kongresi'ne gönderdik. "Bir Dünyanın Kadınları" imzasıyla.

Kongre sonunda ağlayarak vedalaşırken Papua Yeni Gine'li arkadaşımın başında artık şapkası yoktu, satılmıştı. Yine kucaklaştık. Birbirimize uzak olsak bile birlikte ürettiğimiz ortak yorganımızla nasıl olsa Pekin'de diğer kadınlarla buluşacaktık.

Belma Özgün, Kuşadası

Anne Fitnat'ın hatıra defteri

Minik yaratık artık iyice bebeğe benzemeye başladı.

"Sözcük" hazinesi giderek zenginleşen ortak bir dilimiz var şimdi. Yanından geçerken memelerime saldırıyorsa anne acıktım', oturtunca yüzünü sıkıntı basıyorsa 'kaka yaptım', öbür odaya geçtiğimde ağlıyorsa 'beni yalnız bırakma', dışardan geldiğimde gülerek kucağıma uzanıyorsa 'geldiğine çok sevindim'... insan çocuğunu meğerse gerçekten çok severmiş.

İşim ilginci o babasının farkına vardıkça, babası da onun farkına varmaya başladı. Gecikmiş babalık duygularının nedenini anlamaya çalışıyorum. Belki de minik yaratık önceleri onun için iletişim kuramadığı bir et yığınıydı sadece. Şimdiyse gülen, onu sevdiğini gösteren minik bir insan, üstelik bıraktığı her işaretin izdüşümünü ona geri veren... İkimiz de tam bir 'minik yaratık bağımlısı' olmaya başladık.

Ben artık işe başlıyorum. Şimdilik haftada birkaç gün gidiyorum. Bir süre böyle idare edeceğiz. Minik yaratık için gereken düzeni kurunca normal mesaiye geçeceğim. Ayların gerginliği, tartışmaları derken, kocam bu geçiş döneminde desteğini esirgememeye söz verdi. Gerçekten de minik yaratığın bakımının önemli bir bölümünü üstlendi. Bence çok başarılı.

Çalışmak ne kadar iyi geldi! Minik yaratıktan önce 'ücretli iş' benim için hayatımdan her gün çalman 8 saat demekti. Saati 18.02 yapmadan kendimi kapıdan dışarıya atmaya hep özen gösterirdim. Herhalde meseleye biraz 'teorik' yaklaşmışım. İşimi istiyorum. Hem de öyle 'çocuklu kadın'ım diye işyerinin 'ıskartası' muamelesi görmeden çalışmak istiyorum.

Hamileyken bir keresinde kocam 'çocuk olunca işyerinde sana yazışmaları yürütme işi yeter, böylece çocuk ve iş fazlaca zorlanmadan yürür' demişti. Ayıptır söylemesi bu fikir bana da çok mantıklı gelmişti. Şimdi düşündükçe, kendime sinirleniyorum. Bana pasif görev önerirken, neden kendi işinin rütbesini düşürmeyi hiç düşünmedi ya da neden ona bunu hatırlatmak hiç aklıma gelmedi?

Gerçekten neden bunu düşünmedim?

İşimi önemsemeyi neden kocamdan öğrendim?

Anne Fitnat

Anneniz aşık olsa...

Annemizin günün birinde aşık olabileceğini düşünmeyiz hiç. Çünkü o üzerimizi örten şefkatli elin, bizim için kaygılanan bir yüreğin ve sevinçlerimizle parlayan bir çift gözün sahibidir ancak. Onu, yaşayabileceği farklı duygularla birlikte bir insan, bir kadın olarak değil, yalnızca annemiz olarak algılarız. Bunun nedenleri var kuşkusuz. Bir kez annenin varlığı, güvenlikli bir dünyanın, orada bir çocuk olarak yer almanın güvencesidir. Anne, korur, gözetir ve düzenin sürekliliğini sağlar. Korunmalı bir dünya içindeyken, her şeyi altüst edebilecek, dünyamızı bilinmezliklere sürükleyebilecek aşk gibi bir duyguyu neden varsayalım? Hem 'anne' ve 'ev', aşkın pek öyle yaklaşabileceği kavramlar değil. Durmuş oturmuşluk yakışmaz aşka. O esrik rüzgârlarla döner dolaşır ama asla bizim anneli evimizin yolunu bulamaz. Çünkü kapı kapanmıştır dışarıya ve o kapı ancak tanınmış, denenmiş duygularla aralanır.

Pek çok sakıncası olsa da belki babaya biraz yakıştırılabilir aşk. Ama bu kez, gizil ve tuzaklarla dolu yüzü söz konusudur; duygusal, uçarı, hesapsız yönü değildir yaşanacak olan; bu nedenle eksiktir ve çirkin bir yöneliştir. Sonuçta baba için de tehlikeli ve sakınılması gereken bir duygudur. Yine de o dışarıdadır, dışarısı ise güvenlikli dünyanın ötesinde yabancısı olduğumuz serüvenler, kokular, renkler ve aykırılıklar demektir. Hatta o kapımızın dışında bıraktığımız, varlıklarını bir ölçüde yadsıdığımız binlerce insan ve dünya, cadde ve sokaklar, koskoca kent... Ama babamız, evin dış dünyadaki 'gerçek' temsilcisi olarak alışıktır bunlara. Çokluk bu tuzakların üstesinden gelmeyi bilir. Kendine kapılıp gittiği günlerin gecelerinde bile dönüp gelir, yeniden evin temelli bir üyesi olarak kapıdan girer içeriye.

Annenin de aşık olabileceği, ya da hayatında hiç değilse bir kez bu duyguyu yaşamış olabileceği düşüncesiyle kızlar aşık olduklarında ve daha çok sevgilileri onları evlenmeye götürdüğünde yüz yüze gelirler ancak. Çünkü yaşamlarında ilk kez, annelerinin de bir cinsiyeti olduğunun, kendileriyle aynı cinsiyet özelliklerini paylaştıklarının bilincine varırlar. Ve kızlar kendi cinsiyetlerinin özelliklerini tanıyıp yaşadıkça anneler de cinsiyetlerini kazanır ve kadın olurlar. Anneleri, kendilerinin henüz başında oldukları bir serüveni şöyle ya da böyle yaşamıştır. Bu yeni durakta yeni bir düğüm demektir. Anne o eski anne değildir. Evlenmiş kız zamanla anneye ve onun dünyasına daha yakın bir gözle bakıp, kendi yaşam, beklenti ve açmazlarıyla onunki arasında bir koşutluk kurar. Çocukluğundan bu yana bir çok kez kıyasıya eleştirdiği, düşmanlık ve küçümsemeyle baktığı dünya neredeyse kendi dünyası olmuştur; artık daha sevecen ve hoşgörülü olacaktır. Ne de olsa mesafe kapanmıştır, annesi hemcinsidir ve yakınlaştığı dünya bir bakıma kendisinindir. Sözünü ettiğimiz olgunun onaylanması gereken bir süreç olduğu savunulabilir birçoklarınca. Gerçekten de birbirine yakın olması gereken iki kişinin buluşmasının ifadesidir varılan nokta. Giderek roller kimi zaman birbirinin içine girecek; kimi zaman anne çocuk, çocuk anne olacaktır. Kızlar çocuk sahibi olduğunda ise bu buluşma mümkün tüm olanaklarını edinmiş demektir. Anneler ve kızlar arasındaki ilişkide yaşanan bu süreç sürüp gider böylece.

Ama bunun hiçbir sakıncası olmadığı söylenemez.

Birbirine benzer ezber yaşamalar, aynı rol ve davranış kalıplarının yinelenmesinde, kadınların hep öyle edilgen ve büyümeye hazırlanamamış çocuklar olarak kalmasında bu paylaşmanın hiç mi katkısı yok? Annelerimizin değişip salt anne olmaktan kurtulmalarına ne zaman izin vereceğiz?

Ya biz? İçimizdeki çocuğu büyütüp özgür kılmaya ne zaman cesaret edeceğiz.

Annelerimizin aşık olmaya hiç mi hakları yok?

Sezer Ateş Ayvaz

Özellikle bu sayfaya yazılarınızı bekliyoruz. Anne Fitnat, Sezer Ateş Ayvaz, Füsun Kamışoğlu ve Belma Ozgün'e teşekkürler.

Kadın Dayanışma Vakfı

Kadın Dayanışma Vakfı, Ankara'da aile içinde ya da dışında şiddete uğrayan kadınlara hizmet veren ve her konuda kadınlarla dayanışmayı amaçlayan bir kuruluş.

Vakfımızın amacı, kadına yönelik şiddetle mücadele etmek ve şiddete uğrayan kadınlara psikolojik ve hukuksal alanlarda destek sağlamak. Bu kadarla da yetinmeyip, şiddete uğramış kadınların ekonomik özgürlüklerini kazanmalarına yardımcı olmak, kendi ayakları üzerinde durarak, yeni bir yaşam kurabilmeleri için kadın dayanışması yoluyla destek vermek.

Vakfı 53 kadın bir araya gelerek kurduk. 6 Ekim 1991 tarihinden bu yana Danışma Merkezi'yle, 2 Mayıs 1993'ten bu yana da sığınma evimizle hizmet veriyoruz. Sığınma evimiz Türkiye'nin ilk ve tek bağımsız evi. Ancak 27 Mart 1994 yerel seçimlerinden sonra Altındağ bölgesinde Refah Partisi'nin iktidara gelmesiyle birlikte, bu belediyeye ait binalarda hizmet veren Danışma Merkezimiz ve Sığınma Evimiz saldırıya uğrayarak elimizden alınmak istendi. Telefonumuz, elektriğimiz ve suyumuz kesildi. Haftanın 5 günü birer kez verilen 10 kişilik yemek artık verilmemeye başlandı. Aramızdaki protokol tek taraflı olarak iptal edildi. Bütün bunlar yapılırken, kadın ve çocuklarımız evde kalmaya devam ettiler

Bizler Kadın Dayanışma Vakfı'na gönül veren kurucu ve gönüllü kadınlar, bu haksızlığa direndik ve direnmeye devam ediyoruz. Belediye ile davalıyız ve hukuksal tüm yolları denemeye kararlıyız. Şiddetten kaçan kadınlara 130 metre karelik bir alanı çok görenlere dayanışma ile karşı koymak istiyoruz

Uç yıldır hizmet veren merkezimize 700'e yakın başvuru yapıldı. Başvuruda bulunan kadınlardan 280'i fiziksel şiddet. 183'ü duygusal şiddet ve 100'e yakını cinsel şiddet nedeniyle Danışma Merkezimize gelmişlerdir. Ayrıca başvuran kadınlardan 12'si çocuklarına yönelik cinsel istismar olduğunu belirttiler. Başvuruların diğerleri ise hukuksal danışmanlık ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinden yararlandılar. Bugüne kadar sığınmaevinde 116 kadın çocuklarıyla birlikte barındı. Yapılan başvurulardan yüzde 9'u işe yerleştirildi. Şu an sığınma evinde 15 kadın ve 5 çocuk bulunuyor.

Gönüllü bir kuruluş olmamız ve ne denli güç koşullar içinde hizmet verdiğimiz göz önünde bulundurulursa her katkının bizim için önemi ve gerekliliği daha iyi anlaşılır. Bugüne kadar kendi çabalarımızla ve bazı katkılarla ayakta kaldık. Şimdi bir sığınma evi binası almak istiyoruz. Avrupa Topluluğu, eğitim amaçlı bir projemize destek verdi. Sığınma evi alımı için de projemize yardım edeceklerini umuyoruz. Alman Elçiliği de, sığınma evimizi aldıktan sonra döşenmesi için destek sağlayacağım bildirdi.

Eğitim projemiz 28 Haziran 1995 tarihinde başladı ve bugüne kadar 8 toplantı yapıldı. Bu projeyle amaçlanan 40 ayrı mahallede 40 toplantı yapmak ve 600 kadına ulaşarak, onları şiddet konusunda uyarmak ve bilinçlendirmek. Eğitim, Ankara'da gecekondu bölgelerinde devam ediyor.

Bütün bu ve benzeri çalışmalarımızı sürdürebilmek ve kendimize ait bir ev alabilmek için her türlü ayni ve maddi yardımlarınızı bekliyoruz. Bizler bir kapı açtık, sizlerin yardımlarıyla bu kapı, gereksinimi olan her kadın için açık kalabilecektir.

Bizi arayın. Dostluk mesajlarınızı, yiyecek, giyecek, temizlik malzemesi ve para bağışlarınızı bize ulaştırın.

Hisarparkı Caddesi, Firuzağa Sokak, N0: 9. 3-4, Ulus. Ankara
Tel: 0312 309 04 84 . 310 06 70
Banka Hesap No:
Vakıflar Bankası Kızılay Şubesi
TL. H. No: 2033342
USD H. No: 403 33 40
FF H. No: 403 33 41
DM H. No: 403 33 39

"Hayat-ı içtimaiy

Selanik'te 13 Teşrin-i Evvel 1324 (26 Ekim 1908) tarihinde yayın hayatına başlayan haftalık *Kadın* adlı derginin en ayırt edici özelliği, o zamana kadar çıkan kadın dergilerinin aksine, dikiş, nakış, ev idaresi, moda gibi konulara hiç yer vermemiş olmasıydı. Zekiye, Seniha Hikmet, Pakize Seniyye ve Ayşe İsmet hanımlar derginin sürekli yazarlarından olup, sahibi ve başyazarı erkekti. Dergide kadınların eğitim hakkını savunan yazıların yanı sıra güncel siyasi konular da yer alıyor, kadın dernekleri tanıtılıyor, kadınlarla ilgili her türden faaliyet hakkında haberler yayınlanıyordu. Muhabireler Osmanlı'da ve dünyada kadınları ilgilendiren çeşitli haberlere yer veriyordu.

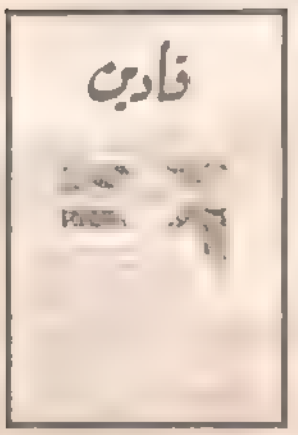

İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti İzmir'de, Namık Kemal'in kahramanlık ve yurt sevgisini işleyen ünlü oyunu "Vatan Yahut Silistre"nin kadınlara da gösterilmesine karar vermişti. Bunun için duyurular yapıldı. Ne var ki, yobaz takımı, "Geceleri camiye gitmek için bile sokağa çıkmaları yasak olan kadınların, tiyatroya gitmek için dışarıya çıkmaları halinde öldürülecekleri" tehditinde bulununca, yönetim geri adım attı; oyun iptal edildi. Zorbalar kadınların sokağa çıkıp çıkmadığını denetlemek için köşe başlarını tuttu.

Bu olaya duyulan tepki *Kadın* dergisinin 20'inci sayısında, muharrire Ayşe İsmet Hanım'ın "Hayat-ı İçtimaiyemizden Bir Yaprak" köşesinde, "Feryat!" başlığı altında dile getirildi:

Geçen hafta İzmir'de şayan-ı ihtiram (saygıdeğer) hemşirelerimiz düçar-ı taarruz olmuş! Kalb-i beşeri (insan kalbini) lerzedar-ı haşyet eden (korkuyla titreten) bu vak'a bir vak'a-yi dilhun (kan ağlatan) ki feryat etmekle tadil-i şiddeti kabil değil.

Hayat-ı içtimaiyemizin (toplumsal hayatımızın) ıslahı, terakkiyat-ı maneviyemizin temini için çalıştığımız halde, böyle bir vak'a-i dilsûze (gönül yakan) maruz mu kalmalıydık?

İzmir'de binlerce kişi ictima ederek muhaddeı̂t-ı İslamiyeyi (İslam kadınlarını) cebren ve kahren tiyatroya gitmekten men eyledikleri halde, zabıta-i adliye, memurin-i hükümet bu hareket-i taassubkâraneye (bağnazlık hareketine) seyirci kalmaktan başka bir şey yapmamışlar.

Feryat! Nasıl feryat etmeyelim ki bir takım cehel'i yevm (günün cahilleri) hukuk-ı meşruamı-

Fransız Devrimi'nde bir feminist

Olympe de Gouges, Fransız Devrimi sırasında, kadınların seslerini duyurmaları ve yurttaşlık haklarını kazanmaları için mücadele etmiş kadınların en önde gelenlerinden. 1748 yılında doğmuş. Asıl adı Marie Gouze. Olympe de Gouges adını kendisi seçmiş. Resmi babası Pierre Gouze adında bir kasap. Ancak daha sonra asıl babasının Fransız Akademisi üyesi bir şair olduğunu öğreniyor: 17 yaşındayken bir oğlu oluyor, birkaç ay sonra da kocası ölüyor. Bunun üzerine gerçek babasından yardım istediğinde aldığı yanıt olumsuz.

Çok çeşitli ilişkileri olmasına rağmen Olympe de Gouges bir daha evlenmiyor ve yaşamını sonradan yerleştiği Paris'te sürdürüyor. Provence bölgesinde doğduğu için anadili Fransızca değil. Ayrıca evlilik yıllarında henüz okuması yazması yok. Ama 32 yaşına geldiğinde artık bir yazardır; esas olarak da tiyatro oyunları yazar.

Oyunlarında işlediği konulara gelince, hemen hepsi o dönemde tabu sayılabilecek türden: Sömürgelerdeki köle düzenine, boşanma yasağına, çeyiz parası olmayan kızların zorla manastıra kapatılması-

mizden bir yaprak"

zı (yasal haklarımızı) pâymal ederek (ayaklar altına alarak) gaddarane hücumlarıyla kulûb-u hamiyetimizi dağdar ediyorlar (onurumuzu yaralıyorlar).

Muhadderat-ı İslamiyenin hukuku tekâfül-i (dayanışma) umumi tahtında olduğu halde, Meclis-i Mebusan da olsun lehimizde idare-i fikir edecek bir sahib-i hamiyet bile çıkmadığına hayretler ediyoruz.

Hukuk-ı meşruamıza her nereden olursa olsun, her kim tarafından gelirse gelsin zerre kadar vukû bulacak taarruzu men için o alîcenap (yüce gönüllü), o fedakâr, o hamî-i marifet, o naci-i ümit genç Türklerin müdafaat-ı bitarafhanesine (tarafsız korumasına) müracaat ediyorum.

Muhadderat-ı İslamiye, şimdiye kadar her yerde duçar-ı taarruz oldu. Sükût ettik. İnkılâb-ı ahirin (son inkılâbın) dağdağalı, heyecanlı dakikalarında geceyi gündüze katarak çalışan gençler için bir mesele-i hayatiye çıkarmak istemedik. Sükût-i ihtiyar eyledik (susmayı tercih ettik).

Hukuk-ı meşrua-i nisvanın (kadınların yasal haklarının) mahfuziveti (korunması), meriyet-i ahkâmı (yürürlükte olması) için çalışalım. Artık edepsiz, alçak güruh-ı cühelânın taarruzat-ı namus şikenânelerine (namusumuza karşı saldırılarına) mukabele edelim. Gaddara, zalime, taarruza karşı sükût etmek, meskenetden (miskinlik), aczdan ileri gelir.

Tiyatroya gitmekle muhadderat-ı İslamiye dinini, imanını kaybetmez. Bilakis tezhîb-i ahlâkına (ahlakını iyileştirme), tasfiye-i vicdanına (vicdanını temizleme), terbiye-i fikriyesine hizmet eyler. Eski devirde kadınlar tahsilden cebren men olunarak, tiyatrolar rezalethane suretinde esâfil-i nasa (en aşağı tabakadan) telkin edilirdi. Artık zaman değişti. Hukukumuzun müdafaası için cidden çalışmak lazımdır.

14 Şubat 1324, Ayşe İsmet

Çevrimyazım: Ümmühan Tuna

na karşı çıkıyor oyunlarında. 1788 yılında da doğrudan politik faaliyetlerin içine giriyor. Politik talepleri son derece radikal. Varlık vergisi, işsizler, yaşlılar, yoksul dullar, yetimler için özel evler, hastanelerden ayrı doğumevleri, boşanma hakkı, terk edilmiş ve gayri meşru çocuklarla ilgili hukuksal düzenleme vb.., ve hepsinin ötesinde kadın - erkek eşitliği.

İnsan Hakları Bildirgesi, Olympe de Gouges için bir esin kaynağı oluyor ve bunun üzerine "Kadın ve Yurttaşlık Hakları Bildirgesi"ni (1791) kaleme alıyor. Bildirge'nin girişinde şu soru var, "Erkekler... benim cinsimi ezme hakkını size kim verdi?" Sonunda da şu çağrı, "Kadınlar uyanın!" Bildirgenin getirdiği önerilerden bazıları ise şunlar: Evliliği düzenleyen yasaların, birlikte yaşayan çiftlerin durumunu meşrulaştıracak biçimde gözden geçirilmesi; evlenmemiş annelere ebeveynlik hakkının tanınması; meşru olsun olmasın bütün evlatların babanın mirasından yararlanması

Bildirge, Olympe'in hedefi haline geldiği kadın düşmanlığının doruk noktasına çıkmasına yol açıyor. Ancak onun sonunu hazırlayan somut gerekçeler farklı. Devrimi desteklemekle birlikte, her tür şiddete karşı olduğu için XVI. Louis'nin öldürülmesini protesto ediyor. Bunun üzerine, 1793 Temmuz unda hapse atılıyor. Ne var ki, iş bununla da kalmıyor. Hücresinde sürekli bir asker bulundurulduğu gibi, temiz çamaşıra da izin verilmiyor. Olympe'in yargılandığı suçlar şunlar: Cumhuriyet'in birliğine ve bütünlüğüne karşı çıkmak ve krallığın yeniden kurulması için iç savaşı tahrik etmek. Avukatı onu savunmayı red ettiği gibi, o sırada asker olan oğlu da annesinin yardım isteğini geri çeviriyor.

Olympe de Gouges 3 Kasım 1793'te öldürülüyor. Marie Antoinette'den sonra giyotine gönderilen ikinci kadın olması belki de tarihin bir cilvesi savılabilir. Kadınların erkeklerle eşit siyasal haklara sahip olmaları gerektiğini şu sözlerle dile getirmişti Olympe de Gouges, "Kadınların giyotine gönderilme hakları varsa, kürsüye çıkma hakları da olmalıdır.

Cahiers du feminisme, 48. sayı (1989).

Kısaltılarak çevrildi

Hukuk

Merhaba,

Evli kadının miras hakkı nedir? Kız çocukları erkek çocuklara göre farklı miras payına mı sahiptir?

Evli kadının miras payı, hangi grup mirasçı ile birlikte mirasçı olduğuna göre değişir. Burada evli kadın diyoruz ama yasalarda böyle bir ayrım, doğal ve haklı olarak yoktur. Yasadaki deyim "sağ kalan eş" deyimidir.

Mirasçılar gruplara ayrılır. Birinci derecede mirasçılar, ölenin çocuklarıdır. Çocuklar cinsiyet ayrımı olmaksızın mirastan eşit pay alırlar. (M.K. md. 439)

Çocuklar, ölen ana ve babalarından önce ölmüşlerse ve kendilerinin de çocukları varsa, yani ölenin torunları, kendi ana babalarına düşecek payı aralarında eşit olarak paylaşırlar.

Sağ kalan eşin miras payı, 1990'da çıkan bir yasa ile değiştirilmiştir. 1990'a kadar sağ kalan eşin miras payı, birlikte mirasçı olduğu gruba göre seçimlik hakka sahipti. Eğer ölenin çocukları ile birlikte mirasçı olmuşsa, seçimlik hakkı vardı. Ya mirasın yarısının "intifa" yani yararlanma hakkını veya 1/4'ünün mülkiyet hakkını seçerdi. İntifa hakkı, sahibine, yaşadığı sürece, bir maldan dilediği gibi yararlanma yetkisi veren bir haktır. Devredilemez, yani yalnızca hak sahibi tarafından kullanılabilir.

1990'da Medeni Kanun'da yapılan değişiklik ile bu seçimlik hak kaldırıldı ve sağ kalan eş, ölenin çocukları ile birlikte mirasçı olduğunda, mirasının dörtte birinin mülkiyetini alabilir, kalan dortte üç çocuklar arasında eşit olarak paylaştırılır. (M.K. md. 444)

Sağ kalan eş, 1990'dan önce, ölenin anne-babası veya kardeşleri ile birlikte mirasçı olursa mirasının yarısının mülkiyeti ile birlikte dörtte birinin de intifa hakkını alırdı. 1990'da yapılan değişiklikle intifa hakkı kaldırıldı ve şimdi sağ kalan eş miras bırakanın anne-babası veya kardeşleri ile birlikte mirasçı olduğunda mirasın yarısının mülkiyetini almaktadır.

Sağ kalan eş, miras bırakanın büyükbaba ve büyük annesi ile birlikte mirasçı olmuşsa, mirası dörtte üçünün mülkiyetini, bunlardan hiçbiri yoksa tamamını alır.

1990'da yapılan değişikliğin yani "intifa hakkı"nın kaldırılmış olmasının, sağ kalan eş için, özellikle sağ kalan kadın için yararlı olup olmadığı tartışmalıdır. Çünkü, ortada bir tane, oturulan ev veya daire varsa, yalnızca 1/4 mülkiyet hakkı ile sağ kalan eş, çocukların bu yeri satıp parasını paylaşmak istemeleri ile sokakta kalmaktadır. Satılan yerden kendi payına düşen 1/4 para ile, oturulabilecek yeni bir yer alması mümkün olmadığından, eline geçen para uygulamada hiçbir işine yaramamaktadır. Oysa intifa hakkı varken, üzerinde intifa hakkı olan bir yeri, kullanılamayacağı için kimse satın almak istemediğinden sağ kalan eş yaşadığı sürece, sokakta kalma tehlikesi ile karşılaşmıyordu.

1990 yılma kadar, ölen babanın evlilik dışı doğan çocukları, mirastan, evlilik içine doğan çocukların aldığı payın yarısını alıyordu. 1990'da yapılan değişiklikle bu ayrım ortadan kaldırılmıştır.

Evlatlık edinilen çocuklar ve onların çocukları da, evlat edinenin evlilik içinde doğmuş çocukları gibi mirasçı olurlar. (md. 447)

Burada tartışılması gereken bir konu da ölenin vasiyet etme hakkıdır. Öyle ya, eğer ölenin mallarının nasıl paylaştırılacağı yasalarla belirlenmişse, ölenin mirasının nasıl paylaştırılmasını istediğini belirten vasiyet etme hakkının uygulamada hiçbir anlamı kalmaz.

Bu konuyu da önümüzdeki sayıda açıklayalım. Mektuplarınızı ve sorularınızı bekliyorum.

Canan Arın

Okurlarla sohbet

Şu anket işi iyi oldu. Çoğunuz belki de soruları az bulduğunuz için anketin yanına bir de mektup eklemişsiniz. Anket, bize yazmanız için iyi bir neden oldu. Geçtiğimiz ay boyunca her gün anket ve mektup okuma molası verdik. Moral kazandık. Sevgi dolu, destekleyici mektupların içinde öneriler de var. Mesela Batmanlı **Berrin Yalçın**ın önerisi Özgür Gündem'in genel yayın yönetmeni Gurbetelli Ersöz ile bir röportaj yapılmasıydı, biz de tam buna benzer bir şey düşünüyorduk. Ersöz ile değil ama kapatılan Yeni Politika nin yazı işleri müdürü Leyla Teköz ile görüştük. Bakalım nasıl bulacak? Yazı kurulumuzdan Asuman'ın annesi **Behtiye Bayrak** da *"sevgili kızlarım"* diye hepimize yazmış *"çok iyi de hep tecavüz haberleri var biraz da iyi şeyler, güzel haberler olsa"* diyor. Caliba haklı. Gebze'den **A. Varol** feminizm tarihi, Ankara'dan **Neslihan**, işsizlik ve Medeni Kanun'da yapılması gereken değişikliklerle ilgilenmemizi istiyor. Neslihan, ayrıca, **Pazartesi** okurlarıyla da mektuplaşmak istiyor. İsteyen olursa adresi bizde. Adana'dan **Mine Şan**, çeşitli önerileriyle birlikte şiirlerini de göndermiş. Şiirleri çok hoş ama biliyorsunuz ki şiir ve öykü yayınlıyamıyoruz. İzmir'den **Binhan Aydıngöz** de dağcı kadınlarla röportaj yapmamızı öneriyor sonra da eklemeden edemiyor; *"Veya ben size kadın dağcılar hakkında minik bir röportaj yapabilirim"* Tabii ki Binhan, üstelik dağcı bir kadın olarak sen daha içeriden, daha güzel yazabilirsin, denesene. İstanbul'dan **Didem** de *"bizim yazılarımıza yer verme imkanınız var mı?"* diye soruyor. Giderek artan okur yazılarımız iki sayfayı ele geçirmiş durumda. Keşke daha fazla yer ayırabilsek, ama şimdilik, daha çok ilişkiler bölümünde sizin yazılarınız yer alıyor, çoğu zaman kısaltmak zorunda kalıyoruz. Kusura bakmazsınız artık.

Bayileri denetleyen, bizi haberdar edenlere ayrıca teşekkürler. Giresun'dan Saliha Yavuz, **Pazartesi** grubu oluşturmaya çalıştıklarını anlatıyor, ayrıca küçük bir kitabevi açma hazırlıkları yapıyormuş. Hayırlı olsun. Mersin'den **Necla** da bayi denetlemelerini sürdürüyor, yerel radyoda bizim tanıtımımız da ondan sorulur!

Önerilerin yanında bize yazanlar, yazdıklarını, yaşadıklarını bizimle paylaşanlar da var. İstanbul'dan **Elif** *"İstanbul'un Yağmuru"*nda duygularını yazmış. Dilek Okmen de bir şiir... Adana'dan Didem Uzel, gece saat 00.15'de yazdığı mektubuyla sevgilerini gönderiyor. İstanbul'dan **Seher Sarıkaya**, mahkemenin nasıl geçtiğini merak ediyoruz. **Şöhret Baltaş**'ın "Ayıp Köşe" hakkında yazdıklarına da katılmamak imkansız, ama biliyorsunuz ki henüz işin başındayız. Ankara'dan **Vahide**'nin de eleştirileri var. Eleştirilerinize de çok teşekkür. Neyi, nasıl yapacağımıza biraz da birlikte karar vereceğiz. Ankara'dan **Gülgün İçten**, gerçekten çok içten mektuplarında *"bütün kadınları dayanışmaya"* çağırıyor.

Ankara'dan **Yasemin Sancar** Kumkapı olayı üzerine düşündüklerini yazmış *"Bu kadınlara destek olmamız gerekir"* diyor. Biz de öyle düşünüyoruz. Mahkemeye hep birlikte gitmemiz ve kadınlara destek olmamız gerekiyor. Eskişehir'den **Nuray Coşkun** da mektubunda kendisini tanıtmış ve bizleri ayrı ayrı tanımak istediğini yazmış. Yanii, şeyyy... dergının sayfalarında kendimizi nasıl anlatsak? Aslında bu derginin tamamı, biraz da biz değil mi? Nurav, şiir de yazıyor; hem de gerçekten güzel şiirler, fakat şiir yazmaya devam etmesi, bizim beğenmemize bağlı olamaz, kendısının istemesi, sevmesi daha önemli değil mi?

Adana'dan **Sevi Pütün**, *"Havva'nın Gizli Kalmış Devrimci Kişiliği Üzerine"* yazdığın vazı gerçekten çok ilginç ve guzel. Bıhyorsun bızım Havva hala ızınde. O gelince değerlendirecek. Bize başka konularda da yazabilirsin.

Yurtdışından da mektuplar alıyoruz, Londra'dan **Ayda S. Smith** *"Sizin için ne yapabilirim"* diyor, abone yapabilirsin, çeviriler, orada olup bitenler... Haberlermizi beklıvoruz.

DAHİLERİN ESİN PERİSİ
ALMA MAHLER
KAREN MONSON
Çev: Suna Güler
Biyografi
Gustav Mahler'le evlendiğinde 22 yaşındaydı. Artık Alma Mahler gibi insanlar çağımızda yok.
AFA İstiklal cad. Bekar Sokak No 17 Taksim
Tel 245 39 67 *Fax 244 43 62*

URSULA K. LEGUIN
BALIKÇIL GÖZÜ
Çeviren: Çiğdem Erkal İpek
ABD'li feminist bilimkurgu / fantazi yazarı Ursula K. LeGuin'den, Dünya dışındaki bir gezegende geçen bir roman. Ama nedense burada da, aynen dünyadaki gibi, erkekler "uzanırlar ve bir şeyler koparırlar, bunları etraflarına istif ederler ve 'ben buyum, ben şuyum, bu benim, şu da benim, benim ben olduğumu size kanıtlayacağım,' derler. Ve bunu kanıtlayayım derken de bir çuval inciri berbat ederler."
Metis Yayınları

Adet dönemimizde mısır yiyelim!

Mısır deyip geçmeyin, ona kadınların daha çok ihtiyacı var!

Yaz dönemi neredeyse her köşe başında bir mısırcıya rastlıyoruz. Haşlanmışı, közlenmişi, hangisi seversen, tuzla tuzla ye. Mısırı çok sevdiğim için son zamanlarda neredeyse haftada 2-3 tüketiyorum... Hele geçen gün Çengelköy'de "Mısırcı Memo-Kars" yazılı sevimli tablayı görünce aynı gün üçüncü olmasına rağmen mısır almadan edemedim. Sonra malum, kalorisini merak ettim. Mısırın yararlı olduğunu az çok biliyordum, ama hem kendimi hem de sizleri daha ayrıntılı bilgilendirmek üzere konuyu araştırdım.

Mısırda yoğun miktarda E vitamini var. Biliyorsunuz E vitamini hücre koruyucu ve yenileyici etkisi nedeniyle cilt kremlerinde özellikle kırışıklıklara karşı kullanılıyor. Ayrıca bu vitaminin kadınlarda adet öncesi karın ve göğüslerdeki duyarlılığı, adet sancılarım, menopozda rastlanan sıcak basmalarım önleyici etkileri de bulunuyor.

Mısır magnezyum açısından da zengin. Magnezyum hücre içinde en çok bulunan minerallerden. Eksikliği yorgunluk, bitkinlik, uyuşukluk, öğremnede zorluk ve bellek zayıflığına neden oluyor. Kadınlara özellikle adet dönemlerindeki halsizliğe ve kramplara karşı, içinde magnezyum bullunan besinler tavsiye ediliyor. Demek ki adet döneminde mısır özellikle faydalı! Magnezyumun ileri derecede eksikliği titreme, gözlerde seyirme, kas krampları ve sıçramalara neden oluyor.

Ayrıca mısır, içinde fosfor, potasyum, A ve C vitamini de bulunduran değerli bir besin maddesi. Bir koçan mısır yediğimizde yarım portakal yemiş kadar C vitamini almış oluyoruz. Mısırda protein de var, bir koçanında bir yumurtadaki kadar protein olmasına rağmen bu protein yumurtadaki kadar kaliteli değil. Mısırda hiç kolesterol olmadığı için kalp ve damar hastalarına diğer yağlar yerine mısırözü yağı tasviye ediliyor.

Mısırı bu kadar övünce mısır sevenler sakın gece gündüz mısır yemeye kalkmayın! Biliyorsunuz "her şeyin fazlası zarar" derler. Bir koçan mısırda üç dilim ekmekteki kadar yani 200 kalori mevcut. Metabolizmaya kazandırılan bu kalorileri harcamak ne yazık ki alındığı kadar kolay değil. Mısır sevmeyenler kendilerini böyle teselli edebilirler. Ama onlar da mısır yemiyorlarsa bile hiç olmazsa mısırözü yağı kullansınlar.

Gelelim besin değeri açısından mısırın közde pişmişini mi, haşlanmışını mı yiyeceğimize. C vitamini suda, E vitamini yağda eriyip kayboluyor. Yani haşlanmış mısırda C vitamini pek kalmıyor. Ancak kuru ve yüksek ısıda pişirilmiş mısır hem vitamin hem de mineral kaybediyor. C vitaminini pek çok meyva ve salata malzemelerinden alabileceğimiz için beslenme uzmanları mısırı daha ziyade haşlanmış olarak tüketmemizi tavsiye ediyorlar.

Hülya Eralp

Kadın olmanın bilinci bu kitaplarla başlar
Sheila Rowbotham
KADIN BİLİNCİ ERKEK DÜNYASI
Çeviren: Şükrü Alpagut
180 000 TL
Yazar bu kitabında kadının özgür olarak yer alamadığı bu "erkekçe" dünyanın sürdürulmesini olanaklı kılan ve hepsi birer "erdem" olarak sunulan baskıları, yalanları, ikiyüzlülukleri, eşitsizlikleri sergiliyor
Payel Yayınları

Evlilikle gelen pazarlık

Mesleğini bırak, öğretmenliğe bak!

"Çalışma saatleri kısa, tatili bol. Çocuklara, kocaya, eve zaman kalır. " Elbette bu sözler erkekler için değil, kadınlar için.

Kimi fizik mühendisi, kimi makine, işletme, kimya, mühendisi. Bazısı iktisatçı, bazısı tercüman, tarihçi. Aralarında seramik, resim, tiyatro sanatçısı da var.

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi'nde açılan öğretmenlik sertifikası kursuna katılan hemen tamamı kadın olan değişik meslek gruplarından öğrencilerin otuz beşine "neden öğretmenlik" sorusunu yönelttim. Bekâr kadınlar henüz öğretmenlik yapmayı düşünmüyor ancak, "Öğretmenlik belgem bir kenarda olsun, eh bir gün gelir gerekebilir", diye yanıtladılar. Bu grup henüz kendi mesleklerinde çalışmak istiyor ve kendilerini gerçekleştirebilmek için cesur adımlar atma konusunda istek duyuyor. Mesleklerinde kadın olarak çalışmanın zorluklarını aktarıyor ve "kariyerimi geliştirmek için gerekirse evlenmem diyorlar.

Nişanlı olan kursiyerler, yakın gelecekte evlilikle birlikte kendi meslek yaşantılarının sona ereceğini önceden seziyor, "Sonra çatışmaktansa, iyisi mi baştan uzlaşırım, hiç olmazsa öğretmenlik yaparak çalışma hayatımı sürdürürüm". kaygısını dile getiriyorlar.

Evli grupta yer alanlar ise, bekarlık dönemlerinde kendi mesleklerinde çalışmış. Ancak evlilikle birlikte öğretmenlikte karar kılmışlar. Neden, "Aileye ve eve daha çok ilgi ve zaman ayırmak." Bu kararı verirken, en büyük akıl hocaları kocalar ve anneler!

Kuşkusuz, öğretmenliği seven, yapmak isteyen kadınlar vardır. Elbette bir diyeceğimiz yok. Ama kendini mecbur hisseden Emine'ye, Nesibe'ye, Leyla'ya, Birgül'e bir çift sözümüz var: **Kendi isteklerinizi görmek ve hayata geçirmek bencillik değil ki. Siz mutlu olursanız, sevdiklerinizi de daha kolay mutlu edersiniz.**

Emine *(Tercüman, bekâr):*
"Aslında öğretmenlik yapmayı düşünmüyorum. Bu belge bir kenardaolsun istedim. Ne yapacağıma tam olarak karar vermiş değilim. Beni geliştireceğine inandığım bir işe tüm zamanımı ve ilgimi ayırabilirim. Bu uğurda gerekirse evlenmem.

Birgül *(Öğretmen, bekâr):*
"Öğretmenliğin çalışma koşulları diğer mesleklere göre daha avantajlı bir bayan için. Ben de evlendiğimde bu meslekte olduğum için daha avantajlı olabilirim. Aileme daha fazla zaman ayırıp, çocuklarımı eğitebilirim."

Serpil *(Kimya Mühendisi, bekâr):*
"Kadın olunca sanayide çalışmak gerçekten zor. Bir kere baştan iş bulmada çok avantajlı bir konumda değilsiniz. Hadi iş buldunuz diyelim, çalışma ortamında size bakış tarzları çok farklı. Bırakın müdürünüzü, şefinizi, işçiler bile ciddiye alınıyor. Şu anda bekâr olduğum için ne iş olsa yaparın ama evlendiğimde öğretmenliği seçebilirim.'

İnci *(İngiliz Dili Mezunu, nişanlı):*
"Nişanlımın işi çok yoğun. Benim de yoğun olsa aksaklıklar çıkacak. Öğretmenlikte evle ilgilenme şansım daha fazla. Maddi bir beklenti içinde değilim. Para kazanmayı düşünsem başka bir işkolunda çalışırdım."

Hamiyet *(İşletme Mühendisi, evli):*
"Bekâr olsaydım çok daha aktif bir görevde olurdum. Çocuğumun eğitimiyle ilgilenmek uzun bir zamanımı aldı. Benim bundan böyle pek fazla iş şansım yok. Kendimi yeni mezun gençlerle kıyasladığımda, bilgisayar, yabancı dil gibi donanımlarım yok."

Seda *(Kimya Mühendisi, nişanlı):*
"Ben aileme bağımlı hissediyorum kendimi. Onların inisiyatiflerinden fazla dışarı çıkamayacağımı hissediyorum. İlerde onlarla çatışacağıma, şimdiden uzlaşıyorum. Mühendis olarak çalışamadım ama hiç değilse öğretmenliği layıkıyla yapmak ve iyi bir öğretmen olmak istiyorum."

Nesibe *(Gıda Mühendisi, evli):*
"Üç yıl Van Entegre Sanayi'nde, üç yıl da Migros'ta kalite kontrol mühendisi olarak çalıştım. Şu anda Fransız Eurest firmasında çok cazip koşullarla bir iş buldum. Eşim ile meslektaşız. O Unilever'de çalışıyor. Tam ben bu işi bulduğum sırada eşimin Adana'ya tayini çıktı. Bu, şu demek oluyor, artık belki de gıda mühendisi olarak çalışamayacağım. İş yaşantım boyunca çok başarılı oldum. Hatta eşimle birlikte çalıştığım sırada ondan çok daha fazla başarılıydım. Ne var ki, evlendikten sonra hep ödün vermek zorunda olan taraf kadın oluyor. Çocuk ikimizin. Ama işi bırakan benim. Bir işte yükselme kaydetmek için en az beş yıl çalışmak zorundasın. Ancak kadın evlendiğinde bu beş yılı tamamlaması söz konusu olmuyor. Ben eve hiç iş götürmedim. Ama eşim işinden başka bir şey düşünmedi. Çünkü diğer bütün konularla ilgilenen benim. Böyle bir insan başarılı olmaz mı? Evi şimdi Adana'ya taşıdım. Çok istediğim bu işte çalışamayacağım. Öğretmenlik sertifikası alıp, hiç olmazsa teknik lisede öğretmenlik yapayım diyorum. Öğretmenlikte alacağım ücret, mühendislikte alacağımın dörtte biri belki de. Mesleki açıdan da tatmin olmayacağım. Altı yıl çalışma yaşamından sonra oturmak bana göre değil, evde oturmaktansa öğretmenlik yapacağım."

İlknur *(Fizik Mühendisi, evli):*
"Öğretmenliğin tatili çok. Gün içinde diğer mesleklere göre daha az yorucu ve esnek. Bekâr olsaydım, daha aktif bir işte çalışmak isterdim."

Şansel *(Ziraat Mühendisi, evli):*
"Bilhassa erkekleri eğitmek için öğretmenlik yapmak istiyorum."

Gülten *(Makine Mühendisi, evli):*
"Evlenmeden önce özel sektörde çalıştım. Oldukça yorucu, insanın çok zamanını alıyor. Evlendikten kısa bir süre sonra işten ayrıldım. Bu kararı eşimle birlikte aldık. Öğretmenliği seviyorum ama açıkçası bekarken cazip gelmiyordu."

Leyla *(İktisatçı, evli):*
"Eşim subay. Her an tayini çıkıp yer değiştirebiliyoruz. Bu tarza en uygun meslek öğretmenlik."

Nilgün Çetinalp Erentay

Cezası olmayan tek savaş suçu:

Tecavüz

Tecavüz, savaş sırasında yaygın olarak kadınlara uygulanan şiddet biçimlerinden biri olduğu halde, en az lanetlenen savaş suçu... Haziran ayında Madrit te düzenlenen kadınlara uygulanan şiddet konulu uluslararası konferansta, savaş sırasında kadınların uğradığı kötü muamelelerin de savaş suçu sayılması istendi.

Yugoslavya'da sürmekte olan savaş binlerce kadının, askeri stratejinin bir parçası olarak, tecavüze uğradığı gerçeğini uluslararası kamuoyunun gözleri önüne sermiş bulunuyor. Savaş sırasında zorla gebe bırakılan kadınların bazıları kürtaj zamanı geçene kadar da rehine olarak tutuldu ve böylece etnik grup üzerinde daha aşağılayıcı etkiler yaratıldı. Bu kadınların çoğunun, daha sonra kocaları ve aileleri tarafından reddedildiği ve olaylar resmi kayıtlara geçmediği için yapılan istatistiklerin gerçekleri yansıtmadığı biliniyor.

Bu arada uluslararası hukuk, tecavüzü valnızca insan haklarının ciddi biçimde ihlali şeklinde sınıflandırıyor. İnsan hakları hukuku aynı zamanda cinsel saldırıları fiziksel bütünlük, güvenlik ve onura karşı şiddet kapsamında dolaylı olarak lanetliyor.

Yugoslavya'da yaşananlar Birleşmiş Milletler'i, bu tür suçların sorumlularının yargılanması için uluslararası bir uzmanlar komisyonu oluşturmaya yöneltti. Avrupa Topluluğu Soruşturma Komitesi ise 1993'te yayınladığı bir bildiride, Yugoslavya'da Bosnalı kadınların yaygın bir biçimde uğradığı tecavüz ve cinsel taciz olaylarının Sırp askeri stratejisinin sistemli planlarının bir parçası olduğunu belirtti Bu raporda, orduya cinsel hizmet sağlamak için açık biçimde oluşturulan kampların, savaş sırasında kadınlara yönelik şiddetin ne denli yoğunlaştığının bir göstergesi olduğu da vurgulandı.

Savaş halinin yaşandığı çeşitli ülkelerle ilgili uluslararası örgütlerin açıklamaları ile iyice su yüzüne çıkan bu olguların yarattığı bilinçle, Koreli eski kadın savaş esirleri de seslerini yükselttiler.

Son askeri çatışmalarla ilgili çalışmalar yapan uzmanlar, özellikle grup tecavüzleri konusunda, erkek cinselliği ve şiddet ile kültürel ve toplumsal koşullanmalar arasında sıkı bir bağ olduğu görüşündeler.

IPS

Seks kölesi ticareti

Maya, cinsel istismara uğramış çok genç bir Nepalli ev kadını. 1990 yılında bir akşam, kocasının, onu sinemaya götüreceklerini söylediği iki adamla bir otobüse biniyor. Otobüs sinemanın önünde falan durmuyor. İki gün sonra Hindistan'ın Bombay kentine varıyorlar. Adamlar Maya'yı 25 kadının çalıştığı bir genelev bırakıyorlar. Maya adamları bir daha hiç görmüyor.

Maya'nın başına gelenler İnsan Hakları İzleme Komitesi'nin Temmuz ayında açıkladığı bir raporda anlatılıyor. Rapora göre, Maya'nın kaderini binlerce Nepalli kadın paylaşıyor.

Yine aynı raporda Bombay'daki genelevlerin çok sıkı biçimde denetlendiği, kızların da sürekli gözetim altında bulundurulduğu ifade edilivor. "Patronlar genelev sakinlerini hizada tutmak için tehdite ve ağır dayağa başvuruyorlar. Ayrıca, kadınlar sokakta yakalanırlarsa tutuklanacaklarından korkuyorlar, çünkü genellikle polisler patronların en iyi müşterileri."

Genelevlerde hiç bir doğum kontrolü yöntemi kullanılmıyor. Raporda, Maya'nın her gebe kaldığında kürtaj olduğu belirtilivor. Uç yıl sonra kaçıp köyüne döndüğünde Maya artık AIDS virusunü almıştır.

Rapora göre, çocuk fuhuşu ve cinsel istismarın başka biçimleri gerek Hindistan'da gerekse Nepal'de resmen yasaklanmış olduğu halde, her iki hükümet ve özellikle de her iki ülkenin polisi kadın ticaretinin içindeler.

IPS

Yeni Delhi Genelevi'nde Nepalli kadınlar. Fotoğrafçı arkadaşımız Arif Aşçı olayı yerinde

SRİ LANKA

İç savaşta dişi kaplanlar

Kolombo- Sri-Lanka Deniz Kuvvetleri'ne bağlı *Edithara* savaş gemisini havaya uçuran Tamil intihar komandolarından çoğu kadındı. Muhafazakâr Tamil toplumu on iki yıldan beri bağımsızlık için savaşan Tamil Kaplanları'nın arasına kadınların katılmasını başlangıçta hoş karşılamadı. Ne var ki her geçen gün sayıları artan kadın gönüllüler artık geniş bir kabul görüyor.

Gerillaların yönetimindeki Jafna Yarımadası'nda bulunan yirmi dört yaşındaki dişi kaplan Tamilaval, "Polis ve asker huzurlu bir ortamda çalışmama imkan vermiyordu. Sürekli evlerimiz aranıyor, gözaltına alınıyor ve tacize uğruyorduk. Bu yüzden kaplanlara katıldık. Vatanımız için biz de dövüşmek istiyorduk," diyor.

Özgürlükçü Kaplanların Kadın Savaşçıları adlı kitabında Adele Ann, "Genç kadınlar silahlı devrimci mücadeleye katılmakla toplumsal cenderenin prangalarını kırdılar" diye yazıyor. Adele Ann'a göre, "Kadınların savaşa katılma talebi yüzünden Kaplanlar askeri programlarını kadınların kurtuluşu çerçevesinde geliştirmek durumunda kaldılar.

Hint askerlerine karşı yürütülen savaşta hayatını kaybeden ilk kadınlardan biri Yüzbaşı Malati'ydi. Kıdemli bir kadın gerilla olan Jamani ile Malati bir çok savaşta omuz omuza çarpışmıştı. "Biz siperlerimizden ateş ederken Hintli askerler taşıtlarından atlayarak üzerimize ateş açtılar. İki bacağından ağır yaralanan Malati feci şekilde kan kaybediyordu. Ölümcül bir yara aldığının bilinciyle siyanür hapı yuttu" diye anlatıyor Malati'nin ölümünü.

Kadın savaşçılar da, erkekler gibi düşmanın eline canlı olarak geçmemek için gerektiğinde yutmak üzere boyunlarında siyanür kapsülü bulunduruyor.

Gerillaların tersine Sri-Lanka ordusundaki kadınlar cephe gerisi işlerde görevlendiriliyor. Savaş alanında kendilerine olan güvenleri artan dişi kaplanlar, kadınların durumunu iyileştirmek için bir reform kampanyası da başlatmış bulunuyor.

Sri-Lanka'da, öteki az gehşmiş ülkelerde de olduğu gibi, üretime büyük ölçüde katılan kadınların emeği hiç değerlendirilmiyor. Dişi kaplanlar Tamil toplumunda kadınların miras ve mülk haklarından mahrum olmasına da karşı çıkıyor. Kadının evlendiği zaman aileye getirdiği para ya da malı, dilediği kullanma hakkına sahip olmasını savunuyorlar.

Ne var ki, ateşkesin bozulmasından sonra savaşın hızla tırmanmasıyla dişi kaplanların ev ev dolaşarak halkı "eğitme kampanyası"na ara verilmek durumunda kalınmış. Artık öncelik, "Öz vatanımızda öz yönetim" Ne yazık ki, kadınların eşit haklar talebi şimdilik askıda...

IPS

ZİMBABWE

Her yerde prezervatif var

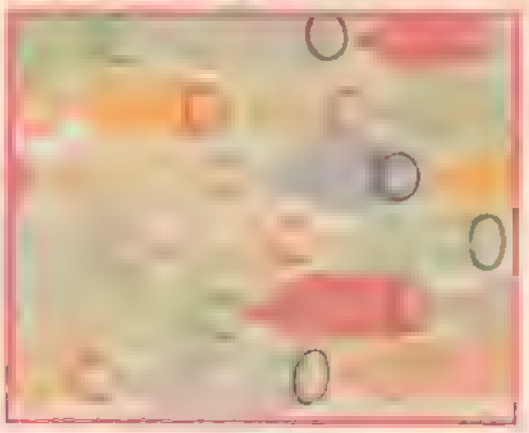

Harare- Paketlerin üzerindeki yazılara bakılacak olursa, kimi tırtıllı, kimi fosforlu, hatta bazıları da parfümlü... Paketlerin vaatleri imalatçıların düşgüçleri kadar çeşitli ve renkli...

1980'de bağımsızlık kazanıldıktan sonra, ülkede doğum kontrolünü geliştirme yolundaki çabalar bir ölçüde başarılı oldu. Ancak çocuk sahibi olmak, erkekliğin ve zenginliğin simgesi olarak görülduğü için çok fazla bir gelişme de kaydedilmedi. Bu yüzden hükümet erkekleri özendirmeye yönelik iki kampanya başlattı. Bunlardan ilki prezervatif kullanılmasını ve korunma konusunda eşlerin birlikte karar vermelerini özendiriyordu. İkinci kampanyanın asıl hedefi ise, uzun dönemli doğum kontrolü yöntemlerini yaygınlaştırmaktı.

Bütün bunlara rağmen, istenmeyen gebelik oram hâlâ yüksek. Birleşmiş Milletler'in bir raporuna göre, 15-19 yaşları arasında her 1000 genç kızdan 102'si en azından bir doğum yapmış.

Gerçi giderek daha çok sayıda erkek prezervatif kullanıyor ama kendi karılarıyla sevişirken bu yola başvuran erkeklerin sayısı çok düşük. Zimbabwe Ulusal Aile Planlaması Örgütü'nün yöneticisi olan N. C. Kazuva şöyle diyor: "Seks işçileri arasında müşterilerinin prezervatif kullanmasını talep edenlerin sayısı artıyor, ama evli kadınların çoğu kocalarından böyle bir talepte bulunmaya cesaret edemiyorlar. Prezervatif kullanmamakta ısrar etmek, erkeklerin, başka kadınlarla ilişkileri olmadığına karılarını ikna etme yollarından biri." Güvenlik görevlisi Kadbani bunu gururla onaylıyor: "Bir kız arkadaşımla ya da fahişeyle birlikteyken tabii prezervatif kullanırım. Ama karımla bunu neden yapayım ki? Bu ona güvenmediğim anlamına gelir, o zaman da doğru dürüst sevişemeyiz."

IPS

Sezen Aksu üzerine çok sübjektif bir yazı

Çoğumuz yine avlandık. Yine yapacağını yaptı: ruhlarımızdaki ölü toprağını eşeledi, içimizdeki gizli sandıkların hepsinin kapağını araladı, unuttuğumuz bir yerlerimizden yakaladı bizi. Başarılı bir duyarlılık büyücüsü olarak, en zayıf anımızda atladı üzerimize...

imse kaçamaz ondan. Müziğine, yöntemine, "promosyon"larına, varoluş biçimine, şarkı sözlerine uzak duran/durmaya çalışanlar bile... Herkes onun bir şekilde "av"ı olur işte: Ama, şarkılarını dinleyerek duyarlılıklar denizinde boğulmayı baştan kabul ederek, ama her şeyini reddedip onu sağda, solda, -gazetelerde, TV kanallarında- eleştirip, "analiz" etmeye çalışarak...

Ondan söz ediyorum tabii. Şu, yaşanmayan aşkların felsefecisi, dul, ezilen, "namus"suz, doğru dürüst seven, oynaşan, hovarda kadın şarkılarının yorumcusu, politikayı duygusalca yapmanın, uçuk kaçıklığın, hadi frene basmayayım, bilge deliliğin öznesi, güzel sesli kadından; Sezen Aksu'dan.

Ben, doğrusu, onun hayranıyım. Ve böyle bir şeye karşı çıkanların çoğunun da gizli gizli de olsa ona ilgisiz kalmadığını savunuyorum. Hangimiz, onun en az bir-iki şarkısında, çok da iyi bildiğimiz bazı şeylerin en basit ve en edebi şekliyle ifade edilişinden etkilenmedik? Hangimiz, ayrılıklarımızda, kavuşanamalarımızda, mutlu aşktan öldüğümüz kısa aralıklarda, bazen yalnızca bir kadının yaşayabileceği sancılarda, bazen de bütün dünyanın gidişine sunulan

isyanlarda aynı duyguya düşmedik onunla? Hep durup durup bir yerlerimize oklar saplamadı mı? Mutlaka birimizden birinin adeta "iç okuyucusu", sırdaşı, kaderdaşı olmadı mı? Tamam, tamam, tu-kaka "pop"un, en azından, en iyilerinden, değil mi?

Ama bu kez, yeryüzünde kapladığı küçük alana (minik serçe!) rağmen, daha yükseklere gözünü dikmiş olduğunu gösterdi (Aslında ne zamandır bunun arayışında olduğunu söylüyor): Politikaya soyundu! Kendisi, son albümü Işık Doğudan Yükselir'i böyle açıklamıyor tabii. Biraz da medyanın yönlendirmesiyle politika gündeminin üstlerinde gezindi ama. Tartışma da hâlâ sürüyor. Hatta, Türkiye ikiye bölündü: Sezen Aksu'nun son albümünü beğenenler, beğenmeyenler... Albümü politik ve yararlı bulanlar, ticari ve kötü sayanlar... Ve daha da "ince" tartışma noktaları; Işık Doğudan Yükselir'e neden Batı kökenli bir parçayla girildiğini sorgulayanlar, Aksu'nun gırtlak yapısının türkülere uymayışına dikkat çekenler, ona bölücü, havır yapıştırıcı diyenler, vesaire...

O ise, bir sürü şarkısında olduğu gibi, büyük bir ciddiyet ve aynı zamanda umursamazlıkla yaptığı bu albümün yarattığı tartışmaları, biraz gülerek daha çok da tedirginlikle izliyor. Ona göre, politika değil yaptığı, sadece bu ülkede yaşayan bir insan olarak acı çektiği, bazı şeylerin değişmesini istediği, düşündüğü, soru sorduğu, cevap aradığı, fikir beyan ettiği, yaşadıklarını bir şekilde dışlaştırdığı için ortaya bu sonuç çıkıyor. Yoksa bir elçi, misyoner, unu filan gibi hissetmiyor kendini. "Nasıl aşk acısı çekerken aşk şarkıları yazıyorsa, ülkesiyle ilgili acılar çekerken de böyle şarkılar yazıyor". Böylece, bana göre, bal gibi de politika yapıyor. Yapsın. Biz görmüyoruz diye, politikanın binbir yüzü olduğu gerçeğini atlayacak mıyız, yani.

Ben yine de, albüme ilişkin olarak, şu hemen herkesin kendini üzerinde mutlaka bir laf etmek zorunda hissettiği Alevi-Sünni, Türk-Kürt, Çingene-Laz bileşimlerinden, kültür coğrafyası yorumlarından söz etmek istemiyorum. Albümü politik ya da değil, müzikte yeni bir anlayış ya da eskilerin bir tekrarı, hangisi olursa olsun, Aksu, kırk yaşında da kendini dinletmeyi sürdürdüğünü gösterdi bir kez daha. Elbette ki, yine hüzün penceresinden, geçmişe özlemle yüklü ve kültürden öte duygular mozaiğinden geçerek... Biz ise, kredi kartlarımız, fastfoodlarımız, alabildiğine kısalan diyaloglarımız ve ilişkilerimiz, hıza kaptırmışlığımıza rağmen, bir şarkısında, bir sözünde çakılıp kalabiliyoruz hâlâ.

Nasıl bir kadın bu? Kimilerine göre, öyle ya da böyle, bir ekol, kimilerine göre "müziğin doçenti". Başka kimileri de onu akıllı bir tüccar, duygu sömürücüsü sayıyor; hem arabesk yapıyor, pop müziği besledikçe besliyor, üstelik "Hepsi senin mi"yi bile o yaptı! Bazen şımarık, bazen cin fikirli yaramaz bir çocuk, bazen ağır oturaklı bir kadın, olmadı hafif meşrep bir sevgili, hemen ardından aşkından sürünen bir Leyla, çocuk düşkünü bir anne, isyankâr bir Havva, ihtiraslı bir aşık ve şimdi aklıma gelmeyen başkaları... Hangisi o, deyince, klasik cevap geliyor: Hepsi! Hepsi bir bütün olarak düşünülünce ortaya çıkan Sezen Aksu çok ilgimi çekiyor. Bir önemli nokta da, üretkenliği. İçi fırtınalarla, tedirginliklerle, huzursuzluklarla dolu bir kadın o. Hem kendi başına çok şeye sahip olmuş (bilinen yollardan ve hatalardan da geçmiş, bunları da saklamıyor!), hem bir o kadar doyumsuz. Hem çok mutlu, hem her an dağılabilir. İsterse bir kraliçe gibi hissedebilir kendini, isterse sefil olabilir. Hepsini de yaptığından eminim; en büyük kavgasının kendisiyle olduğundan ve bütün üretkenliğinin de bu huzursuzluk ve kavgadan kaynaklandığından... Tanıdığımız en sahiciye yakın ünlülerden biri olduğunu düşünüyorum.

Bir de, bu şarkıları ararken ve yazarken içine girdiği duygu durumları ilgilendiriyor beni. Mesela, Lailaheillallah'h bir şarkı yapmaktaki cesareti hoşuma gidiyor. Arif Sağ'ın onaylayacağı bir sesi çıkartabilmek için günlerce nasıl hırslandığını gözümün önüne getirebiliyorum. Mevlana'nın kaç yüz yıl önce "yeni şeyler söylemek lazım" dediğini, sürekli unutmaya programlı hafızalarınıza bir kez daha getirdiği için seviyorum onu. Stüdyoya kapanıp, çalışan herkesle nasıl güştüğünü, ağlaştığını tahmin edebiliyorum. "Kendi gibi olma" çabasını tartışmaya açmasına bayılıyorum. Şarkı sözlerine sinen muzipliği (Banane banane, beni al, onu alma), "günah"a ister istemez yatkınlığı (Arka bahçelerde tanıştığım mür), bir cümlede özetleyiverme yeteneği (kızlığım yarım kaldı, ben annemi isterim), ille de ağlama merakı çekiyor beni. Gece yarıları "ilham" gelince şarkı yazmayışı sadece, aynı zamanda derdini anlatırkenki netliği, kendini ifade edişteki rahatlığı (ve umursamazlığı) şaşırtıyor.

Allahtan, yazının başlığına "sübjektif" kelimesini koydum da şimdi rahatlıkla "Ben, o ne yapsa dinlerim abi"cilerden olduğumu söyleyebiliyorum. Onca tartışma bir yana, Işık Doğudan Yükselir, Sezen Aksu'nun kendisi için bir dönüm noktası oldu bence. Devamı var, diyor ya, devamı daha bir bilinçli gelecek. Kendisiyle didişmekten vazgeçmeyecek. Ve bizi yine olmadık anlarda avlayacak. Bu ne kadar iyi bir şey bilmiyorum, ama biz böyle bir dolu insan aynı şeyi dinlemekten zevk alıyor olacağız. Tabii sormak lazım, aynı şeyi mi dinliyor olacağız? Onda herkese göre başka bir şey hep var çünkü; çantasında her çocuğun seveceği türde şekerlemeler mutlaka bulunan komşu teyzeler gibi...

Emel

Denizkızı Deniz

Salı ve cuma geceleri Kemancı'da henüz bir yaşını bile doldurmamış yeni bir grup çalıyor: Denizkızı. Bizim bu grupla ilgileniyor olmamızın öncelikli nedeni, iki gözümüz önümüze aksın, solistlerinin kadın olması değil kesinlikle! Bir kere çok güzel takılıyorlar, Bonnie Tylor'ın, Cyndi Lauper'ın, Alphaville'in, Eurythmics'in bini bir para, tabii üstüne suyundan da koyuyorlar biraz (Cranberries filan). Bu da Kemancı'mn müşteri profilini değiştiriyor ve ben, şunu bunu dağıtmış bir halde dansederken, bana anlayışlı anlayışlı bakan orta yaş insanlarıyla göz göze gelmesemi de, onları çift olarak görüyorum mesela! Solistlerinin kadın olması da ayrı bir güzellik. Fakat bunun feminizmle bir alakası yok, ne demişler, "su sesi, para sesi, **kadın sesi**...", işte o ka!

Zaten grubun adı da onun adından, yani Deniz'den esinlenilerek konulmuş. 1967 doğumlu Deniz Aytekin, Kargo'dan ayrıldıktan sonra albüm malbüm çalışmalarına girmeden biraz daha bar tozu, bar teri, bar dumanı yutması ve kulak memesi kıvamına gelmesi gerektiğini düşünerek bir grup kurmaya karar vermiş ve Oktay Kilimci, Ersin Gülseli, Irmak Alçora ve Ercüment Çakıcı'dan oluşan "Denizkızı" çıkmış ortaya. Parça seçiminde çok özenli davranmışlar, sık sık karar değiştirmişler ve sonuçta birkaç kuşağı ucundan bucağından yakalayan bir repertuara ulaşmışlar. O yüzden seyirciyi havaya sokmaları pek uzun sürmüyor.

Sahnede soğuk ve mesafeli görünen Deniz, aslında gayet sıcak biri, fakat bazen "kötü gününde" de olabiliyormuş. Seyirciden iyi elektrik alamadığında veya alt Kemancı'dan gelenler müziği soft bulup homurdandıklarında, gizliden gizliye kıllaşıyorlarmış. Bunun dışında "kadın vokalist" olmaktan gurur duyuyor Deniz. Tabii aklıma birden çok ilginç bir soru geldi, dayanamadım sordum. Dedim ki, yani avantaj-dezavantaj durumu nedir bu işin? Avantajı malum, piyasada rock söyleyen kadın sayısı, hadi bir elin parmakları Volvox olsun, yine de iki elin parmakları kadar değil! Dezavantajlarına gelince... Geceleri eve dönmek zor. Deniz, basçısının hediye ettiği nota sehpasını sıkıştırıyor kolunun altına. Yani bir gün gazetelerde "sapığı nota sehpasıyla etkisiz hale getirdi" diye bir şey okursanız, bilin ki, bunu yapan Deniz... İki buçuk yıldır evli olduğu kocası da onu sahnede beğeniyor, onunla gurur duyuyor, fakat durumdan habersiz olan komşuları pek böyle düşünmüyorlar! Biz komşularım değil de rockseverleri haberdar etmek istedik, belki dinlemek istersiniz. Sah, cuma Kemancı'da, çarşamba, cumartesi günleri de Çubuklu Hayal Kahvesi'nde...

Yeşim

Bugün Merve için ne yaptın?

Merve İldeniz'in "seks tanrıçası"nı canlandırdığı son klibini izlediniz mi? Hani bin bir tane kıyafet değiştiriyor, kumlara yatıp dalgalarla tepişiyor, saçlarını vantilatör rüzgarına bırakıyor, bir bardak süt "al beni, al götür beni doğaya" dercesine memelerinin arasından aşağılara süzülüyor, falan filan... Galiba fonda da bir parça çalıyor, "Dert Değil" gibi bişi... Arada da Tarkan'ımızı taklit eden bir patates suratlı çıkıyor, adı Metin Arolat'mıymış neymiş... Yani görüntüler gayet güzel. Bir tek fonda başka bir parça çalsa, bir de o patates suratlının yerine başka birini oynatsalar, daha güzel bir çalışma olur kanısındayım. Yoksa klip güzel, beğendim yani...

Yeşim

Anlayanlar anlamayanlara anlatsın kampanyası

Çelik'in son klibi yarı belgesel "Hercai"yi çözmek üzere dergide mini bir ekip kurduk, takım çalışması, beyin fırtınası gibi bilumum ultra modern metodlar kulllandık ve operasyonu başarıyla tamamladık. O yüzden anlamayanlara anlatmayı görev biliyoruz. (Bkz. kamu yararı, sosyal fayda, ebelek, gübelek.)

Şimdi klip bir konser gecesiyle başlıyor ve altta "aynı gece" yazıyor. Aynı gece ne? Neyle aynı gece yani? Şimdilik hiçbir şeyle. sabredin. Sonra. "8 Şubat 1991, iyi ki doğdun" yazıyor. Ve son derece ilkel ve loş bir ortamda bir kadın doğum yapıyor. Kadın kim, çocuk kimden, doğum niye klasik uyuşturucu pazarlığı ortamında yapılıyor belli değil. Ardından "13 Ocak 1990" yazıyor ve Çelik evleniyor. Sonra "17 Aralık 1990" yazısını görüyoruz, bu bir konser çıkışı sahnesi. Anladınız herhalde, korumalar, flaşlar, hayranlar, limüzinler filan. Peki, bunun "aynı gece" olduğunu anladınız mı? İşte o gece, Çelik, bir ay sonra evleneceği kızla tanışıyor, bir yıl sonra da bebekleri oluyor. "8 Şubat 1992"de ufaklığın birinci yaş gününü kutluyoruz, mutlu bir aile tablosu. Sonra tekrar "13 Ocak 1991"e dönüp evlilik yıldönümlerini kutluyoruz, kızın karnı burnunda, mumlu, şamdanlı bir sofra hazırlamış, fakat ne gelen var ne giden. Bu arada çocuğun 5 yaşındaki halini de görüyoruz, mutlu aile birlikte havuza giriyor. Anneyle çocuk gayet normal davranışlar sergilerken, koskoca baba. yani evin direği, ailenin reisi baba, saçlarını savurarak etrafa sular saçıyor! Sonra tekrar çocuğun küçüklüğüne ve ailenin mutsuzluğuna dönüyoruz. Hatta sonra yine mumlu, şamdanlı geceye dönüyoruz, çocuk daha annesinin karnında. Çelik eve belli ki geç geliyor ve bir kavga sahnesi. Bunlar da tartışırken birbirlerini itiyorlar, zaten yerli kliplerde bir itiş kakıştır gidiyor, allah sonunu hayır etsin!

Bu arada klibin başından itibaren çeşitli zamanlarda Çelik, tatsız bir yüz ifadesiyle ve de cep telefonuyla konuşuyor. Tatsız yüz ifadesinden bir şeylerin yolunda gitmediğini, cep telefonundan ise, sağladığı tüm kolaylıklara rağmen modern havatm ilişkileri nasıl yozlaştırdığını, bu çağda mutlu evlilikler sürdürmenin mümkün olmadığını, çocuk yapmanm da evliliği kurtarmadığını anlıyoruz! Nitekim Çelik de sonunda "11 Ağustos 1995, yalnızım" diyor. Nasıl çözmüşüz ama klibi?

Yeşim

"Kadınlar Vardır"

Pazartesi bürosu geçenlerde *Kadınlar Vardır* belgesel filmine sahne oldu. Osmanlı feministlerinin çıkardığı "Hanımlara Mahsus Gazete", "Demet", "Mehasin" gibi dergiler kadınların aynı zamanda buluşma yeriydi. Filmin bir yerinde eski dergi çıkaran kadınlarla, biz **Pazartesi**'ciler buluşturularak tarihten günümüze köprü atılmış oldu.

Kadınlar Vardır filminin senaryosunu **Pazartesi** Yayın Kurulu üyelerinden Filiz Kerestecioğlu yazdı. Yine kendisinin yazdığı ve 80'li yıllarda adeta kadın hareketinin marşı haline gelen aynı isimli şarkıdan esinlenmiş.

Yönetmen Hale Sözmen. 45 dakika süren , yer yer dramatik ögeler içeren belgesel film, Ceren Tanıtım ve TRT'nin ortak yapımı. Çekimi Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığı ile Kültür Bakanlığı da destekliyor.

Hülya Koçyiğit, Perihan Savaş ve Hülya Avşar gibi ünlüler filmde misafir oyuncu olarak yer alıyor.

Film, Osmanlı'dan günümüze kadın hakları mücadelesini anlatıyor ve tek tek kadınların verdiği kavgaları konu ediyor. Kadınların her birinin çok ilginç yaşam öyküleri var. Bazıları canlandırılıyor, bazıları belgelerle anlatılıyor. Neziha Muhittin, Aziz Haydar, Afife Jale, Tezer Taşkıran, Süreyya Ağaoğlu, Suat Derviş, Halide Edip, Sabiha Sertel, Behice Boran filme konu olan kadınlardan bazıları. 1970 sonrası ise daha ziyade hareket olarak ele alınmış. Kadın hareketi, eylemleri, sloganları, yayınları, kurumları ile ortaya konuluyor.

Tarihimizin belgeselleşmesi bizi heyecanlandırdı. Emeği geçenlerin eline sağlık.

ABONE OLAN MUTLU OLUR (BİZ DE!!!)

Pazartesi'ye abone olursanız mutlu olursunuz! Her sayı bayiye geldi mi, gelmedi mi stresini yaşayacağınıza **Pazartesi** ayağınıza kadar gelir. Az mutluluk mu? Hem dergiye olur da zam gelirse, siz muaf olacaksınız. (Abone olursanız ayrıca bizi de mutlu edeceksiniz.)

YENİ OKURLAR KAZANMAK İÇİN ABONE KAMPANYASI AÇTIK!

5 abone yapana bir kitap. 10 abone yapana ücretsiz abonelik hediye!

ABONE FORMU

Adı: .....
Soyadı: .....
Adres: .....
.....
.....
.....
.....
Abone süresi: .....
Başlangıç tarihi: .....

Türkiye içi: Müjde! Artık bir posta çeki hesabımız var. Yani ücretsiz havale gönderebileceksiniz.
Kadın Kültür ve İletişim Vakfı Posta Çek Numarası: 662 965.
Yıllık abone ücreti 420.000 TL.,
Altı aylık abone ücreti 210.000 TL.

Türkiye dışı:
Bir yıllık 50 DM, Altı aylık 25 DM.
Döviz Hesabı: Asuman Bayrak, Türkiye İş Bankası Taksim Şubesi, İstanbul.
Hesap Numarası: 1052 / 30100 / 3184936

Dikkat: Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu bize gönderin. Biz de size her ay **Pazartesi**'nizi postalayalım.

Dergimize Almanya'da bulunan Kadın Vakfı Frauen-Anstiftung (FAS) destek vermektedir.

ajanda

BARIŞ ETKİNLİKLERİ

İstanbullular, 1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle katılabileceğiniz pek çok etkinlik var.
1 Eylül Cuma.
Savaşın 50. Yılında Barış Filmleri. Atatürk Kültür Merkezi'nde gün boyu filmler var. Schindler'in Listesi, Ağustos'ta Rapsodi, Babam Askerde, Umut ve Zafer, Güneş İmparatorluğu.
Barış Günü Töreni. Eski Barış Derneği kurucularından Reha İsvan ve yazar Orhan Pamuk'un birer konuşmayla katılacakları, Müjdat Gezen'in sunacağı, simgesel olarak müzik ve şiir katkılarının da yer aldığı tören, tam saat 20.00'de başlayacak ve 21.00'de sona erecek. Barıştan yana herkes davetli. Bu etkinliği Barış İnisiyatifi düzenliyor.
Oturma Etkinliği. İnsan Hakları Derneği, barıştan yana herkesi saat 11.00-13. 00 arası Sultanahmet Meydanı'nda oturmaya çağırıyor.
2 Eylül Cumartesi
Barış Zinciri. BSP, Geleceği Birlikte Oluşturalım Meclisi ve zincire katılmak isteyen herkes saat 13.00'de Mis Sokak, Taksim arasında barış zincirini oluşturacak.
3 Eylül Pazar
Barış yanlılarının saat 12.00 - 19.00 arasında Kadıköy Meydanı Otopark Alanı'nda düzenlediği şenlikte müzik, çocuk tiyatrosu ve çeşitli etkinlikler var. Şanar Yurdatapan, Münir Ceylan, Akın Birdal ve Fakih Hüseyin de konuşma yapacaklar. **Pazartesi** standı da orada olacak. Bekleriz.

BEKSAV. (Bilim, Eğitim, Estetik, Kültür, Sanat, Araştırma Vakfı) 2-23 Eylül arası, film gösterimi, panel, söyleşi gibi çeşitli etkinlikler düzenledi. Bilgi almak isteyenler 349 91 55-56'yı arayabilirler.
Ayrıca Sarıyer'de sokak şenlikleri var. 13 Eylül Çarşamba, Hisarüstü Mahallesi, Duatepe Parkı, 14 Eylül Perşembe, Dağevleri Mahallesi, 15 Eylül Cuma, Ömürtepe Mahallesi'ndeki sokak şenlikleri 18.30'da başlıyor. 16 Eylül Cumartesi, Büyükdere Mahallesi, Çelik Gülersoy Parkı'ndaki şenlik ise 14.30'da başlayıp, gece yarısına kadar sürecek.
17 Eylül'de de Rumeli Hisarı Şenliği'ne katılabilirsiniz. Şenlik, Kale'de olacak.

SİNEMA

Bu ay, şimdiden bu yılın Oscar adayları arasında gösterilen Susan Sarandon'un bir filmi var; **Safe Passage**. Filmin yönetmeni Robert Ackerman. Evlilik üzerine bir film olan Safe Passege'den bakalım ne kadar hoşlanacağız? Yine evlilik kurumunu konu alan bir başka film de; **Forget Paris**. Billy Crystal ile Debra Winger'in oynadıkları komedi "Balayı günleri bitince bir evlilik neye benzer?" diye tanıtılıyor.
Bir filmi de Bertrand Tavernier'den: **La Fille D'Artegnan**. Ünlü Üç Silahşörler'den D'Artegnan'ın kızı rolünde de Sophie Marceau var. Tarihi bir komedi diyorlar. Seçim sizin.

DANS

Carmen İstanbul'da. Üstelik de Açıkhava'da raksedecek. Pamukbank, 40. Kuruluş Yıldönümü'nde, ünlü İspanyol Dans Topluluğu "Ballet Teatro Espanol"u getiriyor. 3 - 8 Eylül tarihleri arasında İspanyol ezgileri ve flamenconun kıvrak ritmiyle, George Bizet'in ünlü operası

"Carmen" sahnelenecek. Öyküyü hatırlarsınız, Prosper Merimee, 1845'te yazmıştı; fakir kızla, subayın sonu hüzünle biten aşkları anlatılır. Kıskanç bir sevgilinin neler yapabileceği gösterilir. Biletler 200, 400 ve 600 bin liradan satılıyor ama Pamukbank Kredi kardı ya da Bank 24 kart sahiplerine yüzde 50 indirim var.

GÖZLEM

30 Eylül Cumartesi günü, Küçük Çamlıca Tepesi'nde bizim buralardan geçen kuşları görebilirsiniz. Eylül ve ekim ayı boyunca şahin, atmaca, kartal gibi yırtıcı kuşların yanısıra leylekler de İstanbul'un semalarında süzülüyor. Doğal Hayatı Koruma Derneği dürbün ve teleskopları hizmetinizde olacak.

GEZİ

FOTOGRAFEVİ

Fotografevi'nin Pazar gezileri: 3 Eylül'de Kapıorman Dağları, 10 Eylül'de Serindere Kanyonu, 17 Eylül Süluklügöl, 24 Eylül Erikli Yavlası'na. Haftalık gezileri ise Kaçkar Dağları, Toros Aladağları, Kelebekler Vadisi'ne... Avrıntılı bilgi için Tel. 0.212. 251 05 66 ve 245 40 08.

ŞİİR

Melisa Gürpınar 30 Eylül Cumartesi günü saat 15.00'de Evrensel Kültür Merkezinde olacak. "Her Harf Bir Melek" diyor. Şiir seviyorsanız... Tel. 0.212. 243 08 06 - 03.

PANO

KİRALIK EV

• Galata'da, ikinci kat, iki oda, hol ve salon, devamlı akan sıcak su, kat kaloriferi, telefon, bulaşık makinesi, çamaşır makinesi, buzdolabı, tv ve yeterli miktarda mütevazı eşyalar, aylık 400 dolar.
Tel: 0212.230 48 64. **Müjde.**

İŞ ARIYORUM

• 33 yaşında, ortaokul mezunuyum. Evinizde bakıcılık yapabilirim (Çocuk, yaşlı, hasta farketmez) Yatılı tercihimdir. Telefonum 0212.223 83 93. **Şehriban Aslan.**

TEŞEKKÜR

• *Pazartesi* ilk çıktığı günden itibaren, her ay tanıtım ilanımızı, gık çıkarmadan, beş kuruş para talep etmeden yayınlayan "Leman"cılara binlerce teşekkür. Ya "Hıbır"cılara ne demeli? Ağustos ilam için kapılarını çaldık. Kocaman ve mükemmel bir yer ayırdılar bize. Bizden de kocaman teşekkürler. Hele Ağustos ilanı verdiğimiz "Pişmiş Kelleci"ler, "Neden her ay getir miyorsunuz?" diverek ne güzel sitem ettiniz bize. Bizi çok duygulandıran dayanışmanız için ne söylesek az. **Pazartesi**

• Sonat adında bir arkadaşımız var, tanıyanlar bilir. İlk günümüzden beri her konuda, her an imdadımıza yetişen, elinden ne geliyorsa yapan Sonat'a nasıl teşekkür edeceğimizi de bilmiyoruz. "Sonat seni çok seviyoruz". **Pazartesi**

• Ankara'dan Nurhayat bir haftada 60 dergi satarak rekor kırdı. Teşekkürler, sevgiler, öpücükler. **Pazartesi**

DUYURU

• 92.3 frekansta çıkan Yaşam Radyo'da her perşembe saat 16.00-17.00 arası Nazmiye "Biz Kadınlar" programını yapıyor.

AKLINIZDA OLSUN

• Tatile çıkacak, rezervasyona, uçak biletine ihtiyacı olan *Pazartesi* okurları. Bir turizm şirketinde torpiliniz var. Seventour Tourism'i bir dostunuz yönetiyor. Adı Zübeyde. 0.212 512 41 83, 512 41 85'den arayabilirsiniz.

KUTLAMA

• Sevgili Haziran, en sıkışık zamanımızda bile bitmek bilmeyen sorularına, önerilerine, başını alıp gitmelerine, her şeye itiraz etmene, alerjini unutup abartılı tatlı yemene rağmen "iyi ki doğdun". Şaka, şaka çok tatlı ve akıllısın. **Pazartesi'li arkadaşların.**

REFAH PARTİSİ'NDE KADINLAR

• 1980'den önce tek bir kadın üyesi yoktu.
• 1990'dan sonra kadın komisyonları kuruldu.

Bu kadınlar;

• 1993'de 1 milyon 641 bin kişiyle bire bir ilişki kurdular.
• 1994'ün Ocak - Kasım döneminde 2.5 milyon kişiyle görüşerek üye sayısını 134 bine çıkardılar.

Şimdi;

• Parti yönetiminde ve yerel yönetimlerde tek bir kadın yok.

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)

Sahibi: Kadın Kültür İletişim Vakfı
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Filiz Koçali

Her gün dergide olup, her türlü işe koşturup, bu işten ekmek yiyenler (Yazı Kurulu):
Asuman Bayrak, Ayşe Düzkan, Filiz Koçali, Hülya Eralp, Semra Emre.
Pazartesi günü dışındaki mesaileri kendilerine kalmış mutlu çoğunluk (Yayın Kurulu):
Beril Eyüboğlu, Emel Deniz, Esra Koç, Fadime Gök, Filiz Kerestecioğlu, Füsun Özlen, Gülnur Savran, Handan Koç, Meltem Ahıska, Minu İnkaya, Nermin Coşkun, Nesrin Tura, Nural Yasin, Yaprak Zihnioğlu.

Günü saati belli olmayanlar (Çizerler):
Ayşen Baloğlu, Feyhan Güver, Ramize Erer, Semra Can.
(İllüstratör): Rana Mermertaş.
Arşiv Sorumlusu: Ayşegül Ulus
Adres: Şehit Muhtar Caddesi, 60/5, Talimhane, Taksim, İstanbul.
Tel: (0212) 256 28 59, 256 98 14-15
Basıldığı Yer: Özer Yayıncılık Ltd. Şti, Hadımköy, İstanbul
Dağıtım: Birleşik Basın Dağıtım